

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ & ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

Διπλωματική εργασία

**Η ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΤΩΝ
ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ
& Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ**

Επιμέλεια: Βικελούδα Ανθή (ΜΑΦ 4/06)

Επιβλέπων Καθηγητής: κ. Νούλας Αθανάσιος

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2006

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ & ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

Διπλωματική εργασία

**Η ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΤΩΝ
ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ
& Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ**

Επιμέλεια: Βικελούδα Ανθή (ΜΑΦ 4/06)

YLC

13

Επιβλέπων Καθηγητής: κ. Νούλας Αθανάσιος 2006

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 2006

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.....	1
------------------	---

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ – Η ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ.....	3
---	---

1.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....	3
1.2 ΟΡΙΣΜΟΙ.....	7

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ.....	11
---	----

2.1 ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ.....	11
2.2 ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΚΑΙ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ	15
2.2.1 Συντελεστής Φερεγγυότητας.....	15
2.3 ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΚΑΙ ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΑΓΟΡΑΣ	20
2.3.1 Κίνδυνος Θέσης (Position Risk).....	21
2.3.2 Συναλλαγματικός Κίνδυνος (Foreign Exchange Risk).....	23
2.3.3 Κίνδυνος Αντισυμβαλλόμενου (Counterparty Risk).....	24
2.3.4 Κίνδυνος Διακανονισμού - Παράδοσης Συναλλαγών (Settlement Risk).....	25
2.3.5 Κίνδυνος Μεγάλων Χρηματοδοτικών Ανοιγμάτων (Large Exposures Risk).....	25

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ	32
--------------------------------	----

3.1 ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ.....	32
3.2 ΠΥΛΩΝΑΣ Ι: ΕΛΑΧΙΣΤΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΕΣ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΨΗ ΤΩΝ ΑΝΑΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ	40

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΟΥ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ	42
---------------------------------------	----

4.1 Τυποποιημένη Προσέγγιση.....	42
4.2 Εσωτερικά Συστήματα Διαβάθμισης Πιστωτικού Κινδύνου.....	45

4.3	<i>Τεχνικές μείωσης Πιστωτικού Κινδύνου.....</i>	49
-----	--	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΜΕΤΡΗΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ	54
--	-----------

5.1	<i>Προσέγγιση Βασικού Δείκτη.....</i>	54
-----	---------------------------------------	----

5.2	<i>Τυποποιημένη Προσέγγιση.....</i>	55
-----	-------------------------------------	----

5.3	<i>Εξελιγμένες Μέθοδοι Μέτρησης.....</i>	56
-----	--	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΠΥΛΩΝΑΣ ΙΙ ΚΑΙ ΠΥΛΩΝΑΣ ΙΙΙ	60
---	-----------

6.1	<i>ΠΥΛΩΝΑΣ ΙΙ: ΕΠΟΠΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ ...</i>	60
-----	---	----

6.2	<i>ΠΥΛΩΝΑΣ ΙΙΙ: ΠΕΙΘΑΡΧΙΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ.....</i>	64
-----	---	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΚΡΙΤΙΚΗ – ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΥΠΑΡΧΟΝΤΟΣ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΜΕ ΤΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΙΙ.....	69
--	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΑΛΛΑΓΩΝ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΙΙ.....	79
---	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	93
----------------------	-----------

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	98
---------------------------	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ – Η ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΩΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

1.1 *Ιστορική Αναδρομή*

Η έννοια της Διαχείρισης Κινδύνων στα Πιστωτικά Ιδρύματα εισήχθη στα τέλη της δεκαετίας του 1970 και έκτοτε έχει σημειώσει σημαντική εξέλιξη. Η απελευθέρωση των αγορών, η αυξανόμενη πολυπλοκότητα των χρηματοοικονομικών εργαλείων με την εισαγωγή των παραγώγων, η χρήση της τεχνολογίας στις τραπεζικές συναλλαγές και η αυτοματοποίησή τους, καθώς και η αύξηση της ταχύτητας κυκλοφορίας των κεφαλαίων αποτελούν τις σημαντικότερες αιτίες της εξέλιξης της Διαχείρισης Κινδύνων. Η αφορμή όμως για την ανάπτυξη τέτοιων πρακτικών ήταν οι πιέσεις που ασκήθηκαν από τις εποπτικές αρχές ως αποτέλεσμα μιας σειράς γεγονότων που συνέβησαν εκείνη τη δεκαετία.

Η αύξηση των πτωχεύσεων σε Πιστωτικά Ιδρύματα κυρίως των Η.Π.Α. τη δεκαετία του 1970, με αποκορύφωση αυτήν της Franklin National Bank στη Νέα Υόρκη, αλλά και της γερμανικής τράπεζας Herstatt, οδήγησε τις εποπτικές αρχές στην εισαγωγή της έννοιας της Κεφαλαιακής Επάρκειας, καθώς τα προβλήματα εκείνης της περιόδου προήλθαν κατά κύριο λόγο από έλλειψη σωστής διαχείρισης του δανειακού χαρτοφυλακίου των πτωχευσάντων τραπεζών. Επίσης την ίδια περίοδο έλαβε χώρα και η κατάργηση του διεθνούς συστήματος σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών του Bretton Woods. Η κατάργηση του συστήματος αυτού συνέβαλε στην έξαρση της διακύμανσης της συναλλαγματικής ισοτιμίας και των επιτοκίων των νομισμάτων στις ανεπτυγμένες οικονομίες, η οποία με τη σειρά της κατέστησε τις τράπεζες ιδιαίτερα ευάλωτες στον συναλλαγματικό κίνδυνο καθώς και τον κίνδυνο από τη μεταβολή των ονομαστικών επιτοκίων.

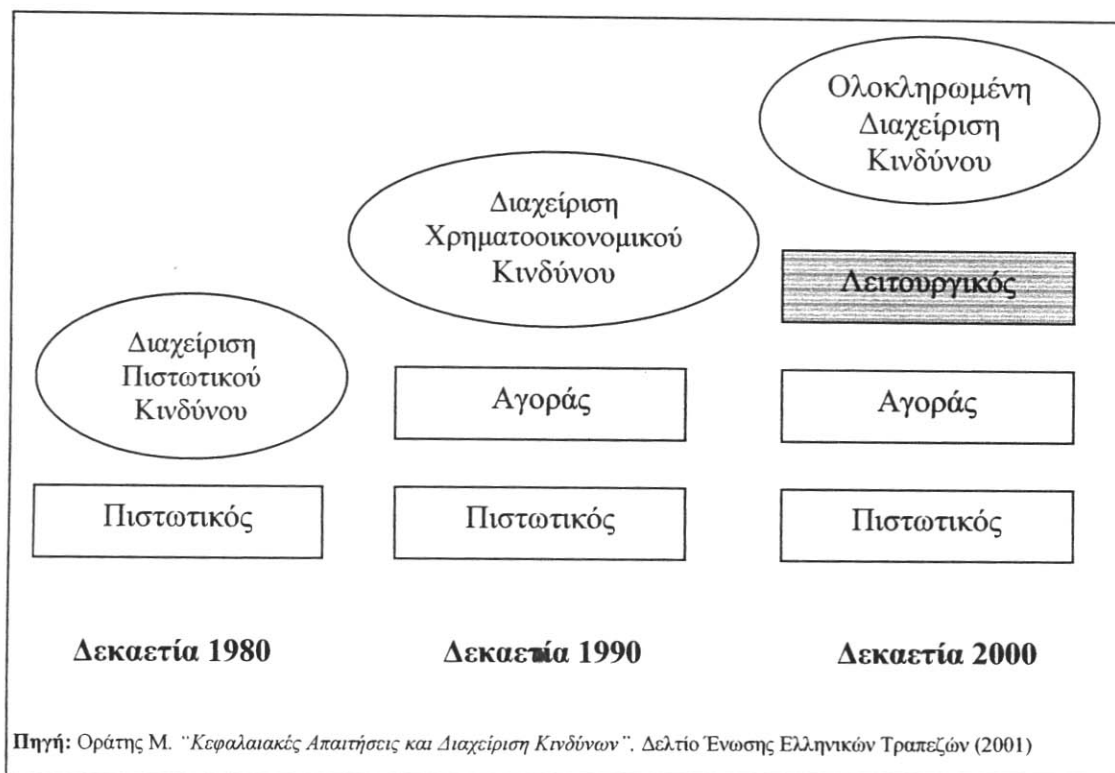
Η Κεφαλαιακή Επάρκεια, η βάση ουσιαστικά της Τραπεζικής Εποπτείας, στοχεύει στον καθορισμό ενός ελάχιστου επιπέδου Ιδίων Κεφαλαίων που απαιτούνται για ένα πιστωτικό ίδρυμα σε σχέση με τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο, σε πρώτη φάση

τον Πιστωτικό. Για πρώτη φορά το 1988, το ύψος των Ιδίων Κεφαλαίων συνδέεται με τον πιστωτικό κίνδυνο με τον «συντελεστή του Cooke (Cooke Ratio)». Στην ελληνική νομοθεσία ο δείκτης αυτός ονομάστηκε Συντελεστής Φερεγγυότητας και ορίστηκε ως ο λόγος των Ιδίων Κεφαλαίων προς τα σταθμισμένα ως προς τον Κίνδυνο στοιχεία του Ενεργητικού.

Η δεκαετία του 1980 επίσης χαρακτηρίστηκε από μαζικές πτωχεύσεις τραπεζών. Οι παράγοντες που οδήγησαν σε αυτή τη σωρεία πτωχεύσεων ήταν κυρίως η μεγάλη μεταβλητότητα στις παραμέτρους της αγοράς χρήματος και συναλλάγματος και ιδιαίτερα στα επιτόκια, με αποτέλεσμα αρνητικές επιπτώσεις στην κερδοφορία των τραπεζών. Επίσης, καθοριστικής σημασίας ήταν και ο υπερδανεισμός πολλών αναπτυσσόμενων χωρών από διεθνείς εμπορικές τράπεζες και η αδυναμία αποπληρωμής των χρεών τους, η τάση των τραπεζών να αναλαμβάνουν εργασίες με υψηλό επιχειρηματικό κίνδυνο, ο αυξανόμενος ανταγωνισμός μεταξύ των τραπεζών και άλλων χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων, καθώς και η δέσμευση σημαντικών στοιχείων του ενεργητικού σε μακροπρόθεσμα βιομηχανικά δάνεια.

Εξαιτίας αυτής της νέας κρίσης, οι Εποπτικές Αρχές επέκτειναν την εφαρμογή των Κεφαλαιακών Απαιτήσεων και κατά του Κινδύνου της Αγοράς με την εισαγωγή του Δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας. Για τον υπολογισμό του, εμπλουτίζεται ο παλαιότερος Συντελεστής Φερεγγυότητας με την προσθήκη στον παρονομαστή στοιχείων από το χαρτοφυλάκιο συναλλαγών, ώστε να συμπεριλαμβάνεται και ένα ποσό που θα αφορά τον Κίνδυνο Αγοράς.

Τέλος, στη δεκαετία του 1990 εμφανίστηκαν περιπτώσεις καταστροφικών ζημιών σε πιστωτικά ιδρύματα εξαιτίας κινδύνων που δεν προέρχονταν ούτε από αθέτηση εκπλήρωσης υποχρέωσης από αντισυμβαλλόμενο ούτε από μεγάλη μεταβλητότητα παραγόντων αγοράς, αλλά από ατέλειες του πλαισίου λειτουργίας τους. Χαρακτηριστικότερα παραδείγματα αποτελούν η πτώχευση της Βρετανικής Τράπεζας Barings το 1995 και το σκάνδαλο της BCCI το 1991. Τα γεγονότα αυτά δημιούργησαν την ανάγκη διαχείρισης του Λειτουργικού Κινδύνου, δηλαδή του κινδύνου που προέρχεται από προβλήματα σε τεχνικά συστήματα, ανθρώπινα λάθη ή παράνομες πράξεις.



Είναι εμφανής από όλη αυτή την ιστορική αναδρομή η ανάγκη ύπαρξης ενός Διεθνούς Συστήματος Εποπτείας. Η διεθνοποίηση των τραπεζικών εργασιών, οι ταχύτατα πραγματοποιούμενες αλλαγές στη διάρθρωση του χαρτοφυλακίου των τραπεζών, καθώς και οι χρηματοοικονομικές καινοτομίες μεταβάλλουν τη φυσιογνωμία του σύγχρονου διεθνούς τραπεζικού συστήματος, δημιουργούν τραπεζικούς κινδύνους και αυξάνουν την πιθανότητα για μία ταχύτατη επέκταση διεθνώς των τραπεζικών κρίσεων. Το πρόβλημα αυτό επιτείνεται και από τον έντονα αυξανόμενο ανταγωνισμό μεταξύ των τραπεζών διεθνώς.

Η ανάγκη για διεθνή συνεργασία των εθνικών εποπτικών αρχών για την κατάστροψη ενός ρυθμιστικού πλαισίου σε διεθνή κλίμακα έγινε γρήγορα αντιληπτή. Ήδη πριν το 1974 είχε σημειωθεί μικρή πρόοδος αναφορικά με τη διεθνή τραπεζική συνεργασία σε θέματα εποπτείας. Οι διοικητές των κεντρικών τραπεζών έντεκα χωρών σχημάτισαν μία επιτροπή (Επιτροπή Blunder και μετέπειτα Επιτροπή Cooke) με σκοπό την προσαρμογή των εθνικών συστημάτων εποπτείας, ώστε να ανταποκρίνονται στον έλεγχο των πολύπλοκων τραπεζικών ομίλων με διεθνείς διασυνδέσεις και τη στενή συνεργασία των εθνικών εποπτικών αρχών για την παρακολούθηση της δραστηριότητας των «υπεράκτιων» τραπεζικών ιδρυμάτων. Το αποφασιστικότερο βήμα προς τη δημιουργία ενός ενιαίου ρυθμιστικού πλαισίου έγινε

το Δεκέμβριο του 1975 με το σχηματισμό της Επιτροπής της Βασιλείας (Standing Committee on Banking Regulations and Supervisory Practices γνωστή ως Basle Committee) από τους συμμετέχοντες διοικητές στην Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών. Έκτοτε η Επιτροπή της Βασιλείας έπαιξε σημαντικότερο ρόλο στην Εποπτεία των Τραπεζών διεθνώς αφού οι ρυθμιστικές προτάσεις και παρεμβάσεις της έγιναν αποδεκτές από όλες σχεδόν τις χώρες με ανεπτυγμένο χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Κίνητρο της Επιτροπής της Βασιλείας αποτελεί από τη δημιουργία της μέχρι σήμερα η ισχυροποίηση της κεφαλαιακής βάσης των τραπεζών αλλά και η διασφάλιση ίσων όρων τραπεζικού ανταγωνισμού σε διεθνές επίπεδο, μέσω της καθιέρωσης ενός κοινώς αποδεκτού εποπτικού πλαισίου για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών. Επίσης με τη θέσπιση ρυθμιστικών πλαισίων αποσκοπεί στην απομόνωση των επιδράσεων που σημειώνει μια τράπεζα στη λειτουργία των υπόλοιπων τραπεζών, έτσι ώστε να παρεμποδίζεται η εμφάνιση κρίσεων μεταδοτικού χαρακτήρα (domino effects) ή αιφνίδιων και ανεξέλεγκτων κρίσεων (knock-on effects).

Επιδίωξη των εποπτικών αρχών με την καθιέρωση κανόνων προληπτικής εποπτείας είναι κυρίως ο περιορισμός της έκθεσης των τραπεζών σε αφερεγγυότητα, τόσο με τον περιορισμό της ευαισθησίας του χαρτοφυλακίου τους στους χρηματοοικονομικούς κινδύνους στους οποίους εκτίθενται, όσο και με την ενίσχυση της ικανότητάς τους να απορροφούν ζημίες σε περίπτωση επέλευσης αυτών των κινδύνων.

Η τραπεζική εποπτεία και ρύθμιση εξετάζεται συνήθως σε μακροοικονομικό επίπεδο (macro-prudential supervision) και σε μικροοικονομικό επίπεδο (micro-prudential supervision). Όσον αφορά τη μακροοικονομία, ο εποπτικός έλεγχος των τραπεζικών δραστηριοτήτων σε τοπικό και διεθνές επίπεδο αποβλέπει στη διατήρηση της εμπιστοσύνης του κοινού προς τις τράπεζες και την ενίσχυση της ασφάλειας και της σταθερότητας ολόκληρου του τραπεζικού συστήματος. Σε μικροοικονομικό επίπεδο, οι κανόνες τραπεζικής εποπτείας αφορούν κυρίως την εύρυθμη λειτουργία των τραπεζικών ιδρυμάτων και εστιάζουν κυρίως:

- στον έλεγχο της φερεγγυότητας τους, ο οποίος καλύπτει τον έλεγχο αφενός μεν της κεφαλαιακής τους επάρκειας και αφετέρου των μεγάλων χρηματοδοτικών τους ανοιγμάτων.
- τον έλεγχο της ρευστότητάς τους
- την ύπαρξη καλής διοικητικής και λογιστικής οργάνωσης και τήρησης πρόσφορων διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου.

1.2 Ορισμοί

Η έννοια της *προληπτικής εποπτείας* περιλαμβάνει τη θέσπιση κανόνων και διεξαγωγή ελέγχων από μία εθνική εποπτική αρχή με σκοπό τη διασφάλιση της διαφάνειας των διαδικασιών και των όρων των συναλλαγών των πιστωτικών ιδρυμάτων, καθώς και των άλλων ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών φορέων που υπόκεινται στον έλεγχο της, καθώς και τη διατήρηση της σταθερότητας και αποτελεσματικότητας του πιστωτικού συστήματος.

Στην προληπτική εποπτεία, η οποία ασκείται τόσο σε ατομική όσο και σε ενοποιημένη βάση (περιλαμβανομένης και της δραστηριότητας των θυγατρικών τραπεζικών ή άλλων χρηματοπιστωτικού σκοπού επιχειρήσεων των τραπεζών) εμπίπτουν ο έλεγχος της φερεγγυότητας τους, ο έλεγχος της ρευστότητας τους, ο έλεγχος της κεφαλαιακής τους επάρκειας καθώς και ο έλεγχος των μεγάλων χρηματοδοτικών τους ανοιγμάτων. Επίσης εξετάζεται και η εκπλήρωση της υποχρέωσης καλής διοικητικής και λογιστικής οργάνωσης και τήρησης πρόσφορων διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου. Η εποπτεία περιλαμβάνει επίσης και την επιβολή των προβλεπόμενων κυρώσεων σε περίπτωση διαπίστωσης παράβασης νομοθετικών ή κανονιστικών ρυθμίσεων σχετικά με τον έλεγχο ή την άσκηση των δραστηριοτήτων των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Σύμφωνα με το άρθρο 18 § 1α του νόμου 2076/1992, η Τράπεζα της Ελλάδος ασκεί την εποπτεία επί των πιστωτικών ιδρυμάτων που εδρεύουν στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένων και των υποκαταστημάτων τους στην αλλοδαπή. Την εποπτεία των υποκαταστημάτων στην Ελλάδα πιστωτικών ιδρυμάτων που εδρεύουν σε κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης ασκούν οι αρμόδιες αρχές των κρατών αυτών. Η εποπτεία αφορά την ίδρυση και εγκατάσταση του πιστωτικού ιδρύματος στην Ελλάδα όσο και τη μετέπειτα λειτουργία του.

Οι εποπτικές αρχές, στα πλαίσια της άσκησης προληπτικής εποπτείας, δημιούργησαν μηχανισμούς ελέγχου και αντιμετώπισης του συστηματικού κινδύνου στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Για το σκοπό αυτό όρισαν το λεγόμενο **Εποπτικό Κεφάλαιο**. Το κεφάλαιο αυτό αποτελεί ένα απόθεμα ασφαλείας που επιτρέπει στα πιστωτικά ιδρύματα να απορροφούν τις ενδεχόμενες ζημιές χωρίς να θίγονται τα συμφέροντα των καταθετών τους.

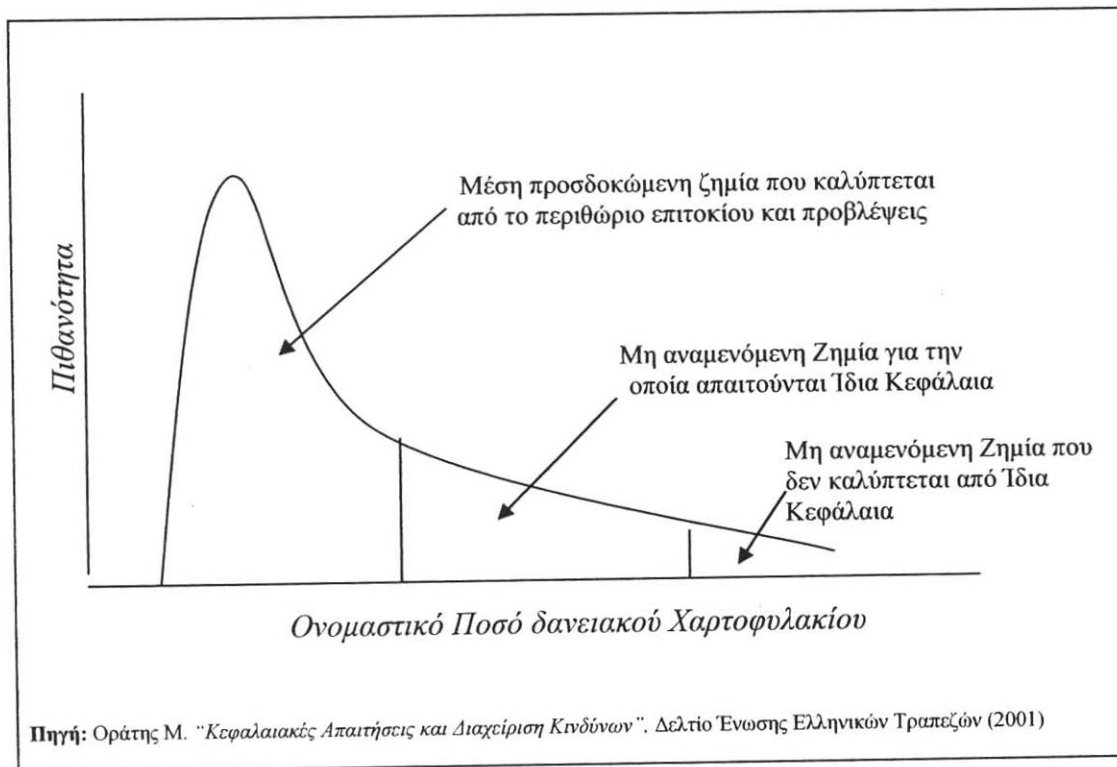
Κατατάσσεται σε διαφορετικές βαθμίδες (Tiers) ανάλογα με τα καταστατικά ή συμβατικά χαρακτηριστικά που φέρει τα οποία εξαρτώνται από τους παρακάτω παράγοντες:

- Την προτεραιότητα κατά την εξόφληση των κατόχων του κεφαλαίου σε περίπτωση πτώχευσης ή ρευστοποίησης της εταιρείας,
- Την ικανότητα απορρόφησης ζημιών κατά τη διάρκεια της λειτουργίας ή σε περίπτωση πτώχευσης ή ρευστοποίησης της εταιρείας,
- Το βαθμό μονιμότητας του κεφαλαίου (ορισμένης ή αόριστης διάρκειας) που διασφαλίζει τη διαθεσιμότητά του σε περιόδους κρίσης,
- Την ικανότητα μετακύλισης σε επόμενες χρήσεις ή ακύρωσης του κόστους του κεφαλαίου (πληρωμή μερισμάτων ή τοκομεριδίων).

Ανεξάρτητα από τον προσδιορισμό του Εποπτικού Κεφαλαίου, που σκοπό έχει τη διατήρηση ενός σταθερού και ασφαλούς χρηματοπιστωτικού συστήματος γι' αυτό και ορίζεται με νομοθετική ρύθμιση, προηγμένα πιστωτικά ιδρύματα χρησιμοποιούν τεχνικές που βασίζονται στο επονομαζόμενο **Οικονομικό Κεφάλαιο** (Economic Capital) ή «**Κεφάλαιο σε Κίνδυνο**» (Capital at Risk). Το κεφάλαιο αυτό είναι τα Ίδια Κεφάλαια που θα επαρκούσαν για την τράπεζα εάν η μέτρηση των κινδύνων βασιζόταν σε εσωτερικά υποδείγματα που έχει αναπτύξει η ίδια για λογαριασμό της και όχι στους σταθερούς συντελεστές που ορίζονται στις διάφορες διατάξεις και νόμους των Εποπτικών Αρχών. Ο υπολογισμός του Οικονομικού Κεφαλαίου γίνεται τόσο σε επίπεδο πιστωτικού ιδρύματος, όσο και σε επίπεδο διευθύνσεων, τμημάτων, προϊόντων και υπηρεσιών στο εσωτερικό του πιστωτικού ιδρύματος.

Ως **Κεφαλαιακή Επάρκεια** νοείται το ελάχιστο επίπεδο ιδίων κεφαλαίων, που θα πρέπει να διαθέτουν τα πιστωτικά ιδρύματα έναντι των αναλαμβανόμενων κινδύνων, τόσα ώστε να καθίστανται ικανά να καλύψουν τις μη αναμενόμενες ζημιές.

Τα Ίδια Κεφάλαια χρειάζονται για να παράσχουν ασφάλεια έναντι ζημιών που ενδέχεται να υπερβαίνουν αυτές που έχουν εκτιμηθεί. Οι ζημίες που μπορούν να προβλεφθούν θα πρέπει να καλύπτονται από την τιμολόγηση των προϊόντων και από τις ειδικές προβλέψεις. Οι αποκλίσεις από τις μέσες ζημίες, που θα καλυφθούν από το Οικονομικό Κεφάλαιο ορίζονται σε σχέση με ένα επίπεδο εμπιστοσύνης, με συνηθέστερο αυτό του 99,5%. Ζημίες μεγαλύτερες από τις προσδοκώμενες, με πιθανότητα εμφάνισης 0,5% δεν καλύπτονται από το Οικονομικό Κεφάλαιο και ονομάζονται «εξαιρετικές ζημίες». Στην περίπτωση που αυτές επέλθουν το πιστωτικό ίδρυμα μπορεί να οδηγηθεί σε πτώχευση.



Ένα πιστωτικό ίδρυμα αντιμετωπίζει διάφορα είδη κινδύνου τα οποία συνδέονται άρρηκτα με τα αντικείμενα και τις εργασίες στις οποίες δραστηριοποιείται. Τρία είναι όμως τα βασικά είδη κινδύνου που τα πιστωτικά ιδρύματα αναλαμβάνουν: ο πιστωτικός κίνδυνος (credit risk), ο κίνδυνος αγοράς (market risk) και ο λειτουργικός κίνδυνος (operational risk).

Ο **Πιστωτικός Κίνδυνος** προέρχεται από την αδυναμία του αντισυμβαλλόμενου να εκπληρώσει τις δανειακές υποχρεώσεις του είτε λόγω αφερεγγυότητας του ίδιου είτε λόγω γενικότερων συνθηκών που επικρατούν στην αγορά.

Ο **Κίνδυνος Αγοράς** είναι ο κίνδυνος ζημίας για την τράπεζα που προκύπτει από δυσμενείς μεταβολές στη ρευστότητα και την αξία του εμπορικού και διαθέσιμου προς πώληση χαρτοφυλακίου της εξαιτίας διακυμάνσεων των παραγόντων της αγοράς. Στον κίνδυνο αυτό περιλαμβάνονται ο κίνδυνος επιτοκίων, ο συναλλαγματικός κίνδυνος και ο κίνδυνος ρευστότητας.

Ο **Λειτουργικός Κίνδυνος** είναι ο κίνδυνος ζημίας που μπορεί να οφείλεται σε διάφορους παράγοντες όπως ανθρώπινο σφάλμα, βλάβη του συστήματος, παραβίαση κανόνων εσωτερικού ελέγχου, απάτη και άλλα απρόβλεπτα γεγονότα.

Η δομή της εργασίας που ακολουθεί είναι η εξής: αρχικά παρουσιάζεται το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο για την Κεφαλαιακή Επάρκεια των Πιστωτικών Ιδρυμάτων στην Ελλάδα. Στη συνέχεια παρατίθεται η Νέα Συνθήκη της Επιτροπής της Βασιλείας, καθώς πρόκειται να επιφέρει σημαντικές αλλαγές στον υπολογισμό της Κεφαλαιακής Επάρκειας και πρόκειται να ενσωματωθεί στο Ελληνικό Δίκαιο μέχρι το 2007. Τέλος, γίνεται μία σύγκριση και κριτική των δύο πλαισίων υπολογισμού και επιχειρείται μία ανάλυση των ενδεχόμενων επιπτώσεων των επερχόμενων αλλαγών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

2.1 *Συνολική Θεώρηση*

Για την πρόληψη της έκθεσης των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων σε αφερεγγυότητα και τη διασφάλιση της σταθερότητας του πιστωτικού συστήματος, η Τράπεζα της Ελλάδος, ως εποπτεύουσα αρχή τους, έχει διαμορφώσει ένα αναλυτικό κανονιστικό πλαίσιο. Οι διατάξεις του αποσκοπούν κυρίως:

- Στον περιορισμό της ευαισθησίας των πιστωτικών ιδρυμάτων στους χρηματοπιστωτικής και λειτουργικής φύσης κινδύνους στους οποίους εκτίθενται στο πλαίσιο της δραστηριότητας τους και την ενίσχυση της ικανότητας τους να απορροφούν ζημιές σε περίπτωση επέλευσης αυτών των κινδύνων
- Στην αναβάθμιση των μεθόδων που χρησιμοποιούν για τη διαχείριση των εν λόγω κινδύνων
- Στην ενίσχυση των μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου και παρακολούθησης των κινδύνων

Στόχος της προληπτικής τραπεζικής εποπτείας όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο άρθρο 8 (παρ 3) του νόμου 2458/1997, δεν είναι μόνο η διατήρηση της σταθερότητας και αποτελεσματικότητας του πιστωτικού συστήματος αλλά και η διασφάλιση της διαφάνειας των διαδικασιών και των όρων των συναλλαγών των πιστωτικών ιδρυμάτων, καθώς και των άλλων ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών φορέων που υπόκεινται στον έλεγχο της.

Το κέντρο βάρους του εποπτικού ενδιαφέροντος της Τράπεζας της Ελλάδος είναι εντοπισμένο στον **έλεγχο της φερεγγυότητας** των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων, ο οποίος καλύπτει τους ακόλουθους τρεις τομείς:

- Τον έλεγχο της κεφαλαιακής τους επάρκειας, η οποία υπολογίζεται με βάση συγκεκριμένες μεθόδους

- ♦ Τον έλεγχο των μεγάλων χρηματοδοτικών τους ανοιγμάτων, ώστε να αποφεύγεται η υπερβολική συγκέντρωση κινδύνων σε μεμονωμένους πελάτες ή ομάδες συνδεδεμένων πελατών

- ♦ Τον έλεγχο των μεθόδων που χρησιμοποιούν για τη διαχείριση των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται.

Η Τράπεζα της Ελλάδος, ακολουθώντας τη διεθνή πρακτική, διενεργεί επίσης **έλεγχο ρευστότητας** για τον εντοπισμό του αντίστοιχου κινδύνου στον οποίο εκτίθενται τα πιστωτικά ιδρύματα, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην ομώνυμη Π.Δ.Τ.Ε. 2156/10.12.92. Για το λόγο αυτό τα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν στην Ελλάδα είναι υποχρεωμένα να υποβάλλουν σε τριμηνιαία βάση στοιχεία από τα οποία διαπιστώνεται το άνοιγμα αναχρηματοδότησης που υφίστανται σε διάφορες χρονικές ζώνες.

Στο πλαίσιο της προληπτικής εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων, η Τράπεζα της Ελλάδος διενεργεί επίσης **έλεγχο της επάρκειας των διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου** που χρησιμοποιούν καθώς και της διοικητικής και λογιστικής τους οργάνωσης, σύμφωνα με τις διατάξεις της Π.Δ.Τ.Ε. 2438/6.8.1998.

Τέλος, η Τράπεζα της Ελλάδος **παρακολουθεί τη συμμόρφωση των πιστωτικών ιδρυμάτων με τους κανόνες εποπτικού πλαισίου** με τους ακόλουθους τρόπους:

- ♦ Τα πιστωτικά ιδρύματα υποχρεώνονται να της υποβάλλουν περιοδικά τα στοιχεία που ορίζονται στις οικείες διοικητικές διατάξεις κατά τις προβλεπόμενες ημερομηνίες.
- ♦ Πραγματοποιεί, επίσης, τακτικούς και έκτακτους ελέγχους για τη διαπίστωση της ακρίβειας των υποβαλλόμενων στοιχείων και της ορθής τήρησης από τα πιστωτικά ιδρύματα των απαραίτητων διαδικασιών και βιβλίων.
- ♦ Τέλος, δικαιούται να αναθέτει σε εξωτερικούς ελεγκτές τη διενέργεια έκτακτων ελέγχων αναφορικά με εξειδικευμένα θέματα.

Η Τράπεζα της Ελλάδος, ως η κυρίως αρμόδια για την άσκηση προληπτικής εποπτείας ελέγχει την κεφαλαιακή επάρκεια των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων για την κάλυψή τους έναντι των χρηματοπιστωτικής φύσης κινδύνων στους οποίους εκτίθενται στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων τους. Από την υποχρέωση διακράτησης επαρκών ιδίων κεφαλαίων για κάλυψη έναντι των εν λόγω κινδύνων εξαιρούνται

μόνο ή ίδια η Τράπεζα της Ελλάδος, το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων (νόμος 2396/1996, άρθρο 3, παρ. 1)

Έλεγχοι κεφαλαιακής επάρκειας ασκούνταν από την Τράπεζα της Ελλάδος ήδη από το 1988 σύμφωνα με τις διατάξεις των Π.Δ.Τ.Ε 1312 και 1313 της 9.6.1988. Σήμερα όμως, το περιεχόμενο των σχετικών κανόνων έχει διαμορφωθεί μετά από την ενσωμάτωση των σχετικών Κοινοτικών Οδηγιών. Συγκεκριμένα:

Α) Η Οδηγία 89/647/ΕΟΚ «*σχετικά με τον συντελεστή φερεγγυότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων*», η οποία αφορά τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων για κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου, ενσωματώθηκε με την Π.Δ.Τ.Ε. 2054/18.3.1992, η οποία έχει συμπληρωθεί και τροποποιηθεί με τις ακόλουθες πράξεις του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος:

- Την Π.Δ.Τ.Ε. 2349/15.2.1995, με την οποία ενσωματώθηκε η Οδηγία 94/7/ΕΟΚ
- Την Π.Δ.Τ.Ε. 2387/6.5.1996, με την οποία ενσωματώθηκε η Οδηγία 95/15/ΕΟΚ
- Την Π.Δ.Τ.Ε. 2409/27.3./1197 με την οποία ενσωματώθηκαν οι διατάξεις των Οδηγιών 95/67/ΕΟΚ και 96/10/ΕΟΚ.

Β) Η Οδηγία 89/299/ΕΟΚ «*σχετικά με τα ίδια κεφάλαια των πιστωτικών ιδρυμάτων*» ενσωματώθηκε με την Π.Δ.Τ.Ε. 2228/30.6.1993, προσδιορίζεται το περιεχόμενο των ιδίων κεφαλαίων με τα οποία τα πιστωτικά ιδρύματα δικαιούνται να εκπληρώνουν τις κεφαλαιακές τους απαιτήσεις.

Γ) Η Οδηγία 93/6/ΕΟΚ «*για την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων*» ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο με το νόμο 2396/1996. Οι διατάξεις του νόμου που αφορούν στον έλεγχο της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων για κάλυψη έναντι των καλούμενων «*κινδύνων αγοράς*» εξειδικεύτηκαν με την Π.Δ.Τ.Ε. 2397/7.11.1996.

Το ισχύον πλαίσιο για την κεφαλαιακή επάρκεια

	Επιτροπή της Βασιλείας	Ευρωπαϊκή Ένωση	Ελληνική Νομοθεσία
Πιστωτικός Κίνδυνος	<p>Capital accord (1988)</p> <p>The treatment of the credit risk associated with certain off-balance-sheet items (1994)</p> <p>The treatment of potential exposure for off-balance-sheet items (1995)</p>	<p>Οδηγία 89/647/ΕΟΚ (νυν Οδηγία 2000/12/ΕΚ όπως ισχύει, Κεφ 2 τμήμα 2)</p>	<p>Π.Δ./Τ.Ε 2054/92, (νυν Π.Δ./Τ.Ε. 2524/23.7.2003)</p> <p>Τροποποίηση με νόμο 3148/5.6.03</p> <p>Νόμος 156/25.6.03 αρ16</p>
Κίνδυνοι αγοράς	<p>Amendment to the capital accord to incorporate market risks (1996),</p> <p>Modifications to the market risk amendment (1997)</p>	<p>Οδηγία 93/6/ΕΟΚ όπως ισχύει</p>	<p>Νόμος 2396/1996 Τροποποίηση με Νόμο 2937/01</p> <p>Π.Δ./Τ.Ε. 2397/7.11.96 Τροποποίηση με Π.Δ./Τ.Ε. 2494/27.5.02</p>
Εκπλήρωση Κεφαλαιακών απαιτήσεων	<p>Capital accord (1988)</p> <p>Amendment of the capital accord in respect of the inclusion of general provisions/ general loan-loss reserves in capital (1991)</p>	<p>Οδηγία 89/299/ΕΟΚ (νυν Οδηγία 2000/12/ΕΚ όπως ισχύει, Κεφ 2 τμήμα 1)</p> <p>Οδηγία 93/6/ΕΟΚ όπως ισχύει, Παράρτημα V</p>	<p>Π.Δ./Τ.Ε. 2053/18.3.92 Τροποποίηση με Π.Δ./Τ.Ε 2228/30.6.1993</p> <p>Νόμος 2396/1996</p> <p>ΠΔ 267/1995</p>

2.2 Κεφαλαιακή Επάρκεια και Πιστωτικός Κίνδυνος

2.2.1 Συντελεστής Φερεγγυότητας

Σύμφωνα με το πνεύμα της Αρχικής Συμφωνίας της Βασιλείας και των μεταγενέστερων Κοινοτικών Οδηγιών και Π.Δ./Τ.Ε., τα ΙΙΙ θα πρέπει να διαθέτουν ένα ελάχιστο όριο ιδίων κεφαλαίων για να μπορούν να αντιμετωπίσουν ενδεχόμενες ζημιές από την έλευση του πιστωτικού κινδύνου που απορρέει από τα εντός και εκτός ισολογισμού στοιχεία του ενεργητικού τους. Στη ουσία ο Συντελεστής Φερεγγυότητας είναι ένα κλάσμα του οποίου ο μεν αριθμητής συνίσταται από τα εποπτικά ίδια κεφάλαια του ΙΙΙ (όπως αυτά καθορίζονται στη Π.Δ./Τ.Ε. 2053/18.3.92), ο δε παρονομαστής αποτελείται από τα εντός και εκτός ισολογισμού στοιχεία του ενεργητικού, σταθμισμένα ανάλογα με τον κίνδυνο τον οποίο φέρουν (όπως αυτά καθορίζονται στη Π.Δ./Τ.Ε. 2054/18.3.92). Ο λόγος των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων προς τα σταθμισμένα στοιχεία ενεργητικού δεν επιτρέπεται να είναι χαμηλότερος του 8%.

$$\text{Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας} = \frac{\text{Συνολικά Εποπτικά Κεφάλαια}}{\text{Σταθμισμένο έναντι των Κινδύνων Ενεργητικό}} \geq 8\%$$

$$\text{Βασικός Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας} = \frac{\text{Βασικά Εποπτικά Κεφάλαια}}{\text{Σταθμισμένο έναντι των Κινδύνων Ενεργητικό}} \geq 4\%$$

Α. Εποπτικά Ίδια Κεφάλαια

Τα εποπτικά ίδια κεφάλαια τα οποία αποτελούν τον αριθμητή του κλάσματος βάσει του οποίου υπολογίζεται ο Συντελεστής Φερεγγυότητας του ΙΙΙ, ταξινομούνται σε δύο κατηγορίες :

α. Βασικά Εποπτικά Κεφάλαια (Core or Tier I Capital), τα οποία περιλαμβάνουν:

1. Την αξία του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου
2. Τη διαφορά έκδοσης μετοχών υπέρ το άρτιο.
3. Τα αποθεματικά (τακτικό και έκτακτα).
4. Τα κέρδη εις νέον, τρέχουσας και παρελθουσών χρήσεων.
5. Τα προσωρινά κέρδη χρήσης υπό προϋποθέσεις.

6. Τα κεφάλαια για γενικούς τραπεζικούς κινδύνους υπό προϋποθέσεις.

Μείον :

1. Τη λογιστική αξία ιδίων μετοχών που κατέχει το ΠΙ.
2. Τις ζημιές εις νέον, τρέχουσας και παρελθουσών χρήσεων.
3. Τα έξοδα ίδρυσης και εγκατάστασης, καθώς και τα άυλα πάγια στοιχεία.
4. Τα προσωρινά αρνητικά αποτελέσματα τρέχουσας χρήσης.

β. Συμπληρωματικά Εποπτικά Κεφάλαια (Supplementary or Tier II Capital) , τα οποία περιλαμβάνουν :

1. Τα αποθεματικά από αναπροσαρμογή παγίων στοιχείων ενεργητικού.
2. Τις προνομιούχες μετοχές, ορισμένης ή αόριστης διάρκειας με δικαίωμα σωρευτικού μερίσματος.
3. Τους τίτλους μη καθορισμένης διάρκειας που έχει εκδώσει το ΠΙ υπό προϋποθέσεις.
4. Τις διορθώσεις αξίας απαιτήσεων έναντι πιστωτικών ιδρυμάτων και πελατών, καθώς και μετοχών, ομολογιών και άλλων τίτλων σταθερής ή μεταβλητής απόδοσης υπό προϋποθέσεις.
5. Τα δάνεια μειωμένης εξασφάλισης ορισμένης διάρκειας υπό προϋποθέσεις.

Από το σύνολο των Εποπτικών Ιδίων Κεφαλαίων του ΠΙ αφαιρούνται :

- Οι συμμετοχές του σε άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που ξεπερνούν το 10% των ιδίων κεφαλαίων των ιδρυμάτων αυτών.
- Οι συμμετοχές του σε πιστωτικά ιδρύματα οι οποίες είναι μικρότερες ή ίσες του 10% των ιδίων κεφαλαίων των ιδρυμάτων αυτών, κατά το ποσό που οι τοποθετήσεις αυτές αθροιζόμενες, υπερβαίνουν το 10% των ιδίων κεφαλαίων του πιστωτικού ιδρύματος που τις πραγματοποιεί.

Επιπλέον υπάρχουν συγκεκριμένοι ποσοτικοί περιορισμοί που αφορούν την σύνθεση των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων ενός ΠΙ, οι οποίοι συνοψίζονται στα παρακάτω :

- Το σύνολο των συμπληρωματικών ιδίων κεφαλαίων δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει το 100% του συνόλου των βασικών ιδίων κεφαλαίων του ΠΙ.
- Το συνολικό ποσό των προνομιούχων μετοχών ορισμένης διάρκειας με δικαίωμα σωρευτικού μερίσματος και των δανείων μειωμένης εξασφάλισης

ορισμένης διάρκειας, δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει το 50% του συνόλου των βασικών ιδίων κεφαλαίων του ΠΙ.

B. Σταθμισμένα Στοιχεία Ενεργητικού

Τα Σταθμισμένα στοιχεία Ενεργητικού (ΣΕ) αποτελούν τον παρονομαστή του κλάσματος βάση του οποίου υπολογίζεται ο Συντελεστής Φερεγγυότητας του ΠΙ. Για τον υπολογισμό του ΣΕ σταθμίζονται ανάλογα με τον εκτιμώμενο πιστωτικό κίνδυνο που φέρουν, τα εντός και εκτός ισολογισμού στοιχεία ενεργητικού με βάση τις υποδεικνυόμενες από την Π.Δ./Τ.Ε. 2054/18.3.92, μεθόδους.

Οι συντελεστές στάθμισης αντικατοπτρίζουν κυρίως :

- την ταξινόμηση των αντισυμβαλλόμενων ανάλογα με τον πιστωτικό κίνδυνο που φέρουν (Counterparty risk),
- γενικές διαφορές σχετικά με τον κίνδυνο χώρας (Country risk), καθώς υπάρχει ένας βασικός διαχωρισμός με κριτήριο τη συμμετοχή ή όχι της χώρας στον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.). Ειδικότερα, στη Ζώνη Α ανήκουν όλα τα κράτη μέλη του Ο.Ο.Σ.Α. καθώς και οι χώρες που έχουν συνάψει ειδικές συμφωνίες δανειοδότησης με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) και συνδέονται με τις γενικές συμφωνίες δανειοληψίας (ΓΣΔ) του ΔΝΤ. Στη Ζώνη Β ανήκουν όλες οι χώρες εκτός από εκείνες της Ζώνης Α.
- την εναπομένουσα διάρκεια μέχρι την λήξη του στοιχείου ενεργητικού,
- τον τύπο και τα χαρακτηριστικά του στοιχείου του ενεργητικού.

Με βάση τα παραπάνω κριτήρια προβλέπονται τέσσερις ποσοστιαίοι συντελεστές στάθμισης κλιμακούμενοι από 0% - 100%. Η αξία που εμφανίζεται στον ισολογισμό του πιστωτικού ιδρύματος για κάθε στοιχείο του Ενεργητικού πολλαπλασιάζεται με την αντίστοιχη στάθμιση έτσι ώστε να προκύψει η «σταθμισμένη κατά τον κίνδυνο αξία».

Πιο συγκεκριμένα οι συντελεστές στάθμισης πιστωτικού κινδύνου που ισχύουν σύμφωνα με την Π.Δ./Τ.Ε. 2054/18.3.92 (για το Συντελεστή Φερεγγυότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων) έχουν ως εξής:

0% στα εξής στοιχεία :

- Ταμείο και ισοδύναμα στοιχεία
- στοιχεία που αντιπροσωπεύουν απαιτήσεις έναντι ή με τη ρητή εγγύηση κεντρικής κυβέρνησης ή κεντρικής τράπεζας της Ζώνης Α
- στοιχεία που αντιπροσωπεύουν απαιτήσεις έναντι της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- στοιχεία που αντιπροσωπεύουν απαιτήσεις έναντι περιφερειακής κυβέρνησης ή τοπικής αρχής κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εφόσον το κράτος αυτό εφαρμόζει τον ίδιο συντελεστή στάθμισης κινδύνου αντισυμβαλλόμενου
- στοιχεία καλυμμένα με εξασφαλίσεις, που υπόκεινται στην κρίση της Τράπεζας της Ελλάδος (Τ.Ε.), και αφορούν :

1) τίτλους που έχουν εκδοθεί από :

- * κεντρικές κυβερνήσεις ή κεντρικές τράπεζες της Ζώνης Α,
- * την Ευρωπαϊκή Ένωση

2) κατάθεση μετρητών στο δανειοδοτούν ΠΙ

3) πιστοποιητικά καταθέσεων ή άλλα παρόμοια αξιόγραφα που έχει εκδώσει το δανειοδοτούν ΠΙ και είναι κατατεθειμένα σε αυτό.

20% στα εξής στοιχεία :

- Στοιχεία ταμείου που βρίσκονται στη διαδικασία είσπραξης.
- Στοιχεία που αντιπροσωπεύουν απαιτήσεις έναντι ή με ρητή εγγύηση της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (Ε.Τ.Επ.) ή πολυμερούς τράπεζας (όπως η Διεθνής Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης, η Διεθνής Εταιρία Χρηματοδοτήσεων, η Διαμερικανική Τράπεζα Ανάπτυξης, η Ασιατική Τράπεζα Ανάπτυξης κ.α.).
- Στοιχεία που αντιπροσωπεύουν απαιτήσεις έναντι ή με ρητή εγγύηση Ελληνικού οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης, περιφερειακής κυβέρνησης ή τοπικής αρχής κράτους της Ζώνης Α.
- Στοιχεία που αντιπροσωπεύουν απαιτήσεις έναντι ή με ρητή εγγύηση πιστωτικών ιδρυμάτων της Ζώνης Α ή πιστωτικών ιδρυμάτων της Ζώνης Β, εφόσον οι απαιτήσεις του δανειοδοτούντος ΠΙ είναι ληξιπρόθεσμες εντός έτους κατ' ανώτατο όριο.

- Στοιχεία που αντιπροσωπεύουν απαιτήσεις έναντι Ε.Π.Ε.Υ. ή αναγνωρισμένης Ε.Π.Ε.Υ. τρίτης χώρας ή αναγνωρισμένο χρηματιστήριο ή γραφείο συμψηφισμού και εκκαθάρισης (Ν.2396/96, αρ. 2, παρ. 24).
- Στοιχεία ενεργητικού εξασφαλισμένα, κατά κρίση της Τ.Ε., με τίτλους που έχουν εκδοθεί από: την Ε.Τ.Επ., την Ευρωπαϊκή Τράπεζα για Ανασυγκρότηση και Ανάπτυξη, πολυμερείς τράπεζες ανάπτυξης.

50% στα εξής στοιχεία :

- Στοιχεία του Ενεργητικού πλήρως εξασφαλισμένα, κατά την κρίση της Τ.Ε., με υποθήκες σε κατοικίες στις οποίες διαμένει ή πρόκειται να διαμένει ή τις οποίες εκμισθώνει ή θα εκμισθώσει.

100% στα εξής στοιχεία:

- Πάγια στοιχεία
- Χαρτοφυλάκια μετοχών, συμμετοχές και άλλα στοιχεία των ιδίων κεφαλαίων άλλων πιστωτικών ιδρυμάτων.
- Στοιχεία που αφορούν απαιτήσεις από κεντρική κυβέρνηση ή κεντρική τράπεζα της Ζώνης Β, της οποίας οι υποχρεώσεις έναντι του δανειοδοτούντος ΠΙ δεν είναι αποτιμημένες και δεν έχουν χρηματοδοτηθεί στο εθνικό νόμισμα του οφειλέτη.
- Στοιχεία που αφορούν απαιτήσεις από περιφερειακές κυβερνήσεις ή τοπικές αρχές της Ζώνης Β.
- Στοιχεία που αφορούν απαιτήσεις από πιστωτικά ιδρύματα της Ζώνης Β, εφόσον οι απαιτήσεις του δανειοδοτούντος ΠΙ είναι ληξιπρόθεσμες εντός διαστήματος μεγαλύτερου του έτους.
- Στοιχεία που αφορούν απαιτήσεις από μη τραπεζικοί τομείς της Ζώνης Α και Β.

Το τελικό ποσό των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού περιλαμβάνει και τα εκτός ισολογισμού στοιχεία. Δεν περιλαμβάνονται τα χρηματιστηριακά συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης (futures), και τα δικαιώματα προαίρεσης (options), επειδή στις οργανωμένες αγορές που διαπραγματεύονται ο πιστωτικός κίνδυνος είναι αμελητέος. Ο λόγος είναι ότι μετά από μια πράξη μελλοντικής

εκπλήρωσης, αντισυμβαλλόμενος γίνεται νομικά το ίδιο το χρηματιστήριο παραγώγων.

Σημειώνεται ότι οι αξίες των εκτός ισολογισμού στοιχείων πολλαπλασιάζονται με συγκεκριμένους συντελεστές μετατροπής (conversion factors), ώστε να μετατραπούν σε ισοδύναμα με τα εντός ισολογισμού στοιχεία σε όρους πιστωτικού κινδύνου και στη συνέχεια σταθμίζονται ανάλογα με τον κίνδυνο αντισυμβαλλόμενου. Τα εκτός ισολογισμού στοιχεία περιλαμβάνουν κυρίως εγγυητικές επιστολές, ανέκκλητες (stand-by) πιστωτικές επιστολές, πιστώσεις έναντι φορτωτικών εγγράφων, πράξεις προσωρινής εκχώρησης με υποχρέωση επαναγοράς κ.λ.π., καθώς επίσης και συμβόλαια παραγώγων προϊόντων, όπως προθεσμιακές πράξεις (forwards) και ανταλλαγές (swaps).

2.3 Κεφαλαιακή Επάρκεια και Κίνδυνος Αγοράς

Με την έλευση της Συμπληρωματικής Συμφωνίας της Βασιλείας και την ενσωμάτωσή της στο Κοινοτικό και Εθνικό Δίκαιο των κρατών-μελών, επιχειρείται η διεύρυνση του εποπτικού πλαισίου της κεφαλαιακής επάρκειας, καθώς τα ΠΙ υποχρεούνται πλέον να διακρατούν επαρκή ίδια κεφάλαια για την έκθεση τους όχι μόνο έναντι του πιστωτικού κινδύνου, αλλά και των **κινδύνων αγοράς**, σημείο το οποίο η Αρχική Συμφωνία δεν κάλυπτε.

Έτσι, με την διεύρυνση του εποπτικού πλαισίου, για να καθοριστεί η επάρκεια κεφαλαίων για την κάλυψη του συνόλου των κινδύνων που αντιμετωπίζει το ΠΙ, θα πρέπει να γίνει κατάταξη των στοιχείων του ενεργητικού του σε δύο κατηγορίες :

1. στα στοιχεία που απαρτίζουν το χαρτοφυλάκιο συναλλαγών ή **εμπορικό χαρτοφυλάκιο** (trading book)
2. και στα στοιχεία που απαρτίζουν το **επενδυτικό χαρτοφυλάκιο** (investment book).

2.3.1

Στην **πρώτη κατηγορία** ανήκουν τα στοιχεία εκείνα, τα οποία το ΠΙ κατέχει με σκοπό την επαναπώλησή τους ώστε να αποκομίσει κέρδος, ή και τις θέσεις που λαμβάνει προκειμένου να καλύψει κινδύνους άλλων στοιχείων του χαρτοφυλακίου συναλλαγών.

Στη **δεύτερη κατηγορία** ανήκουν τα στοιχεία εκείνα τα οποία διακρατούνται σε μακροχρόνια επενδυτική βάση.

Επομένως, οι βασικές διαφορές που χαρακτηρίζουν τις δύο κατηγορίες χαρτοφυλακίων συνίστανται :

- στο σκοπο και χρονικό ορίζοντα για τον οποίο αναλαμβάνονται οι θέσεις στα αντίστοιχα προϊόντα
- στο διαφορετικό βαθμό ρευστότητας των στοιχείων κάθε χαρτοφυλακίου
- στη διαφορετική αντιμετώπιση, όσον αφορά στην αποτίμηση των στοιχείων κάθε χαρτοφυλακίου, καθώς τα στοιχεία του χαρτοφυλακίου συναλλαγών αποτιμώνται καθημερινά σε τρέχουσες αγοραίες τιμές, ενώ τα στοιχεία του επενδυτικού χαρτοφυλακίου αποτιμώνται σε διάφορα χρονικά διαστήματα (συνήθως ετησίως ή εξαμηνιαίως), στην λογιστική τους αξία. Επομένως, για το επενδυτικό χαρτοφυλάκιο των ΠΙ, ο βασικός κίνδυνος είναι ο πιστωτικός (credit risk), δηλαδή ο κίνδυνος να μην είναι σε θέση ο αντισυμβαλλόμενος να τηρήσει την υποχρέωση του κατά τη διάρκεια ή τη λήξη της σύμβασης, ενώ για το εμπορικό χαρτοφυλάκιο ο βασικός κίνδυνος είναι ο κίνδυνος αγοράς (market risk), ο οποίος προέρχεται από μία ενδεχόμενη μεταβολή της αξίας των χρηματοπιστωτικών μέσων λόγω δυσμενών συνθηκών στην αγορά, με συνέπεια το ΠΙ να υποστεί ζημιές.

Στο Π.Δ.Τ.Ε. 2397/7.11.96 καθορίζονται έξι κατηγορίες χρηματοοικονομικών κινδύνων καθώς και δέκα μεθοδολογίες υπολογισμού των Ελάχιστων Κεφαλαιακών Απαιτήσεων. Η Κεφαλαιακή Απαίτηση έναντι των Κινδύνων της Αγοράς προκύπτει με βάση την **μέθοδο των συστατικών στοιχείων (Building – blocks approach)**. Σύμφωνα με τη προσέγγιση αυτή το άθροισμα των επιμέρους κεφαλαιακών απαιτήσεων για κάθε συνιστώσα μας δίνει το ύψος των ιδίων κεφαλαίων που απαιτούνται για την κάλυψη των κινδύνων αγοράς.

2.3.1 Κίνδυνος Θέσης (Position Risk)

Ο κίνδυνος (επενδυτικής) θέσης περιλαμβάνει τον **επιτοκιακό κίνδυνο** (interest rate risk) και τον **κίνδυνο τιμών μετοχών** (equity price risk) του εμπορικού χαρτοφυλακίου. Ο επιτοκιακός κίνδυνος και ο κίνδυνος τιμών μετοχών αναλύονται ο καθένας σε δύο επιμέρους συνιστώσες : τον ειδικό και τον γενικό κίνδυνο. Ο **ειδικός**

κίνδυνος (specific risk) συνίσταται στον κίνδυνο μεταβολής της τιμής του χρηματοπιστωτικού μέσου (ομολόγου, μετοχής), λόγω επίδρασης παραγόντων που έχουν σχέση με τον εκδότη του ή στην περίπτωση ενός παράγωγου προϊόντος με τον εκδότη του υποκείμενου μέσου. Ουσιαστικά λοιπόν ο ειδικός κίνδυνος ταυτίζεται με το πιστωτικό, αλλά στα πλαίσια της συγκεκριμένης προσέγγισης αποτελεί τμήμα του κινδύνου αγοράς. Η προβλεπόμενη κεφαλαιακή επάρκεια για τον ειδικό κίνδυνο είναι συνάρτηση του εκδότη (π.χ. για κρατικά χρεόγραφα ο κίνδυνος αυτός θεωρείται μηδενικός και κατά συνέπεια οι θέσεις σταθμίζονται με συντελεστή ίσο με μηδέν). Αντίστοιχοι συντελεστές στάθμισης υπάρχουν για άλλες κατηγορίες εκδοτών, και ανάλογα με τη διάρκεια ως τη λήξη, με μέγιστο συντελεστή το 8%. Long και Short θέσεις δεν συμψηφίζονται όταν πρόκειται για τον ειδικό κίνδυνο.

Αντίθετα, ο **γενικός κίνδυνος** (general risk) συνίσταται στο κίνδυνο μεταβολής της τιμής του χρηματοπιστωτικού μέσου λόγω ευρύτερων μεταβολών στο σύνολο της αγοράς (π.χ. μεταβολή γενικού επιπέδου επιτοκίων, γενικού δείκτη χρηματιστηρίου κ.λ.π.), που δεν σχετίζεται με τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά του εν λόγω μέσου, αλλά κυρίως με μακροοικονομικούς παράγοντες.

Η μέθοδος υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του ειδικού και του γενικού κινδύνου, έτσι όπως αναλύεται στα παραρτήματα της Οδηγίας 93/6, καθώς και στη Π.Δ.Τ.Ε. 2397/96 διαφοροποιείται ανάλογα με το είδος του χρηματοπιστωτικού μέσου. Συγκεκριμένα, προβλέπεται διαφορετική αντιμετώπιση για:

- Διαπραγματεύσιμους χρεωστικούς τίτλους
- Μετοχές (stocks)
- Αναδοχή έκδοσης τίτλων (underwriting)
- Παράγωγα χρηματοπιστωτικά προϊόντα

Ειδικότερα, οι μέθοδοι υπολογισμού της κεφαλαιακής απαίτησης έναντι του γενικού επιτοκιακού κινδύνου που μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα ΠΙ, σύμφωνα με την Κοινοτική Οδηγία 93/6 και τη Π.Δ.Τ.Ε. 2397/96 περί κεφαλαιακής επάρκειας είναι εναλλακτικά δύο:

- Η μέθοδος της εναπομένουσας διάρκειας (*maturity based approach*), όπου οι θέσεις σε χρηματοπιστωτικά μέσα αποτιμημένες σε τρέχουσες τιμές ταξινομούνται σε χρονικά διαστήματα ανάλογα με την εναπομένουσα διάρκεια μέχρι τη λήξη τους.

Αναλυτικότερα, η μέθοδος αυτή ταξινομεί τα στοιχεία του ενεργητικού και του παθητικού του εμπορικού χαρτοφυλακίου του ΠΙ σε 13 ή 15 διαστήματα, που ορίζονται με βάση τις εναπομένουσες έως την λήξη ή την επόμενη ανατιμολόγηση διάρκειες των χρηματοοικονομικών προϊόντων. Υπολογίζει το "άνοιγμα" (gap) δηλαδή τη διαφορά μεταξύ των στοιχείων ενεργητικού (Long) και του παθητικού (Short) που παρουσιάζει το χαρτοφυλάκιο σε σχέση με αυτές και στη συνέχεια με βάση αυτό το άνοιγμα υπολογίζει τα απαιτούμενα κεφάλαια.

➤ Η μέθοδος του τροποποιημένου σταθμικού δείκτη διάρκειας (*duration based approach*), κατά την οποία λαμβάνονται υπόψη, εκτός από τις εναπομένουσες διάρκειες των χρεογράφων και οι σταθμισμένες ταμειακές ροές αυτών μέχρι τη λήξη. Με τη μέθοδο αυτή η καταχώρηση των θέσεων γίνεται με βάση τον υπολογισθέντα δείκτη *modified duration*. Διακρίνονται τρεις ζώνες, α) ως ένα έτος, β) 1 ως 3,6 έτη και γ) άνω των 3,6 ετών. Για τον υπολογισμό της κεφαλαιακής επάρκειας η τρέχουσα αξία του τίτλου πολλαπλασιάζεται με το δείκτη του *modified duration* και το γινόμενο με μία τεκμαρτή μεταβολή του επιτοκίου για κάθε μια από τις 3 παραπάνω ζώνες (δηλαδή 1%, 0,85% & 0,70% αντίστοιχα). Η τεκμαρτή αυτή μεταβολή βαίνει μειούμενη διότι είναι γνωστό ότι όσο μεγαλύτερη η διάρκεια τόσο μικρότερη είναι η διακύμανση των επιτοκίων. Το παραπάνω αποτέλεσμα πολλαπλασιάζεται με συγκεκριμένο συντελεστή για να προκύψει η απαιτούμενη κεφαλαιακή επάρκεια. Και σε αυτή την περίπτωση προβλέπεται η δυνατότητα συμψηφισμού long & short θέσεων ανάμεσα σε συγκεκριμένες ζώνες.

2.3.2 Συναλλαγματικός Κίνδυνος (*Foreign Exchange Risk*)

Ο συναλλαγματικός κίνδυνος συνίσταται στην πιθανότητα να μειωθεί το καθαρό εισόδημα ή / και η καθαρή θέση του ΠΙ, λόγω απρόβλεπτης, δυσμενούς μεταβολής της συναλλαγματικής ισοτιμίας αλλοδαπών (σε σχέση με το νόμισμα υποβολής στοιχείων) νομισμάτων, στα οποία είναι αποτιμημένα τα εντός και εκτός ισολογισμού στοιχεία.

Η κεφαλαιακή απαίτηση έναντι του συναλλαγματικού κινδύνου υπολογίζεται με βάση τη συνολική ανοικτή συναλλαγματική θέση του ΠΙ που ορίζεται ως το μεγαλύτερο από τα δύο ποσά μεταξύ του συνόλου των ανοικτών θέσεων από τις

εντός και εκτός ισολογισμού απαιτήσεις και τις αντίστοιχες υποχρεώσεις, όπως αυτή προκύπτει από τα εντός και εκτός ισολογισμού στοιχεία του συνολικού τραπεζικού χαρτοφυλακίου (εμπορικού και επενδυτικού). Εφόσον η συνολική ανοικτή καθαρή θέση υπερβαίνει το 2% των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων του ΠΙ, το επιπλέον ποσό πολλαπλασιάζεται με 10% για να υπολογιστεί η κεφαλαιακή απαίτηση έναντι του συναλλαγματικού κινδύνου.

2.3.3 Κίνδυνος Αντισυμβαλλόμενου (Counterparty Risk)

Ο κίνδυνος αντισυμβαλλόμενου, ο οποίος είναι πιστωτικός κίνδυνος, συνίσταται στην πιθανότητα πραγματοποίησης ζημιών στο ΠΙ, λόγω μη ικανότητας του αντισυμβαλλόμενου να τηρήσει τις υποχρεώσεις του από συναλλαγές χρηματοπιστωτικών μέσων του εμπορικού χαρτοφυλακίου. Έτσι, το ΠΙ είναι υποχρεωμένο να διακρατεί κεφάλαια για κάλυψη κινδύνου αντισυμβαλλόμενου, αν έχει πληρώσει το αντίτιμο πριν του παραδοθούν οι τίτλοι ή αν έχει παραδώσει τίτλους προτού λάβει το σχετικό αντίτιμο (ατελείς συναλλαγές).

Επίσης, κίνδυνος αντισυμβαλλόμενου υφίσταται σε συμφωνίες πώλησης και επαναγοράς τίτλων (repos) ή αγοράς και επαναπώλησης τίτλων (reverse repos), σε δανειοδοσίες και δανειοληψίες τίτλων, καθώς και σε εξωχρηματιστηριακά παράγωγα μέσα.

Η μέθοδος υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι κινδύνου αντισυμβαλλόμενου, έτσι όπως αναλύεται στα παραρτήματα της Κοινοτικής Οδηγίας 93/6, καθώς και στη Π.Δ.Τ.Ε. 2397/96 και 2054/92 διαφοροποιείται ανάλογα με το είδος του χρηματοπιστωτικού μέσου. Συγκεκριμένα, προβλέπεται διαφορετική αντιμετώπιση για :

- συμφωνίες πώλησης και επαναγοράς τίτλων (repos) ή αγοράς και επαναπώλησης τίτλων (reverse repos) καθώς και σε δανειοδοσίες και δανειοληψίες τίτλων
- ατελείς συναλλαγές
- λοιπά ανοίγματα (κατατεθειμένα περιθώρια (margins) σε αναγνωρισμένα γραφεία συμψηφισμού και χρηματιστήρια, εισπρακτές προμήθειες, μερίσματα κ.λ.π.)
- εξωχρηματιστηριακά παράγωγα μέσα.

2.3.4 Κίνδυνος Διακανονισμού - Παράδοσης Συναλλαγών (Settlement Risk)

Είναι η πιθανότητα επέλευσης ζημιών σε περίπτωση συναλλαγών ταυτόχρονης εκτέλεσης στις οποίες δεν έχει λάβει χώρα ο διακανονισμός των τίτλων (εξαιρουμένων των συμφωνιών επαναγοράς και επαναπώλησης και των δανειοδοσιών και δανειολησιών τίτλων), μετά την παρέλευση της προβλεπόμενης ημερομηνίας παράδοσής τους. Οι ζημιές αυτές προκύπτουν από τη διαφορά μεταξύ της συμφωνηθείσας τιμής διακανονισμού των τίτλων και της τρέχουσας αγοραίας τιμής τους.

Επομένως, βάση για τον υπολογισμό της κεφαλαιακής απαίτησης έναντι του παραπάνω κινδύνου αποτελεί η διαφορά μεταξύ της συμφωνηθείσας τιμής διακανονισμού των τίτλων και της τρέχουσας αγοραίας τιμής τους, η οποία σταθμίζεται με ένα συντελεστή που κλιμακώνεται ανάλογα με την διάρκεια του χρονικού διαστήματος που έχει παρέλθει από την προβλεπόμενη ημερομηνία διακανονισμού.

2.3.5 Κίνδυνος Μεγάλων Χρηματοδοτικών Ανοιγμάτων (Large Exposures Risk)

Ο κίνδυνος αυτός είναι πιστωτικός και συνίσταται στη συγκέντρωση της έκθεσης του ΠΙ σε ένα πελάτη ή μια ομάδα συνδεδεμένων πελατών η οποία δεν μπορεί να υπερβαίνει τα ανώτατα όρια τα οποία καθορίζονται από τη Π.Δ.Τ.Ε. 2246/93. Ο κίνδυνος αυτός αφορά τόσο το εμπορικό όσο και το επενδυτικό χαρτοφυλάκιο του ΠΙ. Το χρηματοδοτικό άνοιγμα ενός ΠΙ προς ένα πελάτη ή μια ομάδα συνδεδεμένων πελατών θεωρείται Μεγάλο Χρηματοδοτικό Άνοιγμα (ΜΧΑ), όταν το ύψος του είναι ίσο ή μεγαλύτερο του 10% των ιδίων κεφαλαίων του ΠΙ. Για τα Μεγάλα Χρηματοδοτικά Ανοίγματα ισχύουν τα εξής:

- Ένα ΜΧΑ στο επενδυτικό χαρτοφυλάκιο απαγορεύεται να υπερβαίνει το 25% των ιδίων κεφαλαίων του ΠΙ και μειώνεται σε 20% σε περίπτωση που αφορά συνδεδεμένη με το ΠΙ επιχείρηση.
- Η υπέρβαση ενός ΜΧΑ μπορεί να προκύψει αποκλειστικά και μόνο από στοιχεία του εμπορικού χαρτοφυλακίου και καλύπτεται με πρόσθετη κεφαλαιακή απαίτηση η οποία σταθμίζεται, αφενός με τον συντελεστή πιστωτικού κινδύνου του εκδότη / αντισυμβαλλόμενου του στοιχείου, και

αφετέρου, με τον συντελεστή υπέρβασης ΜΧΑ ο οποίος κλιμακώνεται ανάλογα με την χρονική διάρκεια της υπέρβασης.

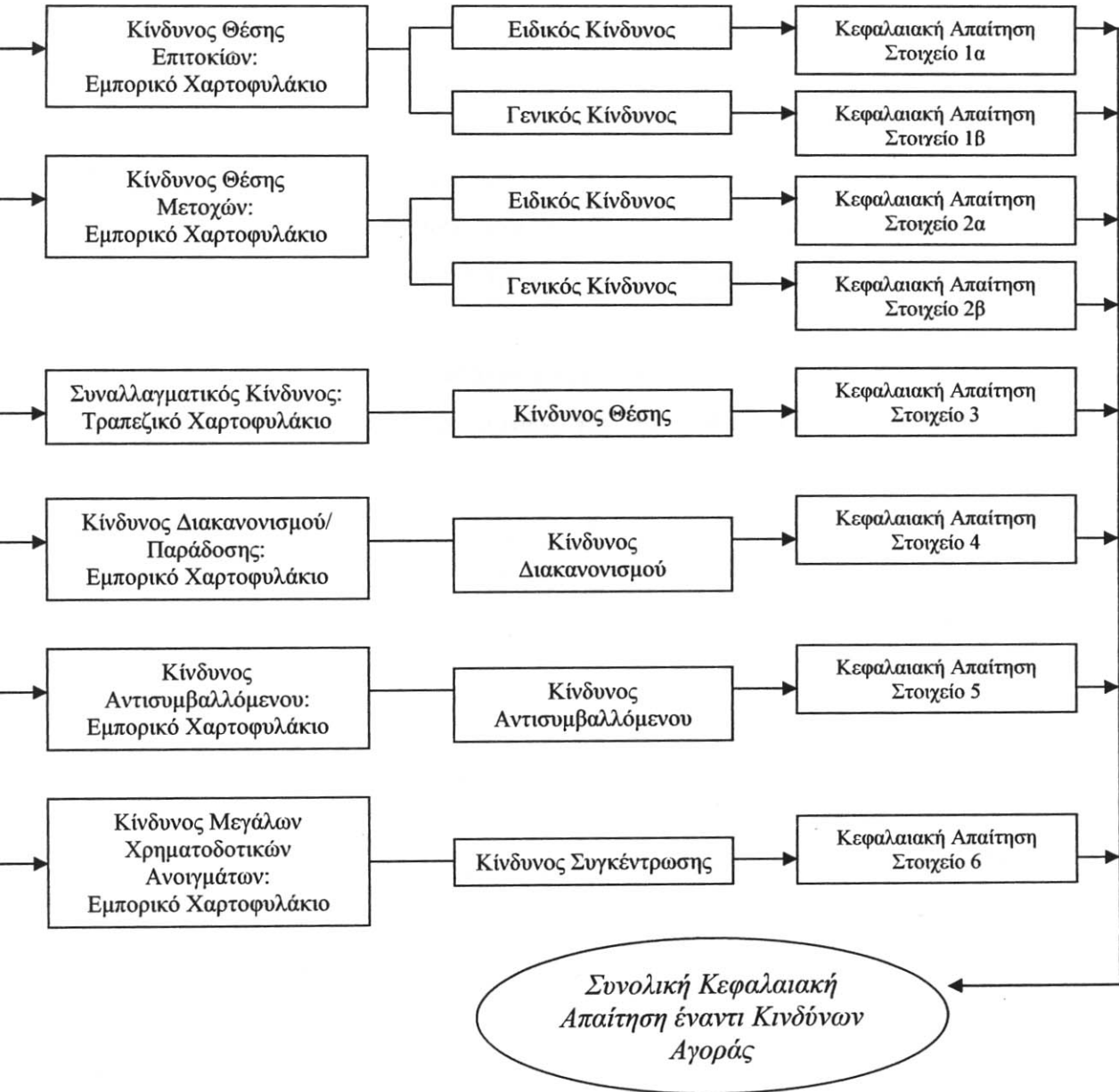
- Η υπέρβαση ενός ΜΧΑ δεν επιτρέπεται να είναι μεγαλύτερη από 500% και 600% των ιδίων κεφαλαίων του ΠΙ, στη περίπτωση που η διάρκεια της υπέρβασης είναι μικρότερη ή ίση και μεγαλύτερη των 10 ημερών αντίστοιχα. Τέλος το άθροισμα όλων των ΜΧΑ του ΠΙ δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει το 800% των ιδίων κεφαλαίων του.

Το άθροισμα των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι της έκθεσης σε καθεμία από τις προαναφερθείσες συνιστώσες του κινδύνου αγοράς, αποτελεί το συνολικό κεφάλαιο που θα πρέπει να διαθέτει το πιστωτικό ίδρυμα, προκειμένου να είναι σε θέση, με βάση την Συμπληρωματική Συμφωνία της Βασιλείας και την Κοινοτική Οδηγία 93/6 (ΠΔ.Τ.Ε. 2397/96), να αντιμετωπίσει τους κινδύνους αγοράς που έχει αναλάβει.

Η συνολική κεφαλαιακή απαίτηση έναντι των κινδύνων αγοράς στη συνέχεια πολλαπλασιάζεται επί 12,5 (ο πολλαπλασιαστής αυτός είναι ο αντίστροφος του 8% δηλ. του ελάχιστου επιπέδου αναφοράς του Συντελεστή Φερεγγυότητας ο οποίος αντανακλά τον πιστωτικό κίνδυνο στο επενδυτικό χαρτοφυλάκιο). Με τον τρόπο αυτό η συνολική κεφαλαιακή απαίτηση έναντι των κινδύνων αγοράς μετασχηματίζεται σε ονομαστικό / πλασματικό ισοδύναμο σταθμισμένου ανάλογα με τους κινδύνους αγοράς ενεργητικού.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ

ΜΕΘΟΔΟΥ ΣΥΣΤΑΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΑΓΟΡΑΣ



Με την υιοθέτηση της Κοινοτικής Οδηγίας 98/31/ΕΚ, η οποία τροποποιεί την Οδηγία 93/6/ΕΟΚ, που καθιερώθηκε στο Ελληνικό Δίκαιο με το Ν. 2937/26.7.2001 και Π.Δ.Τ.Ε. 2494/27.5.2002 ουσιαστικά ενσωματώνεται το δεύτερο μέρος του κειμένου της Επιτροπής της Βασιλείας («Συμπληρωματική Συμφωνία»), για την αντιμετώπιση των κινδύνων αγοράς («Amendment to the Capital Accord to Incorporate Market Risks – Part B»). Σύμφωνα με αυτές τις διατάξεις, τα ΠΙ έχουν τη δυνατότητα να αναπτύξουν εσωτερικά υποδείγματα μέτρησης κινδύνων (Value at Risk Models), με τα οποία θα υπολογίζουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις για τους κίνδυνους αγοράς τους οποίους αναλαμβάνουν. Τα εσωτερικά αυτά υποδείγματα αντικαθιστούν τον συγκεκριμένο τρόπο μέτρησης του κινδύνου που επιβάλλουν οι εποπτικές αρχές.

Η πρόταση των ευρωπαϊκών εποπτικών αρχών για την υπό προϋποθέσεις υιοθέτηση των υποδειγμάτων αυτών για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι των κινδύνων αγοράς, αποσκοπεί στην ενθάρρυνση χρησιμοποίησης περισσότερο αξιόπιστων μεθόδων μέτρησης των κινδύνων από τα ΠΙ. Η χρησιμοποίηση των υποδειγμάτων αυτών προϋποθέτει ρητή αναγνώρισή τους από τις εποπτικές αρχές, η οποία απαιτεί να πληρούνται αφενός αυστηρά ποιοτικά κριτήρια και αφετέρου συγκεκριμένα ελάχιστα ποσοτικά κριτήρια για τον υπολογισμό και έλεγχο του ύψους της δυνητικής ζημίας που ενδέχεται να υποστεί το πιστωτικό ίδρυμα.

Ειδικότερα, τα υποδείγματα δυνητικής ζημίας (Value at Risk Models) εκτιμούν τη μεγαλύτερη ζημιά, σε όρους αξίας, που μπορεί να υποστεί ένα πιστωτικό ίδρυμα σε δεδομένο επίπεδο σημαντικότητας και για ορισμένη περίοδο διακράτησης του. Μπορούν να υπολογιστούν είτε παραμετρικά, δηλαδή με την υπόθεση ότι οι αποδόσεις ακολουθούν μία στατιστική κατανομή, ή μη παραμετρικά όπως π.χ. βάσει της κατανομής συχνότητας των «ιστορικών» αποδόσεων. Το διάστημα εμπιστοσύνης προσδιορίζει πόσο βέβαιοι μπορούμε να είμαστε για την μέγιστη δυνητική ζημιά του ΠΙ, ή διαφορετικά τον αριθμό των περιπτώσεων για τις οποίες η εκτίμηση της μέγιστης δυνητικής ζημίας πιθανώς να είναι ανακριβής.

Η χρήση της εναλλακτικής μεθόδου υπολογισμού που βασίζεται στα εσωτερικά συστήματα διαχείρισης κινδύνων των τραπεζών επιτρέπεται μόνο με έγκριση των εποπτικών αρχών και εφόσον πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

- i) Καταρχήν, μία τράπεζα επιτρέπεται να χρησιμοποιεί για εποπτικούς σκοπούς το εσωτερικό της σύστημα διαχείρισης κινδύνων μόνο εφόσον οι εποπτικές αρχές έχουν χορηγήσει σχετική άδεια. Οι εποπτικές αρχές δικαιούνται να θέτουν ως όρο για τη χορήγηση της εν λόγω άδειας την πειραματική εφαρμογή του συστήματος.
- ii) Το σύστημα διαχείρισης κινδύνων πρέπει να είναι ορθό και να εφαρμόζεται με συνέπεια. Η εν λόγω ιδιότητα κρίνεται σύμφωνα με συγκεκριμένα ποιοτικά κριτήρια, ορισμένα μάλιστα από τα οποία λαμβάνονται υπόψη και κατά τον προσδιορισμό του ύψους της επιβαλλόμενης κεφαλαιακής απαίτησης.
- iii) Όποια τράπεζα επιθυμεί την εποπτική αναγνώριση του εσωτερικού της συστήματος διαχείρισης κινδύνων πρέπει να έχει προβεί σε εξειδίκευση, σύμφωνα με συγκεκριμένες κατευθυντήριες αρχές, των παραμέτρων που επιδρούν στις ανοιχτές θέσεις του χαρτοφυλακίου συναλλαγών της, από τις οποίες προκύπτει η έκθεση στους κινδύνους αγοράς.
- iv) Η ακρίβεια του συστήματος διαχείρισης κινδύνων πρέπει να έχει αποτελέσει αντικείμενο αξιολόγησης από εξωτερικούς ελεγκτές σύμφωνα με συγκεκριμένα κριτήρια.
- v) Η εποπτική αναγνώριση του συστήματος διαχείρισης κινδύνων το οποίο χρησιμοποιεί η τράπεζα τελεί, επίσης, υπό τον όρο της εκπλήρωσης συγκεκριμένων ποσοτικών προϋποθέσεων.
- vi) Τέλος, ειδικές διατάξεις διέπουν τον τρόπο υπολογισμού της κεφαλαιακής απαίτησης η οποία επιβάλλεται σε οποια τράπεζα κάνει χρήση του εσωτερικού της συστήματος διαχείρισης κινδύνων για κάλυψη έναντι των κινδύνων της αγοράς.

Ο ελληνικός νόμος Ν. 2937/ 26.7.01 βασισμένος στις αντίστοιχες κοινοτικές οδηγίες προβλέπει τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά κριτήρια για τη χρήση εσωτερικών υποδειγμάτων VaR Models.

Τα ποιοτικά κριτήρια περιλαμβάνουν:

- Δημιουργία ανεξάρτητης μονάδας παρακολούθησης, ανάλυσης και ελέγχου και γενικά Διαχείρισης Κινδύνου των Πιστωτικών Ιδρυμάτων.
- Την ενεργή συμμετοχή της Διοίκησης των ΠΙ στη διαδικασία ελέγχου των κινδύνων.
- Την ύπαρξη διαδικασιών ανασκόπησης και ελέγχου συμμόρφωσης του συστήματος μέτρησης κινδύνων με τις εσωτερικές πολιτικές του πιστωτικού ιδρύματος (back testing και feedback).
- Την τακτική εφαρμογή προγράμματος προσομοίωσης καταστάσεων κρίσης (stress testing).

Τα ποσοτικά κριτήρια περιλαμβάνουν:

- Υπολογισμός της Δυνητικής Ζημιάς σε τουλάχιστον καθημερινή βάση.
- Χρήση Επιπέδου εμπιστοσύνης της εκτιμώμενης ζημιάς 99% (2,33σ).
- Απαιτούμενη περίοδος διακράτησης του χαρτοφυλακίου 10 ημέρες.
- Η VaR των 10 ημερών μπορεί να προσεγγιστεί με πολλαπλασιασμό της ημερήσιας VaR με $\sqrt{10}$.
- Οι μεταβλητότητες (Volatilities) και οι συσχετίσεις (correlations) πρέπει να εκτιμώνται με βάση παρελθόντα ιστορικά στοιχεία 250 ημερών τουλάχιστον.
- Το εσωτερικό μοντέλο πρέπει να καλύπτει όχι μόνο τους γραμμικούς κινδύνους αλλά και τους μη γραμμικούς convexity (gamma) και volatility risk (vega).
- Τριμηνιαία ενημέρωση των δεδομένων (παράγοντες κινδύνου).

Ο υπολογισμός των απαιτούμενων κεφαλαίων για την κάλυψη των κινδύνων αγοράς αντιστοιχεί στο μεγαλύτερο μεταξύ της VaR της προηγούμενης ημέρας και του μέσου όρου των VaR των προηγούμενων 60 ημερών, πολλαπλασιασμένη με μία σταθερά k .

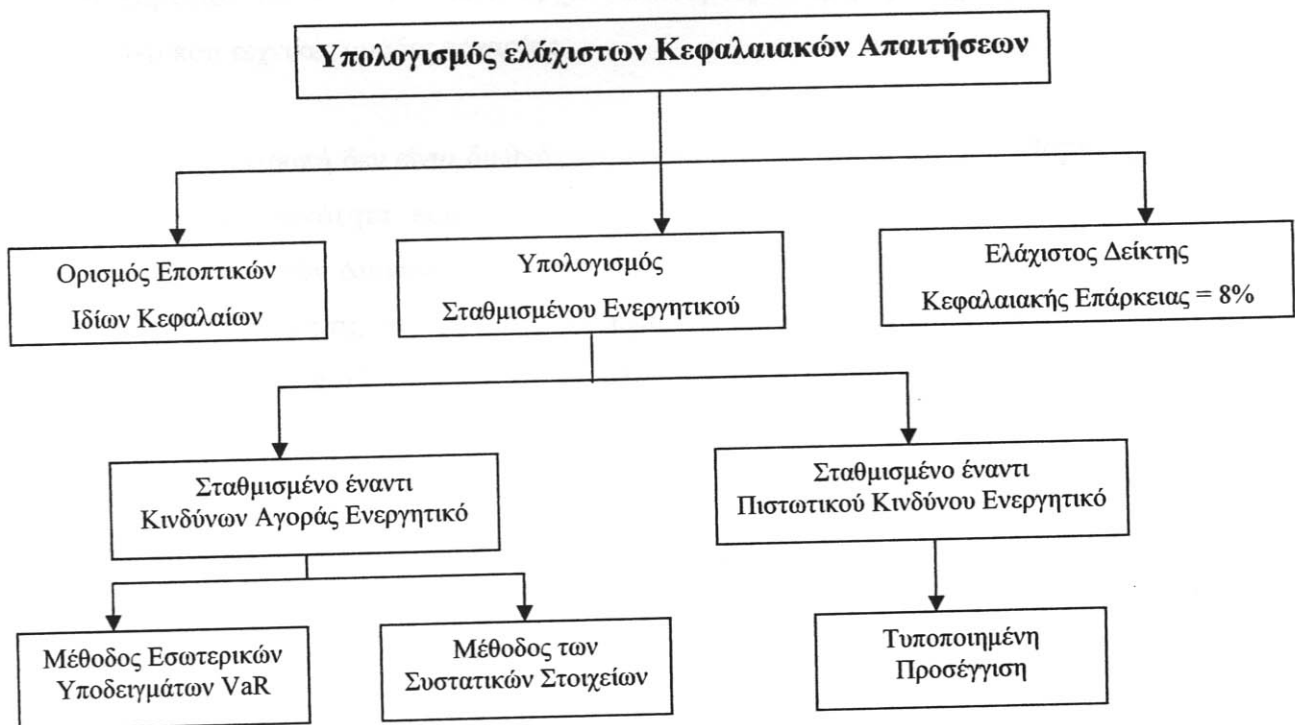
$$\text{Κεφαλαιακή Απαίτηση} = \text{Max}\{VaR_{t-1}, k \cdot \overline{VaR}\} \text{ όπου } \overline{VaR} = \frac{1}{60} \sum_{i=t-1}^{i=60} VaR_i$$

Το k είναι ένας πολλαπλασιαστικός συντελεστής που λαμβάνει τιμές από 3 έως 4 για να καλύψει τυχόν λάθη εκτίμησης, ανάλογα με τον αριθμό υπερβάσεων της δυνητικής ως προς την πραγματοποιηθείσα ζημιά κατά τις προηγούμενες 250

εργάσιμες ημέρες όπως προκύπτει από τον δοκιμαστικό εκ των υστέρων έλεγχο (back testing).

Επομένως, το **Συνολικό Σταθμισμένο ανάλογα με το Κίνδυνο Ενεργητικό του ΠΙ** είναι το άθροισμα δύο συνιστωσών :

1. του Σταθμισμένου ανάλογα με τον **Πιστωτικό Κίνδυνο** Ενεργητικού (Αρχική Συμφωνία της Βασιλείας - Συντελεστής Φερεγγυότητας - Επενδυτικό Χαρτοφυλάκιο)
2. του Πλασματικού Ισοδύναμου Σταθμισμένου ανάλογα με τους **Κινδύνους Αγοράς** Ενεργητικού (Συμπληρωματική Συμφωνία της Βασιλείας - Εμπορικό Χαρτοφυλάκιο).



ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ

3.1 Τραπεζική Εποπτεία

Η Επιτροπή της Βασιλείας (Basel Committee on Banking Supervision) ιδρύθηκε στο τέλος του 1974 από τους διοικητές των κεντρικών τραπεζών της ομάδας των G10 κρατών. Μέλη της είναι οι Η.Π.Α., Καναδάς, Ιαπωνία, Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Γαλλία, Ιταλία, Κάτω Χώρες, Βέλγιο, Ελβετία και Σουηδία). Εδρεύει στην Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών (BIS) της Βασιλείας της Ελβετίας, η οποία παρέχει γραμματειακή υποστήριξη. Τα κράτη εκπροσωπούνται από τις κεντρικές τους τράπεζες ή, όταν η εποπτεία δεν ασκείται από αυτές, από εκπροσώπους των ανεξάρτητων εθνικών εποπτικών αρχών. Συνεδριάζει 4 φορές το χρόνο και διαθέτει 30 περίπου τεχνικές ομάδες εργασίας.

Η Επιτροπή δεν είναι διεθνής οργανισμός, αλλά μια οργάνωση - forum χωρίς νομική προσωπικότητα που λειτουργεί με την υποστήριξη της γραμματείας της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών (Bank for International Settlements). Οι κανόνες που περιέχονται στις εκθέσεις της δεν έχουν νομική ισχύ αλλά αποτελούν γενικές κατευθυντήριες αρχές καλής πρακτικής. Κυρίως, διατυπώνει γενικά εποπτικά πρότυπα και οδηγίες και συστήνει τις καλύτερες πρακτικές, ώστε οι μεμονωμένες εθνικές αρχές να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα για να τις εφαρμόσουν μέσα από λεπτομερείς ρυθμίσεις, νομοθετικές ή άλλες, σύμφωνες με τα εθνικά συστήματά τους. Εντούτοις, η αποδοχή των προτάσεων της από τις τραπεζικές εποπτικές αρχές ανά την υφήλιο είναι εξαιρετικά αυξημένη.

Η Επιτροπή της Βασιλείας ξεκίνησε να λειτουργεί ως ένα forum για την ανταλλαγή απόψεων ανάμεσα στα μέλη της αναφορικά με τη σταθερότητα του διεθνούς τραπεζικού συστήματος. Η έναρξη λειτουργίας των εργασιών της συνέπεσε με την κατάργηση του διεθνούς συστήματος σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών του Bretton Woods. Η κατάργηση του συστήματος αυτού συνέβαλε στην έξαρση της διακύμανσης της συναλλαγματικής ισοτιμίας και των επιτοκίων των νομισμάτων στις

ανεπτυγμένες οικονομίες, η οποία με τη σειρά της κατέστησε τις τράπεζες ιδιαίτερα ευάλωτες στον συναλλαγματικό κίνδυνο καθώς και τον κίνδυνο από τη μεταβολή των ονομαστικών επιτοκίων.

Η ανησυχία των εποπτικών αρχών – μελών της Επιτροπής της Βασιλείας αναφορικά με τη φερεγγυότητα των τραπεζών που λειτουργούσαν στη δικαιοδοσία τους, σε ένα περιβάλλον έντονης αστάθειας των μακροοικονομικών μεγεθών και σε συνδυασμό με τη ραγδαία διεθνοποίηση της τραπεζικής ανέδειξαν την ανάγκη συνεργασίας τους ως προτεραιότητα. Κύριοι στόχοι αυτής της συνεργασίας είναι:

- ♦ Η καλύτερη κατανόηση του νέου περιβάλλοντος μέσω της διαρκούς ανταλλαγής απόψεων και πληροφοριών
- ♦ Η συντονισμένη υιοθέτηση εποπτικών κανόνων κατάλληλων για την πρόληψη κρίσεων στο διαρκώς εντονότερα διεθνοποιημένο χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Με την πάροδο του χρόνου, το εύρος της δραστηριότητας της Επιτροπής της Βασιλείας αυξήθηκε σημαντικά και οι αντικειμενικοί της στόχοι έχουν πλέον εστιάσει σε τέσσερις άξονες δράσης:

(α) Ο πρώτος άξονας αφορά στην καθιέρωση κανόνων σχετικά με την κατανομή αρμοδιοτήτων και τη συνεργασία ανάμεσα στις αρμόδιες τραπεζικές εποπτικές αρχές των κρατών όπου είναι εγκατεστημένες διεθνείς τράπεζες. Στόχος αυτής της δραστηριότητας είναι η διασφάλιση της επαρκούς εποπτείας των τραπεζών που λειτουργούν σε περισσότερα κράτη μέσω υποκαταστημάτων και θυγατρικών επιχειρήσεων και συνεπώς η διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος από το ενδεχόμενο της επέλευσης τραπεζικών πτωχεύσεων με αρνητικές αλυσιδωτές αντιδράσεις σε περισσότερα κράτη.

(β) Ο δεύτερος άξονας συνίσταται στη διεθνή εναρμόνιση του περιεχομένου των κανόνων προληπτικής τραπεζικής εποπτείας που εφαρμόζουν οι εποπτικές αρχές – μέλη της ώστε να ενισχυθεί η δυνατότητα των διεθνών τραπεζών να αντιμετωπίζουν τις ζημιές που προκύπτουν από την τυχόν επέλευση των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται στο πλαίσιο της δραστηριότητας τους. Επίσης με την εναρμόνιση αυτή αμβλύνονται οι συνθήκες ανταγωνιστικής ανισότητας ανάμεσα σε τράπεζες εγκατεστημένες σε διαφορετικά κράτη, στο βαθμό που αυτές οφείλονται σε διαφορές στο εποπτικό καθεστώς στο οποίο υπάγονται.

(γ) Ο τρίτος άξονας του έργου της Επιτροπής της Βασιλείας συνίσταται στη μελέτη των νέων θεσμών και προϊόντων του χρηματοπιστωτικού τομέα που έχουν επίδραση στις εργασίες, την οργάνωση και τη διαχείριση των κινδύνων των διεθνών τραπεζών, καθώς και στην υποβολή προτάσεων για την καλύτερη δυνατή αξιοποίηση των υφιστάμενων σχετικών τεχνικών.

(δ) Τέλος, η Επιτροπή της Βασιλείας ενδιαφέρεται για τη διαμόρφωση, σε συνεργασία με τις εποπτικές αρχές των χρηματιστηριακών εταιριών και των ασφαλιστικών επιχειρήσεων, ισοδύναμων καθεστώτων για την προληπτική εποπτεία όλων των επιχειρήσεων του χρηματοπιστωτικού τομέα, οι οποίες εκτίθενται στους ίδιους κινδύνους από παρεμφερείς χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες. Η πρωτοβουλία αυτή βρίσκεται ακόμα σε πολύ πρώιμο στάδιο.

Το σημαντικότερης αναγνώρισης έργο της Επιτροπής της Βασιλείας είναι οι κανόνες που θέσπισε για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων, οι οποίοι έγιναν αποδεκτοί όχι μόνο από τις εποπτικές αρχές – μέλη της αλλά και ευρύτερα διεθνώς.

Τον Ιούλιο του 1988, μετά από μια μακρά περίοδο διαβουλεύσεων, η Επιτροπή της Βασιλείας δημοσίευσε ένα σημαντικό κείμενο με τίτλο «International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards». Η δημοσίευση αυτή αφορούσε τη διεθνή εναρμόνιση των κανόνων της κεφαλαιακής επάρκειας των ΠΙ και καθιερώθηκε ως «Συμφωνία της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια» (Basel Capital Accord), ή «Αρχική Συμφωνία» οι διατάξεις της οποίας αναφέρονται:

- στον τρόπο υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων των ΠΙ για την κάλυψη έναντι της έκθεσής τους στον **πιστωτικό κίνδυνο**, από τα εντός και εκτός ισολογισμού στοιχεία του ενεργητικού τους
- τον προσδιορισμό των στοιχείων που μπορούν να περιλαμβάνονται στην έννοια των **εποπτικών ιδίων κεφαλαίων** για τις ανάγκες υπολογισμού της κεφαλαιακής επάρκειας των ΠΙ.

Οι αρχικές αυτές διατάξεις της Συμφωνίας της Βασιλείας, οι οποίες αργότερα ενσωματώθηκαν, συνολικά ή εν μέρει, τόσο στο Κοινοτικό Δίκαιο, όσο και στην Ελληνική Νομοθεσία, καθώς και οι τροποποιήσεις τους, καθορίζουν το πλαίσιο υπολογισμού του **Συντελεστή ή Δείκτη Φερεγγυότητας** των ΠΙ. Τον Ιανουάριο του 1993, η νομοθεσία αυτή είχε εφαρμοστεί από όλες τις χώρες.

Το 1991 η Συμφωνία αρχικά τροποποιήθηκε ώστε να καθοριστούν οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες οι προβλέψεις των τραπεζών για γενικούς (άρα μη συγκεκριμενοποιημένους ανά πελάτη) κινδύνους επιτρέπεται να εντάσσονται στα βασικά στοιχεία των Ιδίων Κεφαλαίων τους για την εκπλήρωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων (Amendment of the capital accord in respect of the inclusion of general provisions/ general loan-loss reserves in Capital).

Η δεύτερη τροποποίηση της Αρχικής Συμφωνίας (The Treatment of the credit risk associated with certain off-balance-sheet items, 1994) αφορούσε τον καθορισμό των προϋποθέσεων που πρέπει να συντρέχουν, ώστε κατά τον υπολογισμό των εν λόγω κεφαλαιακών απαιτήσεων να λαμβάνονται υπόψη οι διμερείς συμφωνίες συμψηφισμού, τις οποίες καταρτίζουν με αντισυμβαλλόμενους τους.

Τον Απρίλιο του 1995 οι διατάξεις της Συμφωνίας σχετικά με την εποπτική μεταχείριση των θέσεων σε εξω-χρηματιστηριακά παράγωγα τροποποιήθηκαν εκ νέου (The Treatment of potential exposure for off-balance-sheet items). Στην τροποποίηση προβλέφθηκε ότι κατά τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων για κάλυψη έναντι του πιστωτικού κινδύνου πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και οι ανοιχτές θέσεις σε παράγωγα μέσα επί μετοχών, πολύτιμων μετάλλων και άλλων βασικών εμπορευμάτων (commodities).

Η πρώτη σημαντική τροποποίηση της «Αρχικής Συμφωνίας» του 1988 υλοποιείται τον Ιανουάριο του 1996, όταν η Επιτροπή της Βασιλείας εκδίδει ένα νέο συμβουλευτικό κείμενο με τίτλο «Amendment to the Capital Accord to Incorporate Market Risks». Το κείμενο αυτό καθιερώθηκε ως «Συμπληρωματική Συμφωνία». Με τη «Συμπληρωματική Συμφωνία» και τις μεταγενέστερες τροποποιήσεις της, επιχειρείται η ολοκλήρωση της διεθνούς εναρμόνισης του κανονιστικού πλαισίου για την κεφαλαιακή επάρκεια των ΠΙ. Οι διατάξεις της αναφέρονται :

- στις εναλλακτικές μεθοδολογίες του τρόπου υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων των ΠΙ για την κάλυψη έναντι της έκθεσης τους στους **κινδύνους αγοράς**, από τα εντός και εκτός ισολογισμού στοιχεία του ενεργητικού τους
- στην καθιέρωση ενός εναλλακτικού ορισμού των εποπτικών **ιδίων κεφαλαίων**, τον οποίο τα ΠΙ μπορούν να χρησιμοποιούν μόνο με την έγκριση των εποπτικών αρχών τους, για την εκπλήρωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων για κάλυψη αποκλειστικά και μόνο της έκθεσής τους στους κινδύνους αγοράς.

Οι συμπληρωματικές αυτές διατάξεις της Συμφωνίας της Βασιλείας, οι οποίες αργότερα ενσωματώθηκαν, συνολικώς ή μερικώς, τόσο στο Κοινοτικό Δίκαιο, όσο και στην Ελληνική Νομοθεσία, καθώς και οι τροποποιήσεις τους, καθορίζουν το πλαίσιο υπολογισμού του **Δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας** των ΠΙ, ο οποίος είναι ευρύτερος του Συντελεστή Φερεγγυότητας, καθώς ενσωματώνει την έννοια της κεφαλαιακής επάρκειας τόσο έναντι του πιστωτικού κινδύνου, όσο και των κινδύνων αγοράς.

Τον Ιούνιο του 1999, η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία δημοσίευσε συμβουλευτικό κείμενο με προτάσεις για την αναθεώρηση του θεσμικού πλαισίου για την κεφαλαιακή επάρκεια των ΠΙ με τίτλο «A New Capital Adequacy Framework», γνωστό ως σύμφωνο της Βασιλείας II. Τον Απρίλιο 2001 δημοσιοποιήθηκε το δεύτερο συμβουλευτικό κείμενο (Consultative Document) από την Επιτροπή της Βασιλείας. Έπειτα από μια σειρά διαβουλεύσεων το Σύμφωνο ολοκληρώθηκε τον Ιούνιο του 2004. Φέρει τον τίτλο «Βασιλεία II: Διεθνής Σύγκλιση της Κεφαλαιακής Μέτρησης και των Κεφαλαιακών Προτύπων: ένα Αναθεωρημένο Πλαίσιο» (Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: a Revised Framework). Στις 26 Ιουνίου 2004 οι διοικητές των κεντρικών τραπεζών και οι επικεφαλής των εθνικών εποπτικών αρχών του G10 υιοθέτησαν το ανωτέρω κείμενο. Η εφαρμογή του άρχισε σταδιακά από το τέλος του 2005 και θα διαρκέσει έως το 2008.

Οι προτάσεις αυτού του κειμένου αφορούν τρεις θεματικές ενότητες και ειδικότερα:

- ♦ στη μερική τροποποίηση και ενδυνάμωση του συστήματος κανόνων που αφορούν τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων, οι οποίες επιβάλλονται στις τράπεζες για την κάλυψη τους έναντι των χρηματοπιστωτικής φύσης κινδύνων στους οποίους εκτίθενται, κατεξοχήν δε έναντι του πιστωτικού κινδύνου
- ♦ στην καθιέρωση διαδικασιών για τον διαρκή έλεγχο της επάρκειας των ιδίων κεφαλαίων από τις εποπτικές αρχές
- ♦ στην ενδυνάμωση της πειθαρχίας που μπορεί να επιβάλλει η αγορά στις τραπεζικές επιχειρήσεις αναφορικά με την κεφαλαιακή τους επάρκεια, με την καθιέρωση κανόνων σχετικά με την υποχρέωση δημοσίευσης οικονομικών στοιχείων και την εταιρική διακυβέρνηση.

Το Σύμφωνο της Βασιλείας II βασίζεται σε 3 άξονες (pillars) μέτρων:

- Ο **πρώτος πυλώνας** ασχολείται με θέματα υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων.
- Ο **δεύτερος πυλώνας** αφορά θέματα επίβλεψης και ελέγχου των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων, και κατ' επέκταση της κεφαλαιακής επάρκειας, από εσωτερικές μονάδες ελέγχου που θα υπόκεινται στην επίβλεψη τους από τις εποπτικές αρχές.
- Ο **τρίτος πυλώνας** ασχολείται με θέματα δημοσιοποίησης (disclosure) διαφόρων διαδικασιών όπως π.χ. των μεθόδων εκτίμησης κινδύνων, με απώτερο σκοπό οι επενδυτές να έχουν καλύτερη πληροφόρηση γεγονός που θα αυξήσει την πειθαρχία (discipline) στους διοικούντες τα ΠΙ.

Το έργο της Επιτροπής της Βασιλείας δεν περιορίζεται μόνο στη διατύπωση των κανόνων για την Κεφαλαιακή Επάρκεια των Πιστωτικών Ιδρυμάτων. Από το 1980 μέχρι σήμερα, η Επιτροπή της Βασιλείας εξέδωσε πληθώρα μελετών και εκθέσεων για αρκετές θεματικές ενότητες με πρωταρχικό κοινό άξονα την ασφάλεια και τη σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος.

Ενδεικτικά αναφέρονται οι εξής σημαντικές εκθέσεις:

- «Διακήρυξη Αρχών σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του τραπεζικού συστήματος για το ξέπλυμα χρήματος» (Compendium, τόμος I, σ. 198-201, Δεκέμβριος 1988), που αφορά τη διακίνηση και νομιμοποίηση εσόδων που προέρχονται από παράνομες ή εγκληματικές δραστηριότητες.
- «Εποπτεία της Διασυνοριακής Τραπεζικής» (The Supervision of Cross-border Banking, Οκτώβριος 1996) όπου περιλαμβάνει τον καθορισμό κανόνων που αφορούν στην προληπτική εποπτεία τόσο του κράτους καταγωγής όσο και των κρατών υποδοχής των διεθνών τραπεζών.
- «Βασικές Αρχές για αποτελεσματική τραπεζική εποπτεία» (Core Principles for Effective Banking Supervision, Σεπτέμβριος 1997), η οποία περιέχει 25 βασικές αρχές που πρέπει να διέπουν το εποπτικό καθεστώς των τραπεζών, προτάσεις σχετικά με το εποπτικό καθεστώς των τραπεζών που ελέγχονται από το Δημόσιο καθώς και προτάσεις σχετικά με τη λειτουργία των συστημάτων εγγύησης καταθέσεων.

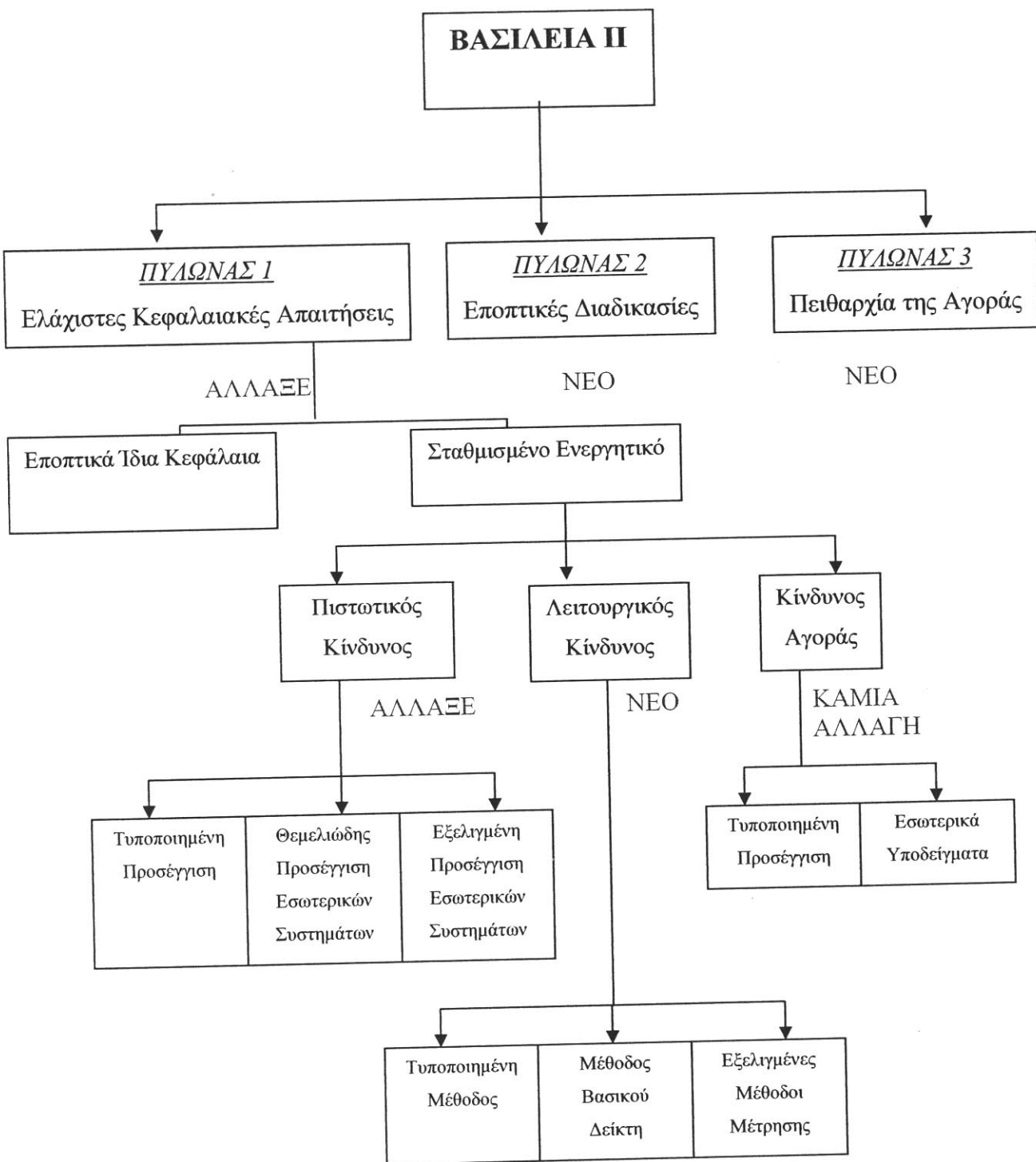
➤ «Κανόνες για τη Διαχείριση του Κινδύνου Επιτοκίων» (Principles for the management of interest rate risk Νοέμβριος 1997), όπου παρατίθεται ένας κατάλογος δώδεκα αρχών για την μέτρηση, τη διαχείριση, τον έλεγχο και την πληροφόρηση για τον κίνδυνο επιτοκίου στον οποίο εκτίθενται τα τραπεζικά ιδρύματα.

➤ «Κατευθυντήριες αρχές για τη διαχείριση κινδύνων από παράγωγα μέσα» (Risk management guidelines for derivatives, Ιούλιος 1994).

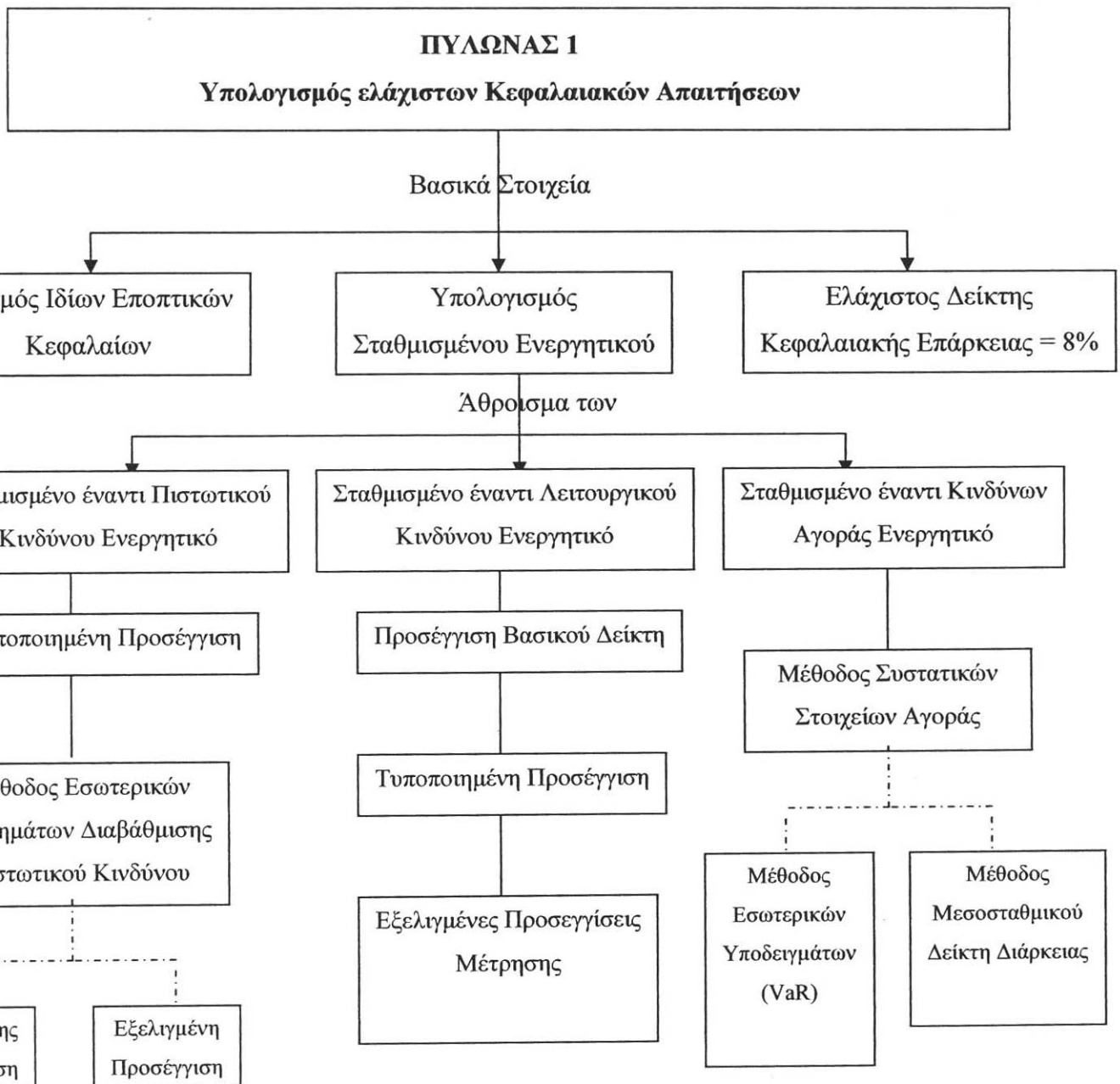
Συνοψίζοντας, η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία είναι ο φορέας από τον οποίο εκπορεύεται σήμερα το σημαντικότερο τμήμα του Διεθνούς Δικαίου που αφορά την προληπτική εποπτεία των διεθνών τραπεζών. Μολονότι σε αυτήν εκπροσωπούνται οι νομισματικές και εποπτικές αρχές μόνο των δώδεκα οικονομικά ισχυρότερων κρατών, οι κανόνες της, οι οποίοι δεν έχουν νομική δεσμευτικότητα, έχουν αναχθεί σε διεθνή πρότυπα και εφαρμόζονται σε γενικές γραμμές από τις περισσότερες χώρες στις οποίες υπάρχει ανεπτυγμένο τραπεζικό σύστημα. Από την ίδρυση της το 1974 και με γνώμονα τη διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος, η Επιτροπή της Βασιλείας εστίασε το ενδιαφέρον της σε δύο κυρίως σκοπούς:

- στην καθιέρωση κανόνων και στην κατανομή αρμοδιοτήτων στις αρχές που είναι υπεύθυνες για την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων
- στη διεθνή εναρμόνιση του ελάχιστου περιεχομένου των κανόνων μέσω των οποίων ασκείται η προληπτική εποπτεία αυτών των τραπεζών.

Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ II



3.2 ΠΥΛΩΝΑΣ I: Ελάχιστες Κεφαλαιακές Απαιτήσεις για την κάλυψη των Αναλαμβανόμενων Κινδύνων



Στον συγκεκριμένο πυλώνα αναπτύσσονται και επεκτείνονται οι κανόνες της Capital Accord του 1998 (Βασιλεία Ι) σχετικά με τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις. Διακρίνεται για την ουσιαστική βελτίωση στον υπολογισμό του παρανομαστή της κεφαλαιακής αναλογίας μιας τράπεζας που αναφέρεται στα στοιχεία ενεργητικού και τα εκτός ισολογισμού στοιχεία σταθμισμένα κατά τον κίνδυνο με στόχο να αντανakλά καλύτερα το προφίλ κινδύνου κάθε τράπεζας. Ο ορισμός των εποπτικών κεφαλαίων (ο αριθμητής του κλάσματος) παραμένει βασικά όπως ήταν και στη Βασιλεία Ι. Η γενική ελάχιστη κεφαλαιακή απαίτηση (τουλάχιστον 8% των σταθμισμένων κατά τον κίνδυνο στοιχείων του ενεργητικού) παραμένει αμετάβλητη.

Οι κυριότερες αλλαγές στον πρώτο πυλώνα είναι οι εξής:

- α) η προσθήκη του λειτουργικού κινδύνου (operational risk) σαν μια νέα κατηγορία κινδύνου κατά τον ορισμό των σταθμισμένων κατά τον κίνδυνο στοιχείων του ενεργητικού. Πρόκειται για τον κίνδυνο ζημιών που οφείλονται σε ανεπάρκειες ή αποτυχίες των εσωτερικών διαδικασιών, των υπαλλήλων, των μηχανογραφικών συστημάτων ή σε εξωτερικούς παράγοντες όπως οι φυσικές καταστροφές ή οι τρομοκρατικές ενέργειες.
- β) η εισαγωγή τριών σύνθετων επιλογών για τον υπολογισμό 1) του πιστωτικού κινδύνου, δηλαδή η τυποποιημένη προσέγγιση (standardized approach), η θεμελιώδης προσέγγιση που βασίζεται σε εσωτερική πιστοληπτική αξιολόγηση (foundation internal ratings-based approach) και η προχωρημένη προσέγγιση που βασίζεται επίσης σε εσωτερική πιστοληπτική αξιολόγηση (advanced internal ratings-based approach) και 2) του λειτουργικού κινδύνου, δηλαδή η βασική προσέγγιση βάσει δεικτών (basic indicator approach), η τυποποιημένη προσέγγιση (standardized approach) και η προχωρημένη προσέγγιση μέτρησης (advance measurement approach).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΟΥ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Για τη μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου προτείνονται από τη Συνθήκη της Βασιλείας II τρεις μέθοδοι: η τυποποιημένη προσέγγιση, η θεμελιώδης προσέγγιση και η εξελιγμένη προσέγγιση.

4.1 Τυποποιημένη Προσέγγιση

Η τυποποιημένη μέθοδος είναι ίδια με αυτήν της Βασιλείας I αλλά με υψηλότερο βαθμό ευαισθησίας κινδύνου. Υπό το καθεστώς της Βασιλείας I, ο σταθμισμένος ατομικός κίνδυνος εξαρτάται από την ευρύτερη κατηγορία στην οποία εμπίπτει ο δανειζόμενος, δηλαδή κυβερνήσεις, τράπεζες, επιχειρήσεις. Με την Βασιλεία II, ο σταθμισμένος κίνδυνος εξειδικεύεται περισσότερο με τη χρήση πιστοληπτικής αξιολόγησης που παρέχεται από έναν αναγνωρισμένο εξωτερικό οίκο πιστοληπτικής βαθμολόγησης ο οποίος ανταποκρίνεται σε εποπτικά επιλέξιμα πρότυπα, σε αντίθεση με το ισχύον καθεστώς όπου το βασικό κριτήριο καθορισμού των συντελεστών στάθμισης πιστωτικού κινδύνου είναι η διάκριση των χωρών μελών και μη του Ο.Ο.Σ.Α..

Κράτη και Κεντρικές Τράπεζες

Αξιολόγηση Πιστοληπτικής Ικανότητας	AAA έως AA-	A+ έως A-	BBB+ έως BBB-	BB+ έως B-	Κάτω Από B-	Χωρίς Αξιολόγηση
Συντελεστής Στάθμισης	0%	20%	50%	100%	150%	100%

Δίνεται η διακριτική ευχέρεια στις εθνικές εποπτικές αρχές για ευνοϊκότερη, κατά μια βαθμίδα, μεταχείριση για τις απαιτήσεις του πιστωτικού ιδρύματος έναντι της χώρας όπου εδρεύει και οι οποίες είναι εκφρασμένες και έχουν χρηματοδοτηθεί στο νόμισμα της χώρας αυτής. Ωστόσο στο θέμα αυτό η Ευρωπαϊκή Επιτροπή

προτείνει όχι μόνο την ευνοϊκότερη μεταχείριση, αλλά τη διατήρηση του ισχύοντος καθεστώτος στάθμισης με συντελεστή 0%.

Τράπεζες και Χρηματιστηριακές Εταιρίες

Αξιολόγηση Πιστοληπτικής Ικανότητας	AAA έως AA-	A+ έως A-	BBB+ έως BBB-	BB+ έως B-	Κάτω Από B-	Χωρίς Αξιολόγηση
--	-------------------	-----------------	---------------------	------------------	-------------------	---------------------

Μέθοδος 1: Βάσει της αξιολόγησης του κράτους έδρας

Συντελεστής Στάθμισης	20%	50%	100%	100%	150%	100%
------------------------------	-----	-----	------	------	------	------

Μέθοδος 2: Βάσει της ατομικής αξιολόγησης

Μακροχρόνια Έκθεση	20%	50%	50%	100%	150%	50%
Βραχυχρόνια Έκθεση < 3 μήνες	20%	20%	20%	50%	150%	20%

Σχετικά με τις απαιτήσεις έναντι τραπεζών και χρηματιστηριακών εταιρειών, προτείνονται δύο επιλογές υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων. Οι εθνικές εποπτικές αρχές θα αποφασίσουν για την εφαρμογή μόνο μίας μεθόδου για όλα τα πιστωτικά ιδρύματα της επικράτειάς τους. Η πρώτη επιλογή συνδέει την αξιολόγηση του πιστωτικού ιδρύματος με αυτή της χώρας στην οποία εδρεύει, ενώ η δεύτερη βασίζεται στη ατομική αξιολόγησή του από εξωτερικούς οίκους αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας. Ειδικότερα, σύμφωνα με την πρώτη επιλογή η στάθμιση κινδύνου του πιστωτικού ιδρύματος θα είναι κατά μια κατηγορία δυσμενέστερη από αυτή της χώρας προέλευσης, έχοντας ως ανώτατο όριο το 100% (εξαιρέση αποτελούν τα πιστωτικά ιδρύματα που εδρεύουν σε κράτη τα οποία είναι αξιολογημένα χαμηλότερα από B- όπου το ανώτατο όριο θα διαμορφώνεται στο 150%). Επιπλέον, η δεύτερη επιλογή παρέχει ευνοϊκότερη, κατά μία βαθμίδα μεταχείριση των απαιτήσεων έναντι πιστωτικών ιδρυμάτων με αρχική λήξη μικρότερη ή ίση των τριών

μηνών, έχοντας ως κατώτατο όριο το 20% (εξαιρούνται τα πιστωτικά ιδρύματα που είναι αξιολογημένα χαμηλότερα από B-).

Επιχειρήσεις

Αξιολόγηση Πιστοληπτικής Ικανότητας	AAA έως AA-	A+ έως A-	BBB+ έως BB-	Κάτω Από BB-	Χωρίς Αξιολόγηση
Συντελεστής Στάθμισης	20%	50%	100%	150%	100%

Σημειώνεται ότι προς το παρόν ελάχιστες ελληνικές επιχειρήσεις έχουν αξιολογηθεί από διεθνώς αναγνωρισμένους οίκους αξιολόγησης.

Λοιπές Προτάσεις

- Στεγαστικά δάνεια κατοικίας 40%
- Δάνεια επαγγελματικής στέγης 10%
- Δάνεια Λιανικής Τραπεζικής 75%

Περιλαμβάνονται τα δάνεια που πληρούν τα παρακάτω κριτήρια:

- ♦ Οι δανειζόμενοι είναι φυσικά πρόσωπα ή μικρές επιχειρήσεις και το δάνειο έχει μια από τις εξής μορφές: ανανεούμενες πιστώσεις ή γραμμές πιστωτικών ευχερειών (περιλαμβάνονται πιστωτικές κάρτες και υπεραναλήψεις), καταναλωτικά δάνεια (αυτοκινήτου, προσωπικά κλπ) ή δάνεια προς μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

- ♦ Συνολικό πιστωτικό άνοιγμα προς τον αντισυμβαλλόμενο 1 εκατ ευρώ.

- ♦ Συνολικό πιστωτικό άνοιγμα προς τον αντισυμβαλλόμενο 0,2% του συνολικού χαρτοφυλακίου λιανικής τραπεζικής.

- Τα δάνεια τα οποία είναι πλήρως εξασφαλισμένα με υποθήκες αστικών ακινήτων συνεχίζουν να σταθμίζονται με συντελεστή 50%, ενώ τα δάνεια τα οποία είναι εξασφαλισμένα με υποθήκες εμπορικών ακινήτων θα σταθμίζονται με 100%. Ωστόσο κάτω από ιδιαίτερα αυστηρές προϋποθέσεις, τμήματα δανείων, τα οποία είναι εξασφαλισμένα με υποθήκες εμπορικών ακινήτων θα μπορούν να σταθμίζονται με 50%.

- Σχετικά με τις απαιτήσεις έναντι ημεδαπών Δημόσιων Οργανισμών προτείνεται να έχουν ίδια μεταχείριση με αυτές των ημεδαπών πιστωτικών ιδρυμάτων. Δίνεται όμως και η ευχέρεια στις εθνικές εποπτικές αρχές να εξομοιώσουν κατά περίπτωση τις απαιτήσεις αυτές με τις αντίστοιχες της χώρας προέλευσης είτε με τις αντίστοιχες εταιρικές.

4.2 Εσωτερικά Συστήματα Διαβάθμισης Πιστωτικού Κινδύνου

Η μέθοδος που βασίζεται σε εσωτερική πιστοληπτική αξιολόγηση (Internal Ratings-based Approach, IRB) για τη μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου, αποτελεί το πιο καινοτόμο τμήμα της Βασιλείας II. Η IRB είναι εξελικτική και κλιμακούμενη και αποτελείται από δύο επιμέρους προσεγγίσεις: τη Θεμελιώδη και την Εξελιγμένη. Σε αντίθεση με τη διακριτή συνάρτηση αξιολογήσεων πιστοληπτικής ικανότητας της Τυποποιημένης Προσέγγισης με τους πέντε συντελεστές στάθμισης, στα IRB οι σταθμισμένοι κίνδυνοι και τα κεφαλαιακά βάρη καθορίζονται μέσω μιας συνεχούς συνάρτησης συντελεστών στάθμισης που παρέχονται είτε από τράπεζες ή τις εποπτικές αρχές και λειτουργιών σταθμισμένων κατά τον κίνδυνο που εξειδικεύονται από την BCBS (Basel Committee on Banking Supervision).

Εποπτικός ορισμός αθέτησης υποχρέωσης

Αθέτηση υποχρέωσης ενός αντισυμβαλλόμενου θεωρείται ότι έχει συμβεί όταν συντρέχουν μία ή περισσότερες από τις παρακάτω υποχρεώσεις:

- (α) το πιστωτικό ίδρυμα θεωρεί ότι ο οφειλέτης είναι απίθανο να εξοφλήσει πλήρως τις υποχρεώσεις του (κεφάλαιο, τόκοι, έξοδα) χωρίς να καταφύγει σε ενεργοποίηση τυχόν εγγυήσεων ή εξασφαλίσεων
- (β) ύπαρξη ληξιπρόθεσμης οφειλής μεγαλύτερης των 90 ημερών για οποιαδήποτε από τις υποχρεώσεις του οφειλέτη.

Για να αντιμετωπιστούν οι ιδιομορφίες του κάθε χαρτοφυλακίου, η Επιτροπή της Βασιλείας δίνει τη δυνατότητα στις τράπεζες να χρησιμοποιούν διαφορετικά συστήματα εσωτερικής διαβάθμισης ανάλογα με το είδος του αντισυμβαλλόμενου. Συγκεκριμένα προτείνει τις εξής ομάδες αντισυμβαλλόμενων/ ανοιγμάτων:

- Απαιτήσεις έναντι επιχειρήσεων
 - ♦ Χρηματοδοτήσεις μεγάλων έργων (Project finance)

- ♦ Χρηματοδοτήσεις εμπορευμάτων (Commodities finance)
- ♦ Χρηματοδοτήσεις φυσικών περιουσιακών στοιχείων (Object finance)
- ♦ Χρηματοδοτήσεις εμπορικών ακινήτων (Income producing real estate)
- ♦ Χρηματοδοτήσεις εμπορικών ακινήτων υψηλού κινδύνου (High volatility commercial real estate)
- Απαιτήσεις έναντι κρατών
- Απαιτήσεις έναντι Πιστωτικών Ιδρυμάτων και ΕΠΕΥ
- Λιανική Τραπεζική
 - ♦ Στεγαστικά Δάνεια
 - ♦ Αποδεκτά ανανεούμενα πιστωτικά ανοίγματα (Qualifying revolving exposures)
 - ♦ Λοιπά δάνεια λιανικής τραπεζικής
- Συμμετοχές.

Ο υπολογισμός των κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον κίνδυνο μη αποπληρωμής ενός δανείου βασίζεται στις εξής παραμέτρους:

❖ *Πιθανότητα αθέτησης υποχρέωσης του οφειλέτη (Probability of Default, PD)*

Ορίζεται ως η μεγαλύτερη τιμή μεταξύ της πιθανότητας αθέτησης υποχρέωσης του αντισυμβαλλόμενου με χρονικό ορίζοντα ενός έτους και ενός ελάχιστου ορίου 0,03% (3 μονάδες βάσης). Το όριο του 0,03 δεν ισχύει για τις απαιτήσεις έναντι κρατών. Όλα τα πιστωτικά ιδρύματα ανεξάρτητα της προσέγγισης που ακολουθούν θα πρέπει να παρέχουν στις εποπτικές αρχές τις εκτιμήσεις τους για την πιθανότητα αθέτησης υποχρέωσης του αντισυμβαλλόμενου για κάθε βαθμίδα αξιολόγησης δανειζόμενου του Εσωτερικού Συστήματος Διαβάθμισης Πιστωτικού Κινδύνου.

❖ *Ζημία σε περίπτωση αθέτησης υποχρέωσης του οφειλέτη (Loss Given Default, LGD)*

Εκτίμηση της μέσης αναμενόμενης ζημίας ανά συναλλαγή που θα υποστεί το πιστωτικό ίδρυμα στην περίπτωση που ο αντισυμβαλλόμενος δεν είναι σε θέση να εκπληρώσει τις συμβατικές του υποχρεώσεις. Η LGD εξαρτάται από τα χαρακτηριστικά της συναλλαγής, τις τεχνικές μείωσης κινδύνου που έχουν χρησιμοποιηθεί, καθώς και την ύπαρξη και τον τύπο της εξασφάλισης

❖ *Έκθεση σε περίπτωση αθέτησης υποχρέωσης του οφειλέτη (Exposure at Default, EAD)*

Προσδιορίζεται από το είδος της συναλλαγής και στις περισσότερες περιπτώσεις αντιστοιχεί με το ονομαστικό ποσό αυτής. Για συγκεκριμένες μορφές απαιτήσεων (π.χ. αχρησιμοποίητα πιστωτικά όρια, δάνεια με μορφή αλληλόχρεου λογαριασμού) η έκθεση έναντι του συμβαλλόμενου συμπεριλαμβάνει και μία εκτίμηση του μελλοντικού πιστωτικού ανοίγματος πριν τη δυνητική αθέτηση της υποχρέωσης του.

❖ *Εναπομένουσα διάρκεια ως τη λήξη της απαίτησης (Maturity, M)*

Ορίζεται ως το μεγαλύτερο χρονικό διάστημα μεταξύ ενός έτους και της υπολειπόμενης πραγματικής εναπομένουσας διάρκειας σε έτη. Σύμφωνα με τη Θεμελιώδη Προσέγγιση, όλες οι απαιτήσεις θα αντιμετωπίζονται σαν να έχουν την ίδια εναπομένουσα διάρκεια μέχρι τη λήξη ίση με 2,5 έτη. Τα πιστωτικά ιδρύματα που θα ακολουθήσουν την Εξελιγμένη προσέγγιση θα ενσωματώνουν τις επιδράσεις της εναπομένουσας διάρκειας μέχρι τη λήξη των απαιτήσεων στους συντελεστές στάθμισης πιστωτικού κινδύνου.

Η προσέγγιση Default Mode στην οποία βασίζονται οι προτάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας θεωρεί σαν εκδήλωση του πιστωτικού κινδύνου μόνο την κατάσταση της πτώχευσης. Κατά συνέπεια η ζημιά σαν αποτέλεσμα της πτώχευσης εξαρτάται από την έκθεση στο κίνδυνο EAD, τη πιθανότητα πτώχευσης για μία συγκεκριμένη περίοδο PD, και το ποσοστό της «έκθεσης» στο κίνδυνο που δεν έχει καλυφθεί από εγγυήσεις, (LGD). Από τους παραπάνω 3 παράγοντες η έκθεση στο κίνδυνο μπορεί να υπολογισθεί με σχετική ακρίβεια. Όταν πρόκειται για δάνεια η έκθεση στον κίνδυνο ισούται με το κεφάλαιο του δανείου. Το ποσοστό κάλυψης στο ενδεχόμενο πτώχευσης, (LGD), είναι συνάρτηση των εγγυήσεων που έχουν δοθεί και της αξίας που θα έχουν στη περίπτωση ρευστοποίησης τους. Δεδομένου ότι αυτή η αξία δεν μπορεί να είναι γνωστή εκ των προτέρων, η LGD είναι στοχαστική μεταβλητή. Τέλος, η πιθανότητα πτώχευσης ακολουθεί και αυτή μία κατανομή δεδομένου ότι δεν είναι γνωστή εκ των προτέρων.

Στις αναλύσεις αυτού του είδους συνήθως μόνο η πιθανότητα πτώχευσης θεωρείται στοχαστική μεταβλητή ενώ οι 2 άλλες παράμετροι της ζημιάς θεωρούνται ότι είναι γνωστοί με βεβαιότητα. Κατά συνέπεια η προσδοκώμενη ζημιά θα ισούται με :

$$Expected Loss EL = EAD \times LGD \times PD$$

Η προσδοκώμενη ζημιά θεωρείται ότι είναι γνωστή στις τράπεζες για κάθε κατηγορία δανείου (ή γενικότερα «έκθεσης», exposure, που έχουν) και συνεπώς οι προβλέψεις στο ισολογισμό αποσκοπούν στη κάλυψη αυτής της ζημιάς. Όταν όμως το ενδιαφέρον εστιάζεται στο προσδιορισμό του ύψους των ιδίων κεφαλαίων σαν ασφάλεια έναντι κάθε πιθανής αρνητικής εξέλιξης τότε μας ενδιαφέρει ο προσδιορισμός της μέγιστης πιθανής ζημιάς, σε ένα επίπεδο εμπιστοσύνης, σαν αποτέλεσμα της πτώχευσης. Άρα είναι απαραίτητη μία εκτίμηση της διακύμανσης της πιθανότητας πτώχευσης. Σε συγκεκριμένη ημερομηνία υπάρχουν 2 ενδεχόμενα για κάθε δανειολήπτη στο τέλος μιας περιόδου (π.χ. μήνα, τρίμηνο, έτος), είτε πτωχεύει ή όχι. Άρα η πιθανότητα πτώχευσης ακολουθεί τη διωνυμική κατανομή και η τυπική απόκλιση της ισούται με: $\sigma = \sqrt{p \cdot (1 - p)}$ Άρα αν προσεγγιστικά χρησιμοποιηθούν οι πίνακες της κανονικής κατανομής, (η διωνυμική κατανομή με παραμέτρους n και p μπορεί να θεωρηθεί σαν το άθροισμα n διωνυμικών κατανομών με παραμέτρους 1 και p . Συνεπώς βάσει του κεντρικού οριακού θεωρήματος προσεγγίζεται από τη κανονική κατανομή), η μέγιστη εκτιμώμενη ζημιά σε επίπεδο εμπιστοσύνης 99% ισούται με: $Max(Loss) = EL + 2.33 \times \sigma \times EAD \times LGD$

Ο δεύτερος όρος του αθροίσματος καλείται και *μη προσδοκώμενη ζημιά*.

Η επιτροπή της Βασιλείας θεωρεί ότι οι η κεφαλαιακή επάρκεια πρέπει να προσδιορίζεται έτσι ώστε να καλύπτεται τόσο η προσδοκώμενη όσο και η μη προσδοκώμενη ζημιά. Αυτό αποτελεί παρέκκλιση από τη πάγια πολιτική των ΠΙ όπου τα ίδια κεφάλαια πρέπει να καλύπτουν μόνο τη μη προσδοκώμενη ζημιά.

Υπάρχουν 2 εκδοχές του βασικού υποδείγματος. Στη Θεμελιώδη η τράπεζα καταναίμει τις απαιτήσεις της σε κατηγορίες κινδύνου, για κάθε μία από τις οποίες έχει υπολογίσει τη πιθανότητα πτώχευσης για το επόμενο έτος. Η εκτίμηση της LGD θα γίνεται από τις εποπτικές αρχές. Στην Εξελιγμένη οι τράπεζες θα μπορούν να υπολογίζουν οι ίδιες τον παράγοντα LGD καθώς επίσης θα μπορούν να χρησιμοποιούν κάθε μορφή εγγύησης.

Τα τραπεζικά ιδρύματα για να χρησιμοποιήσουν την προσέγγιση των Εσωτερικών Συστημάτων Διαβάθμισης για τον υπολογισμό της κεφαλαιακής επάρκειας θα πρέπει να πληρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Οι εθνικές εποπτικές αρχές θα είναι επιφορτισμένες με τον έλεγχο της συμμόρφωσης των πιστωτικών ιδρυμάτων προς τις εν λόγω προϋποθέσεις.

4.3 Τεχνικές μείωσης Πιστωτικού Κινδύνου

Οι νέες προτάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας αναγνωρίζουν ένα ευρύ φάσμα τεχνικών μείωσης του πιστωτικού κινδύνου. Με την χρήση των τεχνικών αυτών το πιστωτικό ίδρυμα μπορεί να μειώσει τις κεφαλαιακές του απαιτήσεις έναντι του πιστωτικού κινδύνου. Πιο συγκεκριμένα οι τεχνικές αυτές είναι:

- Εξασφαλίσεις
- Εγγυήσεις
- Παράγωγα Πιστωτικού Κινδύνου
- Συμψηφισμός στοιχείων ισολογισμού

Οι εξασφαλίσεις αποτελούν τη σημαντικότερη τεχνική μείωσης του πιστωτικού κινδύνου. Οι ελάχιστες προϋποθέσεις για την εποπτική αναγνώριση των εξασφαλίσεων ως στοιχείων μείωσης του πιστωτικού κινδύνου περιλαμβάνουν τη νομική κατοχύρωση της εξασφάλισης, τη χαμηλή συσχέτιση της αξίας της με την απαίτηση την οποία καλύπτει, την ύπαρξη αποτελεσματικών διαδικασιών διαχείρισης κινδύνου και την συχνή επανεκτίμηση της αξία της εξασφάλισης.

Δύο προσεγγίσεις προτείνονται για την εποπτική μεταχείριση των χρηματοοικονομικών εξασφαλίσεων.

➤ *Απλή Προσέγγιση (Simple Approach)*: Σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή το τμήμα των απαιτήσεων το οποίο καλύπτεται από την τρέχουσα αξία των εξασφαλίσεων θα λαμβάνει τον συντελεστή στάθμισης του εκδότη της εξασφάλισης με ελάχιστο όριο 20% εκτός ειδικών περιπτώσεων. Επιπρόσθετα, η εξασφάλιση θα πρέπει να έχει εναπομένονσα διάρκεια τουλάχιστον ίση με την αντίστοιχη της απαίτησης και να αποτιμάται τουλάχιστον σε εξαμηνιαία βάση.

➤ *Αναλυτική Προσέγγιση (Comprehensive Approach)*: Σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή ο υπολογισμός του προσαρμοσμένου πιστωτικού ανοίγματος προς έναν αντισυμβαλλόμενο γίνεται λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές επιπτώσεις της εξασφάλισης ανάλογα με τα χαρακτηριστικά της. Πιο συγκεκριμένα η αξία του πιστωτικού ανοίγματος μετά την επίπτωση της εξασφάλισης E^* ισούται με:

$$E^* = \max \{0, [E \times (1 + H_c) - C \times (1 - H_c - H_{fx})]\}$$

Όπου E = τρέχουσα αξία πιστωτικού ανοίγματος

H_e = Συντελεστής προσαρμογής (haircut) ανάλογα με τον τύπο του πιστωτικού ανοίγματος (π.χ. δάνειο, repos)

C = Τρέχουσα Αξία της ληφθείσας εξασφάλισης

H_c = Συντελεστής Προσαρμογής ανάλογα με το είδος της εξασφάλισης

H_{fx} = Συντελεστής Προσαρμογής ανάλογα με την αναντιστοιχία νομισμάτων αποτίμησης μεταξύ του πιστωτικού ανοίγματος και της εξασφάλισης.

Οι συντελεστές προσαρμογής υπολογίζονται με δύο τρόπους: α) με την τυποποιημένη εποπτική μέθοδο ή β) με την εσωτερική μέθοδο εκτίμηση με τη χρήση υποδειγμάτων VaR από τα πιστωτικά ιδρύματα.

Τα πιστωτικά ιδρύματα που θα υιοθετήσουν την Τυποποιημένη Προσέγγιση για την μέτρηση του Πιστωτικού Κινδύνου στον οποίο εκτίθενται μπορούν να χρησιμοποιήσουν είτε την Απλή είτε την Αναλυτική προσέγγιση για την μεταχείριση των εξασφαλίσεων. Αντίθετα, τα πιστωτικά ιδρύματα που θα υιοθετήσουν τη Θεμελιώδη προσέγγιση των Εσωτερικών Συστημάτων Διαβάθμισης θα πρέπει υποχρεωτικά να εφαρμόσουν την Αναλυτική Προσέγγιση.

Εποπτικά Αποδεκτές Μορφές Εξασφαλίσεων είναι οι εξής:

Απλή Προσέγγιση

- Καταθέσεις στη δανειοδοτούσα τράπεζα, πιστοποιητικά καταθέσεων ή άλλοι ισοδύναμοι τίτλοι έκδοσης της
- Χρυσός
- Χρεόγραφα αξιολογημένα από αναγνωρισμένους εξωτερικούς οίκους αξιολόγησης:
 - ♦ Τουλάχιστον BB- έκδοσης κρατών και δημόσιων οργανισμών (με αντιμετώπιση κράτους)
 - ♦ Τουλάχιστον BBB- έκδοσης λοιπών εκδοτών
 - ♦ Τουλάχιστον A3/ P3, ανεξαρτήτως εκδότη
- Μετοχές που συμπεριλαμβάνονται σε Γενικούς Δείκτες
- Τραπεζικά χρεόγραφα, πλήρους εξασφάλισης, διαπραγματεύσιμα σε αναγνωρισμένα χρηματιστήρια, μη αξιολογημένα από αναγνωρισμένους οίκους αξιολόγησης υπό προϋποθέσεις.

- Μερίδια Αμοιβαίων Κεφαλαίων εφόσον η τιμή τους δημοσιεύεται καθημερινά και επενδύουν σε στοιχεία που αποτελούν αποδεκτές μορφές εξασφάλισης σύμφωνα με την Απλή Μέθοδο.

Αναλυτική Προσέγγιση

- Όλες οι αποδεκτές μορφές εξασφαλίσεων της Απλής Μεθόδου
- Μετοχές οι οποίες δεν συμπεριλαμβάνονται σε Γενικούς Δείκτες αλλά διαπραγματεύονται σε αναγνωρισμένα χρηματιστήρια
- Μερίδια Αμοιβαίων Κεφαλαίων που επενδύουν σε μετοχές οι οποίες δεν συμπεριλαμβάνονται σε Γενικούς Δείκτες αλλά διαπραγματεύονται σε αναγνωρισμένα χρηματιστήρια.

Αναλυτική Προσέγγιση (εφόσον χρησιμοποιείται η Θεμελιώδης Προσέγγιση ΕΣΔ)

- Αστικά και Εμπορικά ακίνητα
- Εκχωρητέοι εισπρακτέοι λογαριασμοί (financial receivables)
- Άλλες εμπράγματα εξασφαλίσεις (μεταφορικά μέσα, αποθέματα, μηχανολογικός εξοπλισμός κλπ)
- Χρηματοδοτική Μίσθωση
- Προγράμματα Ασφαλειών Ζωής.

Παρακάτω παρουσιάζονται ενδεικτικά οι επιπτώσεις διάφορων μορφών εξασφαλίσεων στο σταθμισμένο ενεργητικό και στις κεφαλαιακές απαιτήσεις, ανάλογα με τη χρησιμοποιούμενη προσέγγιση έναντι του πιστωτικού κινδύνου (Τυποποιημένη ή Θεμελιώδη) και των εξασφαλίσεων (Απλή ή Αναλυτική) αντίστοιχα. Γενικά, όσο πιο εξελιγμένη είναι η χρησιμοποιούμενη μεθοδολογία υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων και της προσαρμοσμένης, μετά την επίδραση της εξασφάλισης, αξίας του πιστωτικού ανοίγματος τόσο μικρότερο είναι το απαιτούμενο εποπτικό κεφάλαιο.

Δάνειο 1.000€, διάρκειας 5 ετών, σε εταιρία αξιολογημένη BBB+ (στάθμιση =100%, PD=0.35%) με εξασφάλιση τραπεζικά ομόλογα σε € αξιολογημένα AA- (στάθμιση =20%), με εναπομένονσα διάρκεια (α)=5 ή (β)=4 έτη. Τρέχουσα αξία ομολόγων 1.000€.

	Ισχύον Καθεστώς	Προτεινόμενο Πλαίσιο					
		Τυποποιημένη και Απλή Προσέγγιση		Τυποποιημένη και Αναλυτική Προσέγγιση		Θεμελιώδης ΕΣΔ και Αναλυτική Προσέγγιση	
		(α)	(β)	(α)	(β)	(α)	(β)
Σταθμισμένο Ενεργητικό €	1.000	200	1.000	232	386	24	140
Κεφαλαιακή Απαίτηση €	80	16	80	19	31	2	11
Μεταβολή συγκριτικά με ισχύον καθεστώς	-	-80%	0%	-76%	-61%	-98%	-86%

Δάνειο 1.000€ σε εταιρία αξιολογημένη BBB+ (στάθμιση 100%, PD=0,35%) με εξασφάλιση εταιρικά ομόλογα σε € αξιολογημένα A (στάθμιση 50%). Δάνειο και εξασφάλιση έχουν εναπομένονσα διάρκεια 5 έτη. Τρέχουσα αξία ομολόγων 1.000€

Σταθμισμένο Ενεργητικό €	1.000	500	530	36
Κεφαλαιακή Απαίτηση €	80	40	42	3
Μεταβολή συγκριτικά με ισχύον καθεστώς	-	-50%	-47%	-96%

Δάνειο 1.000€ σε εταιρία αξιολογημένη BBB+ (στάθμιση =100%, PD=0.35%) με εξασφάλιση εμπορικό/ αστικό ακίνητο. Τρέχουσα αξία ακινήτου (α)=1.000€ ή (β)=1.400€.

				(α)	(β)
Σταθμισμένο Ενεργητικό €	1.000	1.000	1.000	508	470
Κεφαλαιακή Απαίτηση €	80	80	80	41	38
Μεταβολή συγκριτικά με ισχύον καθεστώς	-	0%	0%	-49%	-53%

Για τις εγγυήσεις και τα πιστωτικά παράγωγα προτείνεται από τη Συνθήκη της Βασιλείας η μέθοδος της αντικατάστασης, σύμφωνα με την οποία για το ασφαλισμένο τμήμα του πιστωτικού ανοίγματος μπορεί να αντικαθίσταται ο συντελεστής στάθμισης του υπόχρεου με αυτόν του εγγυητή. Ως αποδεκτοί εγγυητές θεωρούνται τα κράτη (συμπεριλαμβανομένων του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης), Δημόσιοι Οργανισμοί, Τράπεζες (συμπεριλαμβανομένων των Πολυμερών Τραπεζών Ανάπτυξης), Εταιρίες με χαμηλότερο συντελεστή στάθμισης κινδύνου από τον αντισυμβαλλόμενο με αξιολόγηση τουλάχιστον A- (συμπεριλαμβάνονται ασφαλιστικές).

Για την αναγνώριση των εγγυήσεων και των πιστωτικών παραγώγων ως αποδεκτών τεχνικών μείωσης κινδύνου, θα πρέπει να τηρούνται αποτελεσματικές διαδικασίες διαχείρισης κινδύνου, να υπάρχει άμεση απαίτηση έναντι του εγγυητή, η εγγύηση να είναι ρητά συνδεδεμένη με το πιστωτικό άνοιγμα, καθώς επίσης να είναι αμετάκλητη και ανεπιφύλακτη. Θα πρέπει επίσης να εκπληρώνονται αυστηρές επιχειρησιακές προϋποθέσεις.

Όσον αφορά τις συμφωνίες συμψηφισμού των εντός ισολογισμού στοιχείων, αυτές περιορίζονται στον συμψηφισμό δανείων και καταθέσεων με τον αντισυμβαλλόμενο, αποκλειόμενου του συμψηφισμού υποχρεώσεων και απαιτήσεων μεταξύ διαφορετικών προϊόντων. Οι συμφωνίες αυτές για να αναγνωριστούν ως αποδεκτές τεχνικές μείωσης κινδύνου θα πρέπει να πληρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

Τέλος, για όλες τις τεχνικές μείωσης πιστωτικού κινδύνου θα πρέπει να πληρούνται ελάχιστες προϋποθέσεις δημοσιοποίησης στοιχείων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΜΕΤΡΗΣΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

Ο Λειτουργικός Κίνδυνος όπως ορίζεται από την Επιτροπή της Βασιλείας είναι ο κίνδυνος να επέλθουν ζημίες που προκύπτουν είτε από ανεπαρκείς ή εσφαλμένες εσωτερικές διαδικασίες και συστήματα, από ανθρώπινο παράγοντα είτε από εξωτερικά αίτια. Στον ορισμό αυτό περιλαμβάνεται ο νομικός κίνδυνος ενώ δεν περιλαμβάνονται οι κίνδυνοι στρατηγικής και φήμης των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Σύμφωνα με την Επιτροπή της Βασιλείας μερικά παραδείγματα που εντάσσονται στο λειτουργικό κίνδυνο είναι:

- ♦ Απώλειες λόγω διαχειριστικών σφαλμάτων όπως π.χ. η διαβίβαση εντολής σε λάθος αποδέκτη
- ♦ Ποινές λόγω μη συμμόρφωσης με ισχύοντα εποπτικά και νομοθετικά πλαίσια
- ♦ Φυσικές καταστροφές, σεισμοί, πυρκαγιές κ.λ.π.
- ♦ Απώλειες ή ποινές από καταδικαστικές αποφάσεις δικαστικών αρχών, μετά από προσφυγή πελατών
- ♦ Προβληματική λειτουργία υπολογιστικών συστημάτων
- ♦ Περιπτώσεις εξαπάτησης είτε από το προσωπικό της τράπεζας είτε από το εξωτερικό περιβάλλον.

Η Επιτροπή της Βασιλείας προτείνει τρεις εναλλακτικές προσεγγίσεις για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του λειτουργικού κινδύνου, οι οποίες παρουσιάζουν βαθμιαία αυξανόμενη πολυπλοκότητα και επιφέρουν κλιμακούμενα μικρότερες κεφαλαιακές απαιτήσεις:

- Την Προσέγγιση του Βασικού Δείκτη
- Την Τυποποιημένη Προσέγγιση
- Τις Εξελιγμένες Μεθόδους Μέτρησης

5.1 Προσέγγιση Βασικού Δείκτη

Σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή, η κεφαλαιακή απαίτηση έναντι του λειτουργικού κινδύνου προσδιορίζεται ως το γινόμενο ενός βασικού οικονομικού

δείκτη που αντιπροσωπεύει τη συνολική έκθεση του Πιστωτικού Ιδρύματος στο λειτουργικό κίνδυνο επί ένα σταθερό συντελεστή α που καθορίζεται από τις εποπτικές αρχές. Ως οικονομικός δείκτης προτείνεται αυτός των μικτών εσόδων (gross income), ενώ η τιμή του συντελεστή προτείνεται να είναι της τάξης του 15%.

$$\Rightarrow \text{Κεφαλαιακή Απαίτηση} = \alpha \times \text{Δείκτης έκθεσης}$$

Όπου α = σταθερός συντελεστής εποπτικά καθορισμένος
Δείκτης Έκθεσης στον κίνδυνο = Μικτά Έσοδα

5.2 Τυποποιημένη Προσέγγιση

Η προσέγγιση αυτή αποτελεί μια εξελιγμένη παραλλαγή της προηγούμενης μεθόδου καθώς αναγνωρίζει ότι ο λειτουργικός κίνδυνος διαφοροποιείται ανάλογα με τον τομέα επιχειρηματικής δραστηριοποίησης. Οι δραστηριότητες του πιστωτικού ιδρύματος κατανέμονται σε συγκεκριμένους επιχειρηματικούς τομείς (business lines), εποπτικά καθορισμένους. Η κεφαλαιακή απαίτηση έναντι του λειτουργικού κινδύνου προσδιορίζεται αναλυτικά για κάθε τομέα επιχειρηματικής δραστηριότητας ως το γινόμενο του δείκτη που αντιπροσωπεύει την έκθεση του συγκεκριμένου τομέα στον λειτουργικό κίνδυνο επί έναν σταθερό εποπτικά καθορισμένο συντελεστή β .

$$\Rightarrow \text{Κεφαλαιακή Απαίτηση} = \Sigma (\beta_{(i)} \times \text{Δείκτης Έκθεσης}_{(i)})$$

όπου β : συντελεστής εποπτικά καθορισμένος

Δείκτης έκθεσης στον κίνδυνο: Μικτά έσοδα

(i): τομέας δραστηριότητας εποπτικά καθορισμένος

Παρακάτω παρατίθενται οι εν λόγω επιχειρηματικοί τομείς, οι συμπεριλαμβανόμενες δραστηριότητες και οι προτεινόμενοι συντελεστές β .

Χαρτογράφηση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων

	Επιχειρηματικοί τομείς	β	Δραστηριότητες
Επενδυτική Τραπεζική	Χρηματοδότηση μεγάλων Επιχειρήσεων	18%	Επιχειρηματική Τραπεζική Χρηματοδότηση κεντρικών/ τοπικών κυβερνήσεων Συγχωνεύσεις/ εξαγορές Συμβουλευτικές Υπηρεσίες
	Διαχείριση Διαθεσίμων	18%	Πωλήσεις Market Making Διαχείριση ιδίων θέσεων Διαχείριση διαθεσίμων
Παραδοσιακές Τραπεζικές Εργασίες	Λιανική Τραπεζική	12%	Λιανική Τραπεζική Διαχείριση περιουσίας ιδιωτών Διαχείριση πιστωτικών καρτών
	Εμπορική Τραπεζική	15%	Εμπορική Τραπεζική
	Πληρωμές & Διακανονισμοί	18%	Υπηρεσίες εξωτερικών πελατών
	Υπηρεσίες Πρακτόρευσης	15%	Θεματοφυλακή Εταιρική εκπροσώπηση Corporate Trust
Λοιπές Εργασίες	Διαχείριση Κεφαλαίων	12%	Διαχείριση κεφαλαίων Διαχείριση διακεκριμένων κεφαλαίων
	Λιανική χρηματομεσιτεία	12%	Λιανική Χρηματομεσιτεία

5.3 Εξελιγμένες Μέθοδοι Μέτρησης

Η Επιτροπή της Βασιλείας αναγνωρίζοντας το εύρος των εσωτερικών μεθοδολογιών που βρίσκονται σε εξέλιξη και επιθυμώντας να ενθαρρύνει την περαιτέρω ανάπτυξη τους, αρκείται στον προσδιορισμό των ποιοτικών και ποσοτικών κριτηρίων που θα πρέπει να πληρούν οι μέθοδοι αυτές έτσι ώστε να γίνουν εποπτικά

αποδεκτές. Η φιλοσοφία της Επιτροπής της Βασιλείας είναι ότι τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να αναπτύσσουν εσωτερικές μεθοδολογίες βασισμένες σε ιστορικά στοιχεία, οι οποίες εφόσον πληρούν συγκεκριμένα εποπτικά κριτήρια θα επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό των συναφών κεφαλαιακών απαιτήσεων. Οι εξελιγμένες Μέθοδοι Μέτρησης περιλαμβάνουν μια σειρά μεθοδολογιών που ταξινομούνται σε:

- **Μέθοδοι Εσωτερικής Μέτρησης (*Internal Measurement Approach*)**

Τα πιστωτικά ιδρύματα υπολογίζουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις βασιζόμενα στην εκτίμηση των αναμενόμενων λειτουργικών ζημιών, υποθέτοντας ότι η σχέση μεταξύ των αναμενόμενων και μη αναμενόμενων ζημιών είναι σταθερή. Διαδικαστικά, καθορίζονται εποπτικά οι συνδυασμοί τομέα δραστηριότητας και είδους ζημιογόνου γεγονότος και για κάθε συνδυασμό προσδιορίζεται η έκθεση σε κίνδυνο εκτιμώντας τη συχνότητα έλευσης και τη σοβαρότητα επίπτωσης των ζημιογόνων γεγονότων με βάση ιστορικά δεδομένα. Η κεφαλαιακή απαίτηση για κάθε συνδυασμό τομέα δραστηριότητας και είδους ζημιογόνου γεγονότος συνίσταται από την αναμενόμενη ζημιά προσαρμοσμένη με έναν εποπτικά καθορισμένο συντελεστή %. Το άθροισμα των επιμέρους κεφαλαιακών απαιτήσεων για κάθε συνδυασμό αποτελεί τη συνολική κεφαλαιακή απαίτηση του πιστωτικού ιδρύματος έναντι λειτουργικού κινδύνου.

- **Μέθοδοι Κατανομής Ζημιών (*Loss Distribution Approaches*)**

Οι μέθοδοι αυτές διαφέρουν από τις προαναφερθείσες στο ότι στοχεύουν στην απευθείας εκτίμηση των μη αναμενόμενων ζημιών και όχι μέσω μιας υπόθεσης για τις σχέσεις τους με τις αναμενόμενες. Για τον υπολογισμό της συνολικής κεφαλαιακής απαίτησης για κάθε συνδυασμό τομέα δραστηριότητας και είδους ζημιογόνου γεγονότος εκτιμάται η σχετική στατιστική κατανομή των λειτουργικών ζημιών για ένα σταθερό χρονικό ορίζοντα ενώ η συνολική κεφαλαιακή απαίτηση προτείνεται να αποτελεί το άθροισμα των επιμέρους «Μέγιστων Δυνητικών Ζημιών (VaR)» έναντι του λειτουργικού κινδύνου με την υπόθεση ότι οι ζημιές του κάθε συνδυασμού συσχετίζονται πλήρως μεταξύ τους.

▪ **Μέθοδοι Καρτών Επιδόσεων (Scorecards)**

Σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή αρχικά προσδιορίζεται η κεφαλαιακή απαίτηση έναντι λειτουργικού κινδύνου σε συνολικό επίπεδο και κατανέμεται στους διάφορους τομείς δραστηριότητας. Οι συνολικές όσο και οι επιμέρους κεφαλαιακές απαιτήσεις μεταβάλλονται διαχρονικά ανάλογα με τις επιδόσεις που εμφανίζει ο κάθε τομέας και το πιστωτικό ίδρυμα. Ο προσδιορισμός των κεφαλαιακών απαιτήσεων στηρίζεται στις μεταβολές του περιβάλλοντος κινδύνου ή των ελέγχων του κάθε τομέα δραστηριότητας. Για το σκοπό αυτό ο σχεδιασμός των καρτών επιδόσεων αντανακλά τις μεταβολές κατάλληλα επιλεγμένων δεικτών κινδύνου για κάθε τομέα δραστηριότητας και όχι απευθείας εκτιμήσεις του κινδύνου. Οι εν λόγω μεθοδολογίες διαφέρουν από τις προηγούμενες καθώς βασίζονται περισσότερο σε ποιοτικά χαρακτηριστικά παρά σε στατιστικές μετρήσεις που προκύπτουν από ιστορικά δεδομένα.

Τα ποιοτικά κριτήρια που θα πρέπει να διαθέτει το πιστωτικό ίδρυμα για να επιτραπεί η χρήση εξελιγμένων μεθόδων μέτρησης λειτουργικού κινδύνου, όπως ορίζονται από την Επιτροπή της Βασιλείας είναι:

- η τράπεζα θα πρέπει να έχει μία ανεξάρτητη μονάδα διαχείρισης του λειτουργικού κινδύνου υπεύθυνη για τον σχεδιασμό και την υιοθέτηση ενός πλαισίου διαχείρισης, μέτρησης, παρακολούθησης και ελέγχου του λειτουργικού κινδύνου,
- το σύστημα διαχείρισης κινδύνου της τράπεζας θα πρέπει να είναι πολύ καλά τεκμηριωμένο, έτσι ώστε να μπορέσει να εξασφαλίσει τη συμμόρφωση όλων των συσχετιζόμενων πλευρών, στις τεκμηριωμένες εσωτερικές πολιτικές της τράπεζας,
- θα πρέπει να γίνεται συλλογή δεδομένων και αναγνώριση ανά τομέα δραστηριότητας, επιχειρησιακή μονάδα, προϊόν. Θα πρέπει να γίνεται στενή παρακολούθηση των ζημιογόνων γεγονότων και συλλογή δεδομένων ζημιών. Η άντληση δεδομένων κινδύνου θα πρέπει να γίνεται τουλάχιστον για 3 έτη,
- θα πρέπει να υπάρχει τακτική αναφορά για τους λειτουργικούς κινδύνους στους οποίους εκτίθεται η τράπεζα στην ανώτατη διοίκηση, στο διοικητικό συμβούλιο, και στη διοίκηση των τομέων δραστηριοτήτων της τράπεζας,
- το σύστημα εσωτερικού ελέγχου της τράπεζας θα πρέπει να είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με τις καθημερινές διαδικασίες διαχείρισης του κινδύνου. Η

τράπεζα θα πρέπει να διαθέτει τεχνικές ώστε να μπορεί να κατανείμει τα κεφάλαια που διαθέτει για τον λειτουργικό κίνδυνο αναλογικά στις δραστηριότητες της ,

- οι εσωτερικοί και εξωτερικοί ελεγκτικοί μηχανισμοί θα πρέπει να εκτελούν κατά τακτά χρονικά διαστήματα επιθεωρήσεις της διαδικασίας διαχείρισης και μέτρησης των συστημάτων λειτουργικού κινδύνου. Οι επιθεωρήσεις αυτές θα πρέπει να περιλαμβάνουν και τις δραστηριότητες κάθε τομέα επιχειρησιακής δραστηριότητας ξεχωριστά και της ανεξάρτητης λειτουργίας της διοίκησης λειτουργικού κινδύνου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

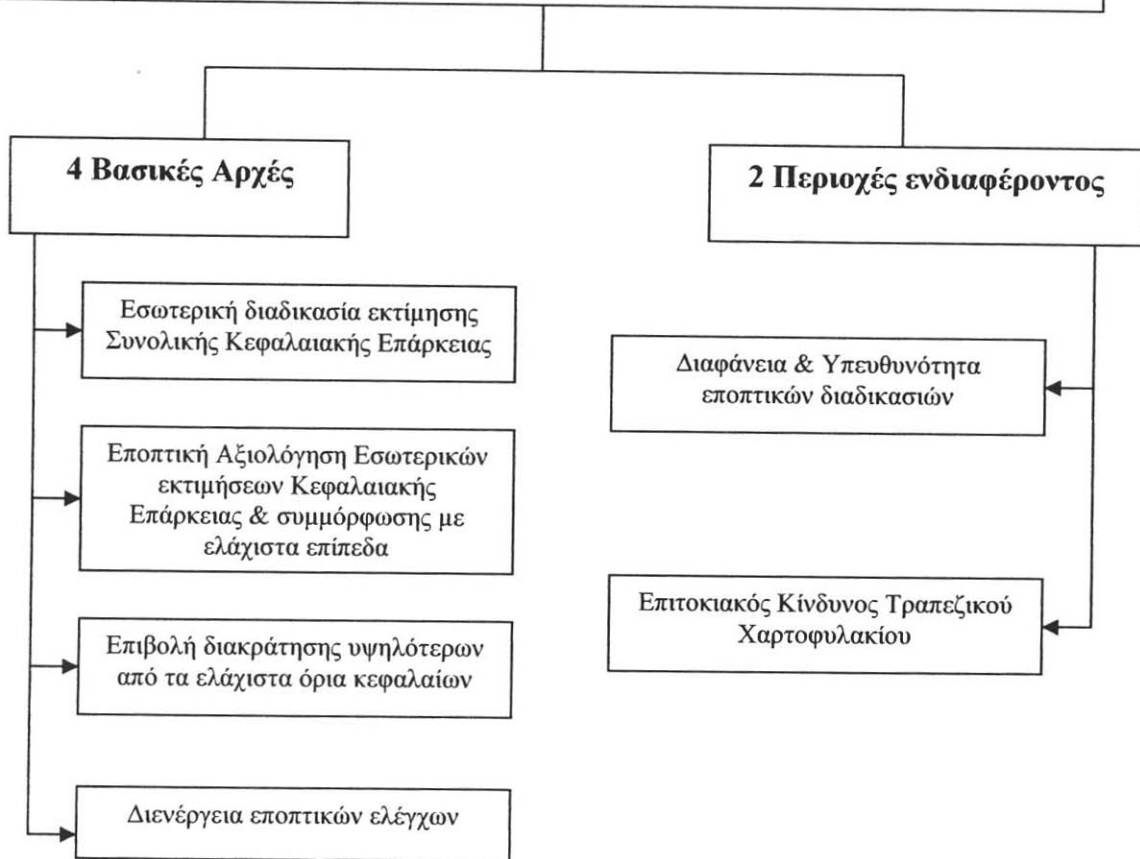
ΠΥΛΩΝΑΣ II ΚΑΙ ΠΥΛΩΝΑΣ III

6.1 *Πυλώνας II: Εποπτικές Διαδικασίες Εξέτασης Κεφαλαιακής Επάρκειας*

Το περιεχόμενο του δεύτερου πυλώνα αφορά κατά κύριο λόγο την ανάπτυξη μιας συνεπούς εποπτικής αξιολόγησης της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων σε διεθνές επίπεδο. Η εποπτική διαδικασία αξιολόγησης έχει δύο βασικούς στόχους: να διασφαλίσει την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων και κατά δεύτερο λόγο να τους προσφέρει κίνητρα για να βελτιώσουν την ποιότητα διαχείρισης κινδύνων, καθώς το κεφάλαιο μόνο του δεν μπορεί να υποκαταστήσει τη συνεπή και σωστή διαχείριση κινδύνων. Στον 2^ο πυλώνα καταγράφονται οι διαδικασίες που πρέπει να εφαρμόζουν οι εποπτικές αρχές για να εξετάζουν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των μεθόδων που ακολουθούν οι τράπεζες για την αξιολόγηση της κεφαλαιακής τους επάρκειας και κατά πόσον αυτές συνάδουν με τη φιλοσοφία του 1^{ου} πυλώνα. Ειδικότερα ο 2^{ος} πυλώνας αφορά τη διαδικασία ελέγχου από τις εποπτικές αρχές των μηχανισμών που εφαρμόζουν τα πιστωτικά ιδρύματα για τη μέτρηση, διαχείριση και άμβλυνση των κινδύνων που αναλαμβάνουν καθώς και τα βασικά κριτήρια και τις αρχές που διέπουν το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου που έχουν υιοθετήσει.

Παρακάτω απεικονίζεται διαγραμματικά το περιεχόμενο του 2^{ου} Πυλώνα:

ΠΥΛΩΝΑΣ 2: ΕΠΟΠΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ



Οι τέσσερις βασικές αρχές της εποπτικής διαδικασίας περιλαμβάνουν τα εξής:

1. Τα πιστωτικά ιδρύματα οφείλουν να αναπτύξουν διαδικασίες εκτίμησης της συνολικής τους κεφαλαιακής επάρκειας σε σχέση με τους αναλαμβανόμενους κινδύνους και το περιβάλλον λειτουργίας τους. Η διαδικασία εκτίμησης της κεφαλαιακής επάρκειας πρέπει να συγκεντρώνει τα εξής χαρακτηριστικά: επίβλεψη και εποπτεία από την ανώτατη διοίκηση του πιστωτικού ιδρύματος, επαρκείς και τεκμηριωμένες διαδικασίες εκτίμησης του απαιτούμενου κεφαλαίου έναντι των αναλαμβανόμενων κινδύνων, περιεκτική αξιολόγηση και καθιέρωση συστήματος παρακολούθησης και αναφοράς των αναλαμβανόμενων κινδύνων και τη διενέργεια εσωτερικών ελέγχων.

2. Οι Εποπτικές αρχές θα πρέπει να εξετάζουν και να αξιολογούν τόσο τις εκτιμήσεις και στρατηγικές της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών βάσει των εσωτερικών μηχανισμών τους και την επίπτωση των στρατηγικών επιλογών τους στην κεφαλαιακή επάρκειά τους, όσο και την ικανότητα των τραπεζών να παρακολουθούν και να συμμορφώνονται με τη διαδικασία υπολογισμού των δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας. Εφόσον οι Εποπτικές Αρχές δεν ικανοποιούνται από τα αποτελέσματα των ελέγχων που διενεργούν για τα εν λόγω θέματα, θα πρέπει να προβαίνουν στις κατάλληλες ενέργειες.

3. Οι Εποπτικές Αρχές θα πρέπει να επιζητούν από τα πιστωτικά ιδρύματα, όταν συντρέχει λόγος, να διατηρούν δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας υψηλότερους από τα ελάχιστα εποπτικά προβλεπόμενα όρια και παράλληλα να έχουν τη δυνατότητα να απαιτούν απ' αυτές να διατηρούν κεφάλαια υψηλότερα από τα ελάχιστα απαιτούμενα. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις του πρώτου Πυλώνα αποσκοπούν στην ύπαρξη ενός κατάλληλου κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας για την αντιμετώπιση των αβεβαιοτήτων που επηρεάζουν το σύνολο του τραπεζικού κλάδου. Η Επιτροπή της Βασιλείας διατείνεται ότι υφίσταται ανάγκη διακράτησης πρόσθετου κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας, ικανού να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά ενδεχόμενους ειδικούς κινδύνους και αβεβαιότητες σε ατομική βάση.

4. Οι Εποπτικές Αρχές θα πρέπει να είναι σε θέση να παρεμβαίνουν έγκαιρα, ώστε να αποτρέπουν ενδεχόμενη μείωση των υφιστάμενων εποπτικών κεφαλαίων κάτω από τα ελάχιστα επιτρεπτά επίπεδα, ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες των κινδύνων που συνδέονται με τις στρατηγικές επιλογές κάθε τράπεζας. Επιπλέον, θα πρέπει να απαιτούν την άμεση λήψη διορθωτικών ενεργειών, εφόσον το ύψος των κεφαλαίων δε διατηρείται σταθερό ή δεν επανέρχεται στα επιθυμητά επίπεδα.

Επίσης, η Επιτροπή της Βασιλείας κρίνει σκόπιμο τα ειδικά θέματα που αφορούν τον επιτοκιακό κίνδυνο του επενδυτικού χαρτοφυλακίου, καθώς και τον πιστωτικό και το λειτουργικό κίνδυνο, τα οποία δεν αντιμετωπίζονται άμεσα στα πλαίσια του Πυλώνα I, να αντιμετωπιστούν στα πλαίσια της εποπτικής αξιολόγησης του Πυλώνα II. Συγκεκριμένα, σχετικά με τον πιστωτικό κίνδυνο το ενδιαφέρον εστιάζεται στον εποπτικό ορισμό της αθέτησης υποχρέωσης αντισυμβαλλόμενου, σε

καταστάσεις προσομοίωσης κρίσεων στην προσέγγιση των Εσωτερικών Συστημάτων Διαβάθμισης, και στους υπολειπόμενους κινδύνους, όπως είναι ο νομικός, τεκμηρίωσης και κίνδυνος ρευστότητας, στον κίνδυνο συγκέντρωσης και στην τιτλοποίηση των απαιτήσεων.

Με τις αρχές αυτές δημιουργούνται νέες υποχρεώσεις και προκλήσεις τόσο για τα πιστωτικά ιδρύματα, όσο και για τις Εποπτικές Αρχές. Όπως προκύπτει από τον 2^ο Πυλώνα, δεν αρκεί μόνο να εντοπίζεται ο κίνδυνος και να μετρούνται οι ενδεχόμενες συνέπειες, αλλά θα πρέπει πρόσθετα να αξιολογούνται οι διαδικασίες που έχουν αναπτυχθεί για τις εκάστοτε δραστηριότητες των πιστωτικών ιδρυμάτων, σε ότι αφορά την οργάνωσή τους, την πληρότητα και αποτελεσματικότητά τους και το βαθμό συμμόρφωσης προς τις εποπτικά προβλεπόμενες. Επομένως δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στη συσχέτιση μεταξύ του ύψους κεφαλαίων που απαιτούνται για τους κινδύνους που αναλαμβάνουν τα πιστωτικά ιδρύματα και της επάρκειας αποτελεσματικότητας των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων και εσωτερικού ελέγχου που έχουν υιοθετήσει. Επομένως, η ανάληψη αυξημένων κινδύνων δεν αντιμετωπίζεται μόνο με την αύξηση των κεφαλαίων, ούτε η ύπαρξη επαρκών κεφαλαίων δεν μπορεί με κανένα τρόπο να θεωρείται ότι υποκαθιστά τυχόν σημαντικές αδυναμίες στις διαδικασίες.

Στον Πυλώνα II αποσαφηνίζεται επίσης ο ρόλος των Εποπτικών Αρχών. Με τις νέες προτάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας, όπως αυτές διατυπώνονται στον Πυλώνα I, δίνεται η δυνατότητα στις τράπεζες να χρησιμοποιούν δικές τους εσωτερικές μεθοδολογίες προσδιορισμού των ελαχίστων κεφαλαίων για την κάλυψη του πιστωτικού και λειτουργικού κινδύνου με την προϋπόθεση ότι τα συστήματα που έχουν υιοθετηθεί θα ανταποκρίνονται σε συγκεκριμένες προδιαγραφές και ότι θα γνωστοποιούνται τα χαρακτηριστικά τους στις Εποπτικές Αρχές. Από την άλλη πλευρά, οι Εποπτικές Αρχές θα πρέπει να παρακολουθούν ότι τα πιστωτικά ιδρύματα συμμορφώνονται με όσα προβλέπονται και να αξιολογούν κατά πόσο τα κεφάλαιά τους είναι ανάλογα με το είδος των κινδύνων που αναλαμβάνουν και να λαμβάνουν εγκαίρως πρόσθετα μέτρα, όταν κρίνουν ότι αυτό απαιτείται, είτε διότι κάποια πιστωτικά ιδρύματα δε συμμορφώνονται επαρκώς ή όταν δυσμενείς συνθήκες της αγοράς ή κάποιου συγκεκριμένου κλάδου της οικονομίας επιβάλλουν κάτι τέτοιο.

Θα πρέπει τέλος να επισημανθεί ότι ο δεύτερος πυλώνας της Συνθήκης της Βασιλείας II για την κεφαλαιακή επάρκεια των Τραπεζών συμβαδίζει με το πνεύμα και τις κατευθύνσεις της Οδηγίας που εξέδωσε η Επιτροπή το Σεπτέμβριο του 1998 σχετικά με το «Πλαίσιο Αρχών για το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου των Τραπεζικών Οργανισμών» όπου και παραπέμπει. Στην Ελλάδα η οδηγία αυτή υιοθετήθηκε με το ΠΔΤΕ 2438/6.8.98. Με την προαναφερόμενη πράξη είχε ήδη από το τέλος του 1998 θεσπιστεί το πλαίσιο των βασικών αρχών και κριτηρίων που πρέπει να ακολουθούν τα πιστωτικά ιδρύματα προκειμένου να αναπτύξουν ένα πλήρες και ολοκληρωμένο Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου. Ένα σημαντικό τμήμα της εν λόγω Πράξης αφορά «τις βασικές αρχές και κριτήρια σχετικά με τον έλεγχο των τραπεζικών κινδύνων» όπου ζητείται από τα πιστωτικά ιδρύματα να συστήσουν μέχρι 31.12.1998 εξειδικευμένη μονάδα Διαχείρισης Κινδύνων.

6.2 Πυλώνας III: Πειθαρχία της Αγοράς

Ο τρίτος πυλώνας αναφέρεται στην πειθαρχία της αγοράς μέσω της δημοσιοποίησης στοιχείων και κατά συνέπεια στην ενίσχυση της διαφάνειας. Η Επιτροπή της Βασιλείας θεωρεί ότι τα πιστωτικά ιδρύματα επιβάλλεται να δημοσιοποιούν μεγαλύτερο εύρος πληροφοριών, ώστε να μπορούν οι επενδυτές και οι συμμετέχοντες στην αγορά να κατανοούν και να αξιολογούν καλύτερα τους αναλαμβανόμενους κινδύνους και τις μεθόδους διαχείρισής τους. Με τον τρόπο αυτό εκχωρείται στις ίδιες τις αγορές σημαντικό μέρος του εποπτικού έργου του χρηματοπιστωτικού συστήματος, αφού θα απαιτούν για κάθε πιστωτικό ίδρυμα υψηλότερο ή χαμηλότερο κόστος κεφαλαίων, ανάλογα με το ύψος των αναλαμβανόμενων κινδύνων και τις διαδικασίες και μεθοδολογίες διαχείρισής τους.

Με την εφαρμογή των νέων προτάσεων η έμφαση στη δημοσιοποίηση στοιχείων μετατοπίζεται από τη λογιστική και χρηματοοικονομική ανάλυση στην ανάλυση κινδύνων και της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων. Ωστόσο, η Επιτροπή της Βασιλείας αναγνωρίζει την ανάγκη ύπαρξης ενός πλαισίου δημοσιοποίησης στοιχείων υπό το πρίσμα του Πυλώνα III, το οποίο όμως δεν θα έρχεται σε σύγκρουση με τις απαιτήσεις των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, που έχουν ευρύτερο πεδίο εφαρμογής. Η δημοσιοποίηση αυτή κρίνεται απαραίτητη,

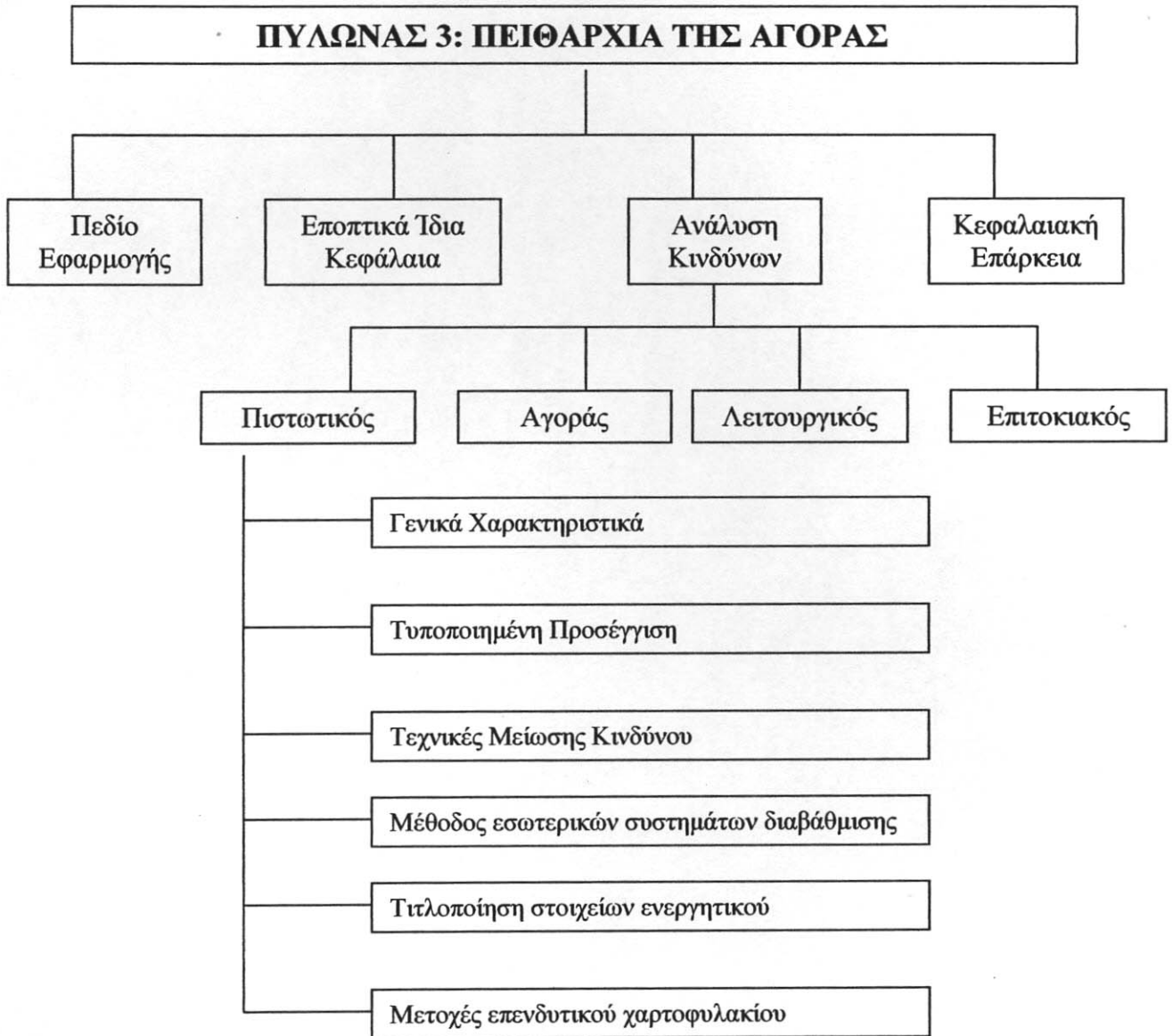
προκειμένου να επιτραπεί σε ένα πιστωτικό ίδρυμα να εφαρμόσει μια συγκεκριμένη μεθοδολογία υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων του Πυλώνα Ι.

Οι νέες οδηγίες συστήνουν μέτρα μεγαλύτερης δημοσιοποίησης τόσο ποσοτικών όσο και ποιοτικών μέτρων που καλύπτουν:

- Τις γενικές αρχές της εγκεκριμένης από το Διοικητικό Συμβούλιο πολιτικής δημοσιοποίησης στοιχείων
 - Το πεδίο εφαρμογής του εποπτικού πλαισίου
 - Την κεφαλαιακή διάρθρωση, δηλαδή το ύψος, τους τύπους και τα χαρακτηριστικά των συστατικών στοιχείων του εποπτικού κεφαλαίου, καθώς και την κεφαλαιακή επάρκεια
 - Το ύψος των ανοιγμάτων και την αξιολόγηση των αναλαμβανόμενων κινδύνων
 - Το προφίλ της τράπεζας όσον αφορά το πιστωτικό κίνδυνο (η εναπομένουσα διάρκεια των απαιτήσεων, το ύψος των οφειλόμενων δανείων κ.λ.π.), τον κίνδυνο αγοράς (το ύψος του Value-at-Risk για διαφορετικά χαρτοφυλάκια συναλλαγών κ.λ.π.)
 - Τη σύνθεση των κεφαλαίων που χρησιμοποιούνται για τη κάλυψη των κεφαλαιακών απαιτήσεων καθώς επίσης τη κατανομή αυτών των κεφαλαίων για τη κάλυψη των διαφόρων κατηγοριών κινδύνου (π.χ. πιστωτικός, αγοράς, κ.λ.π.)
 - Τη φύση των υποδειγμάτων όταν χρησιμοποιούνται εσωτερικά υποδείγματα.

Στον Πυλώνα 3 αναφέρεται ότι τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να έχουν επίσημη πολιτική δημοσιοποίησης στοιχείων, εγκεκριμένη από τα διοικητικά τους συμβούλια. Επιπλέον θα πρέπει να έχουν διαδικασίες αξιολόγησης της καταλληλότητας των δημοσιοποιούμενων στοιχείων, της επαλήθευσης τους και της συχνότητας δημοσιοποίησης αυτών. Πιο συγκεκριμένα, η δημοσιοποίηση στοιχείων θα πρέπει να γίνεται τουλάχιστον δύο φορές το χρόνο ή συχνότερα, εάν τα στοιχεία που δημοσιεύονται μεταβάλλονται συχνά. Για να μετριάσει το βάρος που συνεπάγεται αυτή η δημοσιοποίηση, η Επιτροπή της Βασιλείας προτείνει την εφαρμογή του ελέγχου σημαντικότητας (test of materiality), ορίζοντας ότι μία πληροφορία θεωρείται σημαντική, εφόσον η παράλειψη ή η εσφαλμένη διατύπωση της θα μπορούσε να αλλάξει ή να επηρεάσει την εκτίμηση ή την απόφαση του

αποδέκτη της. Ο ορισμός αυτός είναι συνεπής με τα Διεθνή και πολλά εθνικά Λογιστικά Πρότυπα.



Παράδειγμα δημοσιοποίησης στοιχείων

Πεδίο Εφαρμογής	<ul style="list-style-type: none">▪ Μητρική εταιρεία▪ Μέθοδος ενοποίησης
Εποπτικά Ίδια Κεφάλαια	<ul style="list-style-type: none">▪ Διάρθρωση εποπτικού κεφαλαίου▪ Όροι έκδοσης στοιχείων κεφαλαίου
Κεφαλαιακή Επάρκεια	<ul style="list-style-type: none">▪ Υπολογισμός κεφαλαιακής επάρκειας ανά κατηγορία κινδύνου▪ Εποπτικά αποδεκτό κεφάλαιο και ελάχιστα απαιτούμενο κεφάλαιο▪ Παράγοντες που επιδρούν στην κεφαλαιακή θέση
Πιστωτικός Κίνδυνος	<ul style="list-style-type: none">▪ Σταθμισμένα και αστάθμιστα ανοίγματα πριν και μετά τις μεθόδους μείωσης πιστωτικού κινδύνου▪ Γεωγραφική / κλαδική κατανομή▪ Ληκτότητα και συγκέντρωση▪ Απαιτήσεις σε καθυστέρηση / επισφαλείς απαιτήσεις▪ Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις▪ Πλαίσιο διαχείρισης πιστωτικού κινδύνου▪ Ανάλυση υποδειγμάτων credit scoring▪ Defaults ανά χαρτοφυλάκιο▪ Ανάλυση για τη μέθοδο εσωτερικών υποδειγμάτων διαβάθμισης▪ Μέθοδοι μείωσης πιστωτικού κινδύνου ανά συντελεστική στάθμισης▪ Σημαντικότεροι εγγυητές▪ Ανάλυση τιτλοποίησης
Κίνδυνοι Αγοράς	<ul style="list-style-type: none">▪ Κεφαλαιακές απαιτήσεις ανά κατηγορία κινδύνου▪ Ανάλυση μεθόδου Μέγιστης Δυνητικής Ζημιάς (VaR)▪ Αποτελέσματα δοκιμαστικού εκ των υστέρων ελέγχου (back testing)

- Προσομοίωση καταστάσεων κρίσης (Stress testing)
- Λειτουργικός
Κίνδυνος
- Κεφαλαιακές απαιτήσεις ανά τομέα δραστηριότητας
 - Πλαίσιο διαχείρισης λειτουργικού κινδύνου
 - Λειτουργικές ζημιές ανά τομέα δραστηριότητας
- Επιτοκιακός
Κίνδυνος
- Μέγεθος και επίπτωση στα κέρδη μεγάλων και απροσδόκητων μεταβολών στα επιτόκια ανά νόμισμα
 - Εσωτερικά όρια
 - Πλαίσιο διαχείρισης επιτοκιακού κινδύνου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΚΡΙΤΙΚΗ – ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΥΠΑΡΧΟΝΤΟΣ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΜΕ ΤΗ ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΙΙ

Η εφαρμογή του υπάρχοντος πλαισίου έχει δημιουργήσει διάφορα προβλήματα τα οποία αποτελούν και τη γενεσιουργό αιτία για τις προτεινόμενες αλλαγές. Τα βασικά προβλήματα που έχουν ανακύψει ομαδοποιούνται ως εξής:

➤ *Αντικίνητρο στη παροχή δανείων σε επιχειρήσεις υψηλής πιστοληπτικής αξιοπιστίας*

Το υπάρχον σύστημα για κάθε επιχειρηματικό δάνειο προβλέπει το ίδιο ύψος ιδίων κεφαλαίων, διότι ο συντελεστής στάθμισης είναι 100%, ανεξαρτήτως της πιστοληπτικής ποιότητας της δανειοδοτούμενης επιχείρησης. Με αυτόν τον τρόπο, περιορίζεται η δυνατότητα των τραπεζών να προσφέρουν καλύτερους όρους στους πελάτες που είναι πιο έμπειροι, πιο οργανωμένοι, πιο δυναμικοί και πιο συνεπείς. Κατά συνέπεια το θεσμικό πλαίσιο ουσιαστικά επιβαρύνει περισσότερο τα ΙΙ για τα «καλά» δάνεια και βέβαια το κόστος αυτό μετακυλύεται στις επιχειρήσεις που πιθανόν να αναζητήσουν εναλλακτικές μορφές χρηματοδότησης. Επιπλέον, όμως, η ισχύουσα νομοθεσία αντιβαίνει στοιχειώδεις κανόνες οικονομικής αποτελεσματικότητας διότι δεν επιβραβεύει με καλύτερους όρους δανεισμού όσους διαθέτουν ένα ολοκληρωμένο επιχειρηματικό σχέδιο, καλά οικονομικά στοιχεία, ένα πετυχημένο ιστορικό και σύγχρονη οργάνωση. Σε μια υγιή οικονομία της αγοράς, πρωταρχικός ρόλος του τραπεζικού συστήματος είναι να διοχετεύει, με σωστή τιμολόγηση των κινδύνων που αναλαμβάνονται, τα κεφάλαια που του εμπιστεύεται το καταθετικό και επενδυτικό κοινό κατά προτεραιότητα στις πιο αποδοτικές και ασφαλείς τοποθετήσεις.

➤ *Δημιουργείται κίνητρο στα ΙΙ για επενδύσεις σε κρατικά χρεόγραφα*

Δεδομένου ότι δεν προβλέπεται ύπαρξη κεφαλαιακής επάρκειας για επενδύσεις σε χρεόγραφα που εκδίδουν τα κράτη μέλη των χωρών μελών του ΟΟΣΑ,

δημιουργείται διακριτική μεταχείριση σε βάρος των υγιών επιχειρήσεων που θα πρέπει να πληρώσουν υψηλότερη διαφορά (spread) σε σχέση με τα π.χ. κρατικά χρεόγραφα από ότι θα συνέβαινε σε περίπτωση απουσίας του θεσμικού πλαισίου.

➤ *Δεν λαμβάνονται υπόψη οι λοιποί κίνδυνοι*

Ειδικότερα δεν λαμβάνεται υπόψη ο λειτουργικός κίνδυνος, δηλαδή ο κίνδυνος από ανεπάρκεια των πληροφορικών συστημάτων, λάθη κατά τη διεκπεραίωση των συναλλαγών, κατάχρηση κλπ, αλλά εμμέσως θεωρούνταν ότι οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για τον πιστωτικό και τον κίνδυνο αγοράς κάλυπταν και τους λοιπούς κινδύνους. Δεδομένης της μεγάλης ανάπτυξης των πληροφοριακών συστημάτων και της αυτοματοποίησης των τραπεζικών εργασιών, η παράλειψη πρόβλεψης αυτού του κινδύνου θέτει σε κίνδυνο την κεφαλαιακή βάση των πιστωτικών ιδρυμάτων.

➤ *Έχουν αναπτυχθεί από τα ΠΙ μηχανισμοί μείωσης της κεφαλαιακής τους επάρκειας χωρίς πραγματική μείωση της έκθεσης τους σε πιστωτικούς κινδύνους (Regulatory Capital Arbitrage, RCA)*

Ως RCA θεωρείται το σύνολο εκείνο των δραστηριοτήτων που σκοπό έχουν τη μείωση του ύψους των ιδίων κεφαλαίων που απαιτούνται θεσμικά, χωρίς όμως παράλληλα να αλλάζει η διάρθρωση του αναλαμβανόμενου κινδύνου από τις τράπεζες. Το κίνητρο αυτό δημιουργείται όταν το ύψος των απαιτούμενων κεφαλαίων είναι μεγαλύτερο από εκείνο που τα ίδια τα ΠΙ θεωρούν ικανοποιητικό για το κίνδυνο στο χαρτοφυλάκιο τους. Η βασική διαδικασία μέσω της οποίας επιτυγχάνεται ο παραπάνω στόχος είναι η τιτλοποίηση απαιτήσεων (Securitization of Assets) όπου το ΠΙ μεταβιβάζει μέρος των απαιτήσεων του (υπόλοιπα πιστωτικών καρτών, δάνεια για αγορά αυτοκινήτων, καταναλωτικά δάνεια κ.λ.π.) σε τρίτη επιχείρηση η οποία χρηματοδοτεί την αγορά μέσω έκδοσης ομολόγων. Τα ομόλογα αυτά βασίζονται στις εισπράξεις που θα πραγματοποιήσουν τα περιουσιακά στοιχεία και είναι γνωστά σαν Asset Backed Securities (ABS). Οι επιχειρήσεις που εκδίδουν τα ομόλογα συνήθως έχουν δημιουργηθεί για αυτό το συγκεκριμένο σκοπό και είναι γνωστές σαν Special Purpose Vehicles SPV. Το κρισιμότερο σημείο στην τιτλοποίηση απαιτήσεων είναι αν πρόκειται για πραγματική μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων ή αν το ΠΙ ουσιαστικά εγγυάται τα εκδοθέντα χρεόγραφα (ABS) όποτε δεν έχει μεταβιβασθεί ο πιστωτικός κίνδυνος.

➤ *Αντικίνητρο στην ανάπτυξη νέων συστημάτων*

Το Αρχικό Σύμφωνο όχι μόνο δεν παρείχε κίνητρα στις τράπεζες να αναπτύξουν βελτιωμένα συστήματα διαχείρισης κινδύνων αλλά, αντίθετα, αφενός ενθάρρυνε σε ορισμένες περιπτώσεις την τυπική μόνο συμμόρφωση προς τις διατάξεις και, αφετέρου, υποχρέωνε τις τράπεζες που είχαν αξιόπιστα συστήματα υπολογισμού του πιστωτικού κινδύνου και των απαιτούμενων για την κάλυψή του κεφαλαίων να προβαίνουν σε διπλό υπολογισμό κεφαλαιακών απαιτήσεων, ένα για εσωτερική χρήση και ένα για συμμόρφωση με τις εποπτικές διατάξεις. Επιπλέον, οι εποπτικές αρχές παραγνωρίζουν τη χρήση σύγχρονων συστημάτων διαχείρισης κινδύνων από τις τράπεζες, που βασίζονται σε εξελιγμένες χρηματοοικονομικές τεχνικές, καθώς και τη χρήση των διευρυμένων δυνατοτήτων της πληροφορικής για τη συλλογή και επεξεργασία στοιχείων.

➤ *Μη αναγνώριση των θετικών επιπτώσεων στο κίνδυνο του χαρτοφυλακίου από τη μη τέλεια συσχέτιση των αποδόσεων ή των πιθανοτήτων πτώχευσης*

Το υπάρχον θεσμικό πλαίσιο βασίζεται στη λογική της ένταξης των περιουσιακών στοιχείων σε διαφορετικές κατηγορίες (Block Building). Αυτό συνεπάγεται ότι στον υπολογισμό του κινδύνου αθροίζονται τα ποσά κεφαλαιακής επάρκειας όπως αυτά προκύπτουν από κάθε κατηγορία. Η προσέγγιση αυτή υποθέτει ότι υπάρχει τέλεια θετική συσχέτιση ανάμεσα στις αποδόσεις –ή στη πιθανότητα πτώχευσης- των διαφόρων κατηγοριών. Αυτό συνεπώς οδηγεί σε υπερεκτίμηση του κινδύνου και κατ' επέκταση της απαιτούμενης κεφαλαιακής επάρκειας.

➤ *Απόκλιση μεταξύ των Εποπτικών Κεφαλαίων και των Οικονομικών Κεφαλαίων σε Κίνδυνο*

Η απόκλιση μεταξύ των εποπτικών κεφαλαίων για την απορρόφηση κινδύνων και των οικονομικών κεφαλαίων σε κίνδυνο, τα οποία επενδύουν οι μέτοχοι σε μία τράπεζα προς αποκόμιση αποδόσεων, επιβαρύνει αναλόγως την τιμολόγηση των τραπεζικών προϊόντων και ωθεί τις τράπεζες στην ανάληψη αυξημένων κινδύνων. Η απουσία σημαντικών διαφοροποιήσεων των κεφαλαιακών απαιτήσεων οδήγησε πολλές τράπεζες στη χρήση του λεγόμενου «εποπτικού arbitrage» συντελώντας στην

αύξηση των περιθωρίων κέρδους χωρίς την ταυτόχρονη αύξηση των απαιτούμενων κεφαλαίων.

➤ *Περιορισμένη χρήση εγγυήσεων και εξασφαλίσεων*

Το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο αναγνωρίζει μόνο ως εγγυήσεις τα κρατικά ομόλογα των κρατών της Ζώνης Α, τα μετρητά, τις εγγυήσεις τραπεζών της Ζώνης Α και τις αστικές υποθήκες. Με τον τρόπο αυτό περιορίζονται οι δυνατότητες μείωσης και μεταβίβασης του κινδύνου.

Αναγνωρίζοντας τα μειονεκτήματα των κανόνων που ισχύουν σήμερα, η Επιτροπή της Βασιλείας θέλησε να τα εξαλείψει προτείνοντας τη Νέα Συνθήκη της Βασιλείας. Οι απώτεροι σκοποί των προταθέντων αλλαγών συνοψίζονται στα εξής:

❖ *Ακρίβεια και Αντικειμενικότητα*: οι τράπεζες και οι δανειζόμενοι θα υπολογίζουν με μεγαλύτερη ακρίβεια και αντικειμενικότητα το κεφάλαιο που απαιτείται για τους δεδομένους κινδύνους που αναλαμβάνουν.

❖ *Ομοιομορφία κριτηρίων*: οι συνδυασμοί κεφαλαίου και κινδύνων θα ελέγχονται και θα αξιολογούνται από τις εποπτικές αρχές με ίδια κριτήρια και πρότυπα για όλες τις τράπεζες και για όλους τους δανειζόμενους ενός δεδομένου επιπέδου κινδύνου.

❖ *Εισαγωγή εξελιγμένων μεθόδων*: ενσωματώνονται στη διοίκηση των ΠΙ τα σύγχρονα συστήματα μέτρησης των κινδύνων τα οποία έχουν αναπτυχθεί τη τελευταία δεκαετία και χρησιμοποιούνται από μεγάλες τράπεζες.

❖ *Διαφάνεια και αποτελεσματικότητα*: τόσο οι τράπεζες όσο και οι δανειζόμενοι θα έχουν ισχυρότερο κίνητρο αφενός να καταγράφουν και να εμφανίζουν με ειλικρίνεια την πραγματικότητα και αφετέρου να διαχειρίζονται πιο ενεργητικά τους κινδύνους που αναλαμβάνουν με τις δραστηριότητές τους.

❖ *Ίσοι όροι ανταγωνισμού*: θα υπάρχει μεγαλύτερη ομοιομορφία, σε τοπικό και σε διεθνές επίπεδο, όσον αφορά τη στάθμιση και τη διαχείριση των κινδύνων, ώστε να διασφαλίζονται ίσοι όροι ανταγωνισμού τόσο μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων, όσο και μεταξύ δανειζομένων της ίδιας πιστοληπτικής ικανότητας.

❖ *Δίκαιη μεταχείριση*: το νέο κανονιστικό πλαίσιο θα πριμοδοτεί έμμεσα εκείνες τις τράπεζες και εκείνους τους δανειζόμενους, οι οποίοι θα βαθμολογούνται υψηλά στις κλίμακες διαβάθμισης της πιστοληπτικής ικανότητας.

❖ *Συμβατότητα με τις πρακτικές της αγοράς*: θα υπάρχει καλύτερη ευθυγράμμιση των εποπτικά απαιτούμενων κεφαλαίων με την έννοια και τις μεθόδους της λεγόμενης «κατανομής οικονομικού κεφαλαίου» που εφαρμόζουν οι σύγχρονες τράπεζες.

Οι διαφορές από την εφαρμογή του 1^{ου} πυλώνα της Συνθήκης της Βασιλείας II σε σχέση με το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο συνοψίζονται ως εξής: με την νέα Συνθήκη της Βασιλείας, προβλέπονται δύο εναλλακτικές προσεγγίσεις σε σχέση με το πιστωτικό κίνδυνο. Η πρώτη είναι η τυποποιημένη προσέγγιση που καθορίζει ένα συντελεστή κινδύνου για όλα τα εντός και εκτός ισολογισμού στοιχεία του ενεργητικού. Η διαφορά με το υπάρχον σύστημα είναι ότι η κατάταξη των διαφόρων στοιχείων ενεργητικού σε κατηγορίες κινδύνου γίνεται κατόπιν αξιολόγησης από ανεξάρτητους εκτιμητές (External Credit Assessment Institutions) αναγνωρισμένους από τις εποπτικές αρχές της κάθε χώρας.

Η τυποποιημένη προσέγγιση είναι απλή στην εφαρμογή. Είναι περιεκτικότερη, ακριβέστερη και πιο ευαίσθητη στις μεταβολές του πιστωτικού κινδύνου. Με τη μέθοδο αυτή ανατρέπεται το σημαντικότατο μειονέκτημα της υπάρχουσας νομοθεσίας όπου όλες οι επιχειρήσεις ανεξάρτητα της πιστοληπτικής τους ικανότητας σταθμίζονταν με συντελεστή 100%. Αντίθετα, με τον τρόπο αυτό επιβραβεύονται οι επιχειρήσεις χαμηλού κινδύνου.

Η αξιολόγηση από ανεξάρτητους αξιολογητές παρουσιάζει όμως τα παρακάτω προβλήματα:

- Επιχειρήσεις κυρίως στην Ευρώπη δεν αξιολογούνται, άρα δεν αλλάζει το ισχύον σύστημα
- Για επιχειρήσεις κάτω από BB- δημιουργείται το κίνητρο να μη ζητήσουν αξιολόγηση διότι έτσι θα επιτύχουν φθηνότερη χρηματοδότηση
- Οι αξιολογήσεις των rating agencies δεν ταυτίζονται μεταξύ τους άρα υπάρχει κίνητρο για «rating shopping»
- Οι αξιολογήσεις των εξωτερικών εκτιμητών δεν είναι προσανατολισμένες στη

προβλεψη μελλοντικών εξελίξεων αλλά βασίζονται σε πληροφορίες που έχουν χρονική υστέρηση

Η εφαρμογή της μεθόδου αυτής από τις ελληνικές τράπεζες θα οδηγήσει σε σημαντική αύξηση του κόστους κεφαλαίου τους στη διατραπεζική αγορά. Ο λόγος είναι ότι ενώ σήμερα οι απαιτήσεις εις βάρος τραπεζών σταθμίζονται με 20%, με τις νέες προτάσεις η στάθμιση θα είναι σημαντικά υψηλότερη δεδομένου ότι οι ελληνικές τράπεζες αξιολογούνται από τη Moody's και Standard & Poor's από A1/A+ ως Baa3/BBB-.

Σημαντική κριτική έχει επίσης ασκηθεί στο γεγονός ότι οι διαβαθμίσεις στις προτεινόμενες νέες σταθμίσεις είναι μόνο πέντε (0%, 20%, 50%, 100% και 150%). Επιβραβεύεται βέβαια το γεγονός ότι αυξήθηκαν σε σχέση με το υπάρχον πλαίσιο, θεωρούνται όμως ακόμα ανεπαρκείς να στηρίξουν μια πιο λεπτομερή τιμολόγηση του πιστωτικού κινδύνου. Χρησιμοποιούνται δε ως πειστήριο για την ανεπάρκεια αυτή τα ιστορικά στοιχεία πιθανότητας χρεοκοπίας ομολόγων της βάσης δεδομένων της Moody's Investor Service, τα οποία καταδεικνύουν ότι υπάρχει πολύ μικρή διαφορά μεταξύ της διαβάθμισης AAA και A-. Για χαμηλότερες διαβαθμίσεις όμως η καμπύλη της πιθανότητας αστοχίας (default rate) ως προς τη μειούμενη διαβάθμιση αποκτά έντονη πτωτική τάση. Για διαβάθμιση B2, η πιθανότητα αστοχίας στο επόμενο έτος είναι σχεδόν διπλάσια της διαβαθμίσεως B1 και οκτώ φορές μεγαλύτερη από αυτήν της Ba2. Παρόλα αυτά η Συνθήκη της Βασιλείας II σταθμίζει όλες τις παραπάνω διαβαθμίσεις με 100%.

Η δεύτερη προσέγγιση βασίζεται στη χρήση εσωτερικών υποδειγμάτων μέτρησης του πιστωτικού κινδύνου που έχει αναπτύξει και χρησιμοποιεί η κάθε τράπεζα. Οι κυριότερες επιπτώσεις από την επικείμενη αποδοχή των νέων προτάσεων προέρχονται από την αύξηση της ευαισθησίας στον κίνδυνο εξαιτίας της μετατροπής των συντελεστών στάθμισης σε συνεχείς συναρτήσεις. Επίσης θα επηρεάσει σημαντικά και το γεγονός ότι προτείνονται διαφορετικές συναρτήσεις υπολογισμού συντελεστών στάθμισης για χαρτοφυλάκια με διαφορετικά χαρακτηριστικά κινδύνου (εταιρίες, μικρομεσαίες επιχειρήσεις, λιανική τραπεζική κλπ). Για «εκθέσεις» χαμηλού κινδύνου το νέο σύστημα οδηγεί σε πολύ μικρότερες απαιτήσεις κεφαλαίων. Αντίθετα έχουμε σημαντικότερες αυξήσεις για απαιτήσεις υψηλού κινδύνου. Επίσης, οι νέες οδηγίες αναγνωρίζουν ότι σε επίπεδο χαρτοφυλακίου οι κίνδυνοι είναι σαφώς μικρότεροι από το άθροισμα του κινδύνου

που εμπεριέχεται στις μεμονωμένες θέσεις και γι' αυτό θεσπίζεται μία διόρθωση (granularity factor) ανάλογα με το βαθμό διαφοροποίησης του χαρτοφυλακίου.

Η χρήση αυτών των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης οδηγεί στη σύγκλιση του Εποπτικού Κεφαλαίου με το επονομαζόμενο Οικονομικό Κεφάλαιο. Αυτό συμβαίνει αφού η κεφαλαιακή απαίτηση προκύπτει ανάλογα με την κατανομή των χορηγήσεων του πιστωτικού ιδρύματος στις διάφορες βαθμίδες του εσωτερικού συστήματος διαβάθμισης.

Τα προβλήματα με τη προτεινόμενη διαδικασία μπορούν να ομαδοποιηθούν ως εξής:

- Η συγκεκριμένη μέθοδος έχει υψηλό κόστος τόσο σε υποδομές, όσο και σε ανθρώπινο δυναμικό. Το όφελος που προκύπτει από την κεφαλαιακή ελάφρυνση δεν υπερβαίνει πάντα το αυξημένο κόστος υιοθέτησης της μεθόδου.
- Η επιλογή του χρονικού ορίζοντα μέτρησης της πιθανότητας πτώχευσης, που καθορίζει και το χρονικό ορίζοντα μέτρησης του κινδύνου, πρέπει να είναι ανάλογη της περιόδου που το χαρτοφυλάκιο παραμένει σταθερό. Αν επιλεγεί μεγάλη χρονική περίοδος τότε υπάρχει ο κίνδυνος σε αλλαγή του οικονομικού κλίματος να πραγματοποιηθεί συσσώρευση ζημιών. Αν επιλεγεί μικρή περίοδος (π.χ. έτος) τότε είναι αμφίβολο τι μπορεί να κάνει η τράπεζα σε ένα αρνητικό κλίμα (π.χ. αύξηση κεφαλαίων ή πώληση δανείων;).
- Οι εκτιμώμενες πιθανότητες πτώχευσης εξαρτώνται από τον οικονομικό κύκλο. Αυτό έχει αρνητικές επιπτώσεις σε μακροοικονομικό επίπεδο. Αυτό συμβαίνει διότι σε περιόδους ύφεσης οι πιθανότητες πτώχευσης θα είναι αυξημένες με αποτέλεσμα και οι εκτιμώμενες ζημιές των τραπεζών να είναι αυξημένες. Άρα οι τράπεζες θα αντιδρούν με μείωση στην έγκριση δανείων, γεγονός που θα επιτείνει την οικονομική ύφεση. Το αντίθετο αποτέλεσμα θα έχουμε σε περιπτώσεις άνθισης της οικονομίας. Η επιτροπή συνιστά η μέτρηση της πιθανότητας πτώχευσης να γίνεται σε «μακροχρόνιο» ορίζοντα.
- Η εκτίμηση της πιθανής ζημιάς, και κατά συνέπεια της κεφαλαιακής επάρκειας, συνεπάγεται και τη πιθανότητα σφάλματος. Όσο μικρότερη θέλουμε να είναι αυτή η πιθανότητα τόσο υψηλότερα πρέπει να είναι τα ίδια

κεφάλαια της τράπεζας. Αυτό όμως έχει αρνητικές συνέπειες για το κόστος του χρήματος στην οικονομία.

Τόσο η εφαρμογή της Τυποποιημένης Μεθόδου, όσο και της Θεμελιώδους Προσέγγισης, έχουν σαν αποτέλεσμα την αύξηση των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Ήδη με την ισχύουσα νομοθεσία τα πιστωτικά ιδρύματα διακρατούν υψηλότερα από τα ελάχιστα καθοριζόμενα επίπεδα κεφαλαίων, καθώς η προσέγγιση ή η παραβίαση του ελάχιστου προβλεπόμενου ορίου κεφαλαιακής επάρκειας (8%) θα επιφέρει σημαντικές επιπτώσεις σε αυτά. Οι επιπτώσεις αυτές μπορούν να είναι στενότερη εποπτική παρακολούθηση, βαρύτερο πλήγμα στη φήμη τους ή προσαρμογή της κεφαλαιακής τους βάσης με προσφυγή στις κεφαλαιαγορές ή με μείωση των στοιχείων του ενεργητικού τους.

Οι νέες προτάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας, εισάγοντας ακριβέστερες και πιο ευαίσθητες στις μεταβολές του πιστωτικού κινδύνου μεθοδολογίες υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων, αυξάνουν την πιθανότητα προσέγγισης ή παραβίασης του ελαχίστου ορίου κεφαλαιακής επάρκειας στην περίπτωση απρόσμενης επιδείνωσης των αξιολογήσεων – εσωτερικών και εξωτερικών – πιστοληπτικής ικανότητας. Όσο πιο ευαίσθητη στις μεταβολές του πιστωτικού κινδύνου είναι η επιλεγόμενη μεθοδολογία τόσο μεγαλύτερη και η δυναμική μεταβλητότητα των κεφαλαιακών απαιτήσεων.

Σχετικά με τον λειτουργικό κίνδυνο παρατηρούνται τα εξής: οι σημαντικότερες αλλαγές που έχουν επέλθει στο τραπεζικό σύστημα επέβαλαν την ανάγκη πρόβλεψης εποπτικών κεφαλαίων και για το λειτουργικό κίνδυνο. Πιο συγκεκριμένα, η πολυπλοκότητα των τραπεζικών εργασιών καθώς και η εισαγωγή ολοένα και μεγαλύτερης χρήσης νέων τεχνολογικών υποδομών καθιστούν αναγκαίο τον προσδιορισμό και την πρόβλεψη του λειτουργικού κινδύνου. Επίσης είναι γεγονός ότι οι τράπεζες για να ελαχιστοποιήσουν την έκθεση τους στον πιστωτικό και στον κίνδυνο αγοράς, χρησιμοποιούν νέες τεχνικές όπως παράγωγα, διαχείριση χρεογράφων κ.λ.π. οι οποίες με τη σειρά τους προκαλούν νέους κινδύνους στην τράπεζα. Σημαντικό ρόλο στην αυξημένη προσοχή των εποπτικών αρχών στο λειτουργικό κίνδυνο έπαιξε και η αύξηση του e-commerce που δημιουργεί στις τράπεζες νέους κινδύνους (όπως άπατες από εξωτερικούς χρήστες, και ασφάλεια του

συστήματος) τους οποίους επειδή είναι πρόσφατοι οι τράπεζες δεν έχουν κατανοήσει πλήρως.

Για τους προαναφερθέντες λόγους η Επιτροπή της Βασιλείας περιλαμβάνει στη Νέα Συνθήκη ειδική μνεία στο λειτουργικό κίνδυνο προτείνοντας τρεις εναλλακτικές μεθόδους υπολογισμού του ύψους του εν λόγω κινδύνου.

Χαρακτηρίζεται από τις τράπεζες ιδιαίτερα θετικό το γεγονός ότι η Επιτροπή της Βασιλείας δεν εστιάζει μόνο σε ποσοτικά κριτήρια αλλά θέτει και ποιοτικά κριτήρια σχετικά με το λειτουργικό κίνδυνο. Η ίδια η Επιτροπή βέβαια τονίζει το γεγονός ότι οι μεθοδολογίες αυτές είναι σε πρώιμο στάδιο και επιδέχονται βελτίωσης.

Έχει ήδη ασκηθεί όμως κριτική σχετικά με την αποτελεσματικότητα των μεθόδων που προτείνονται για τον υπολογισμό του λειτουργικού κινδύνου. Ο κυριότερος λόγος είναι ότι χρησιμοποιούν το ύψος των μικτών εσόδων το οποίο δεν είναι απαραίτητα ενδεικτικό του λειτουργικού κινδύνου ενός πιστωτικού ιδρύματος. Επίσης χρησιμοποιείται η υπόθεση ότι υπάρχει γραμμική σχέση εσόδων με τον λειτουργικό κίνδυνο, το οποίο δεν αποδεικνύεται. Το ύψος των μικτών εσόδων μπορεί να είναι εύκολα διαθέσιμο ως ποσό, αναφέρεται όμως στο ακαθάριστο εισόδημα του παρελθόντος, ενώ οι κίνδυνοι αναφέρονται και αφορούν το μέλλον, γι' αυτό και δεν βοηθά στην αποτελεσματική διαχείριση του λειτουργικού κινδύνου της τράπεζας.

Σχετικά με τον 2^ο Πυλώνα θα πρέπει να επικροτηθεί το γεγονός ότι ενισχύει τις πρωτοβουλίες των ίδιων των πιστωτικών ιδρυμάτων για την αποτελεσματική διαχείριση του κινδύνου που αναλαμβάνουν, αφού ένα σημαντικό μέρος της τραπεζικής εποπτείας θα πρέπει προοδευτικά να αναληφθεί από τον ιδιωτικό τομέα με τη μορφή της προληπτικής αυτορρύθμισης.

Με τις αρχές που παρατίθενται στο 2^ο Πυλώνα δημιουργούνται νέες υποχρεώσεις και προκλήσεις τόσο για τα πιστωτικά ιδρύματα, όσο και για τις Εποπτικές Αρχές και ταυτόχρονα δίδεται ιδιαίτερη έμφαση σε μία νέα νοοτροπία που διαμορφώνεται τα τελευταία χρόνια. Δεν αρκεί μόνο να εντοπίζεται ο κίνδυνος και να μετρούνται οι ενδεχόμενες συνέπειες, αλλά θα πρέπει πρόσθετα να αξιολογούνται οι διαδικασίες που έχουν αναπτυχθεί για τη διεκπεραίωση κάθε δραστηριότητας, σε ό,τι αφορά την οργάνωσή τους, την πληρότητα και αποτελεσματικότητά τους και το βαθμό συμμόρφωσής τους προς αυτές. Καθίσταται έτσι πλέον σαφές ότι η αύξηση

των αναλαμβανόμενων κινδύνων δεν αντιμετωπίζεται μόνο με αύξηση των κεφαλαίων.

Η κριτική που έχει ασκηθεί στο δεύτερο άξονα των προτάσεων είναι ότι δίνεται σημαντική δυνατότητα στις εποπτικές αρχές να μεταβάλλουν το ελάχιστο ύψος κεφαλαιακής επάρκειας είτε προς τα πάνω ή κάτω. Αυτό ενέχει τον κίνδυνο να δημιουργηθούν συνθήκες ατελούς ανταγωνισμού ανάμεσα σε τράπεζες που ανήκουν σε χώρες με αυστηρή εφαρμογή των διατάξεων και σε εκείνες που ανήκουν σε χώρες με ελαστική εφαρμογή. Στη πρώτη κατηγορία ανήκουν οι τράπεζες στις Η.Π.Α. που οι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας πρέπει να τηρούνται αυστηρά και αυτό καθορίζεται δια νόμου και από την άλλη μεριά οι τράπεζες στη Μ. Βρετανία όπου παρέχεται μεγάλη ευελιξία στις εποπτικές αρχές στην εφαρμογή των διατάξεων.

Σχετικά με τον 3^ο Πυλώνα επιδοκιμάζεται το γεγονός ότι προβλέπεται η δημοσιοποίηση στοιχείων για την αποτελεσματικότητα της Διαχείρισης Κινδύνου από τις Τράπεζες. Θα πρέπει όμως να επισημανθεί το γεγονός ότι ο όγκος και η πολυπλοκότητα των στοιχείων προς δημοσιοποίηση συνεπάγονται αυξημένο κόστος. Επίσης, πιθανή αδυναμία της αγοράς να κατανοήσει τα προς δημοσιοποίηση στοιχεία μπορεί να επιφέρει τα αντίθετα από τα αναμενόμενα αποτελέσματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΑΛΛΑΓΩΝ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ II

Μια από τις σημαντικότερες επιπτώσεις της εφαρμογής της νέας Συνθήκης της Βασιλείας είναι η αύξηση του ύψους των κεφαλαίων που διακρατούν οι τράπεζες. Ακόμη και αν οι νέες προτάσεις δεν μεταβάλλουν το ελάχιστο επίπεδο κεφαλαιακών απαιτήσεων (8%), τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να διακρατούν υψηλότερα, σε σχέση με το ισχύον καθεστώς, επίπεδα κεφαλαίου για να αντιμετωπίσουν την αυξημένη μεταβλητότητα αυτών, αφού οι νέες μεθοδολογίες υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων είναι ακριβέστερες και πιο ευαίσθητες στις μεταβολές του πιστωτικού κινδύνου. Η διακράτηση υψηλότερου επιπέδου κεφαλαίων από την μια πλευρά θα ενισχύσει την ευρωστία των πιστωτικών ιδρυμάτων και θα συμβάλει στη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος, ενώ από την άλλη θα επηρεάσει βασικά χρηματοοικονομικά τους μεγέθη (π.χ. δείκτες κερδοφορίας, κόστος άντλησης κεφαλαίου κ.λ.π.).

Καθώς οι μη αξιολογημένες εταιρίες σταθμίζονται με τον ίδιο συντελεστή έναντι του πιστωτικού κινδύνου όπως στο ισχύον καθεστώς, η έλευση της νέας Τυποποιημένης Προσέγγισης θα ευνοήσει τα πιστωτικά ιδρύματα που έχουν απαιτήσεις έναντι αξιολογημένων υψηλότερα από BBB+ εταιριών. Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι αξιολογήσεις πιστοληπτικής ικανότητας είναι ευρύτατα διαδεδομένες μόνο στις ανεπτυγμένες χώρες θα παραμείνουν ουσιαστικά αμετάβλητες στην περίπτωση βελτίωσης της ποιότητας των στοιχείων ενεργητικού τους, διευρύνοντας έτσι το χάσμα μεταξύ πιστωτικών ιδρυμάτων ισοδύναμης πιστοληπτικής ικανότητας στις φτωχότερες και πλουσιότερες χώρες. Είναι ενδεικτικό ότι στις ΗΠΑ το 94% των εταιριών του χρηματιστηριακού δείκτη S&P's 500 είναι αξιολογημένες από διεθνείς οίκους, έναντι 53% του αντίστοιχου δείκτη DAX-30 του Χρηματιστηρίου της

Φρανκφούρτης (J. Danielsson et al. 2001). Αντίθετα μόλις το 13% των εταιριών που περιλαμβάνεται στο Γενικό Δείκτη του Χρηματιστηρίου Αθηνών έχει αξιολογηθεί.

Η σύνδεση της πιστοληπτικής ικανότητας του πιστωτικού ιδρύματος με αυτή της χώρας προέλευσης πιθανόν να δημιουργήσει ηθικές και πολιτικές δεσμεύσεις ή πιέσεις στις κυβερνήσεις των χωρών προέλευσης. Το γεγονός αυτό μπορεί να αποβεί επιβλαβές για την αξιοπιστία των ίδιων των κρατών, αφού έρχεται σε αντίθεση με τη διεθνή τάση μείωσης του κρατικού παρεμβατισμού και την ενίσχυση της πειθαρχίας της διατραπεζικής αγοράς.

Η μη διαφοροποίηση του πιστωτικού κινδύνου μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων που εδρεύουν στην ίδια χώρα πιθανόν να δημιουργήσει κινδύνους σε επίπεδο διοίκησης και λήψης αποφάσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων. Εφόσον ο συντελεστής στάθμισης πιστωτικού κινδύνου μιας τράπεζας συνδέεται άμεσα μόνο με την αξιολόγηση της πιστοληπτικής ικανότητας της χώρας προέλευσης, αυτό σημαίνει ότι ο συντελεστής καθορίζεται εξωγενώς βάσει των μακροοικονομικών εξελίξεων και δεν αξιολογείται η χρηματοοικονομική αποτελεσματικότητα και ευρωστία του πιστωτικού ιδρύματος ώστε να δημιουργήσει τα ανάλογα κίνητρα στις διοικήσεις των τραπεζών.

Πρέπει σε αυτό το σημείο να επισημανθεί ότι η εφαρμογή της Τυποποιημένης μεθόδου από τις ελληνικές τράπεζες θα οδηγήσει σε σημαντική αύξηση του κόστους κεφαλαίου τους στη διατραπεζική αγορά. Ο λόγος είναι ότι ενώ σήμερα οι απαιτήσεις εις βάρος τραπεζών σταθμίζονται με 20%, με τις νέες προτάσεις η στάθμιση θα είναι σημαντικά υψηλότερη δεδομένου ότι οι ελληνικές τράπεζες αξιολογούνται από τη Moody's και Standard & Poor's από *A1/A+* ως *Baa3/BBB-*.

Σημαντικότερη επίσης επίπτωση της Συνθήκης της Βασιλείας II αποτελεί και η αύξηση του κόστους υλοποίησης των αλλαγών. Το νέο σύστημα είναι σαφώς πιο πολύπλοκο, γεγονός που καθιστά το κόστος εφαρμογής ιδιαίτερα αυξημένο. Μελέτες υπολογίζουν ότι το κόστος συμμόρφωσης με το καινούριο πλαίσιο ανέρχεται σε 100 – 200 εκατομμύρια ευρώ για τις μεγάλες διεθνείς τράπεζες και σε λιγότερα από 100 εκατ. ευρώ για τις περισσότερες μικρομεσαίες τράπεζες (Garside T. and C. Pedersen, 2002). Όσον αφορά την επιβάρυνση των τραπεζών, το κόστος συμμόρφωσης θα αυξηθεί σημαντικά από:

- i) Το κόστος υποδομής για την εσωτερική διαβάθμιση από τις ίδιες τις τράπεζες τόσο για τις τεχνολογικές υποδομές όσο και για το εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό. Σημαντικό κόστος θα έχουν και οι επιχειρήσεις που θα προχωρήσουν σε διαβάθμιση από τους οργανισμούς διαβάθμισης.
- ii) Το κόστος ανάλυσης, μέτρησης, διαχείρισης και παρακολούθησης των κινδύνων
- iii) Το κόστος για financial reporting και εσωτερικό έλεγχο.

Η εισαγωγή του νέου πλαισίου για την κεφαλαιακή επάρκεια θα δημιουργήσει πιθανόν συνθήκες για επίτευξη οικονομιών κλίμακας. Το υψηλό κόστος εφαρμογής της Βασιλείας II για τις μικρομεσαίες τράπεζες, σε συνδυασμό με το λιγότερο διαφοροποιημένο χαρτοφυλάκιο που διαθέτουν, καθιστούν δύσκολη την προσαρμογή τους στις νέες εξελιγμένες μεθόδους. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε ένα νέο κύκλο εξαγορών, συγχωνεύσεων και ενοποιήσεων. Οι ανεπτυγμένες τράπεζες βρίσκονται σε πλεονεκτικότερη θέση αφού έχουν τη δυνατότητα να εκσυγχρονίσουν τα συστήματα διαχείρισης κινδύνων και να απελευθερώσουν εποπτικά κεφάλαια. Το θέμα αυτό θα προβληματίσει ιδιαίτερα τις ελληνικές τράπεζες αφού θεωρούνται μικρομεσαίες συγκρίνοντας τις με τα διεθνή δεδομένα.

Για την αποτελεσματική εφαρμογή των νέων προτάσεων και προκειμένου να επωφεληθούν οι τράπεζες από αυτές θα πρέπει να υιοθετήσουν ένα εξελιγμένο σύστημα MIS. Το σύστημα αυτό θα μπορεί με ακρίβεια να υπολογίζει την αποδοτικότητα των μονάδων, των διαφόρων ειδών προϊόντων, πελατών και παράλληλα θα υπολογίζει τους αναλαμβανόμενους κινδύνους με λεπτομερέστερο τρόπο. Η εξέλιξη αυτή οδηγεί στην ανάγκη να υπολογίζεται το αναγκαίο κεφάλαιο (capital allocation) σε κάθε επιχειρηματική μονάδα (business unit). Έτσι το πιστωτικό ίδρυμα θα είναι σε θέση ανά πάσα στιγμή να απαντά στο ερώτημα πόσα κέρδη αποκομίστηκαν, με τι κεφάλαια και με τι κινδύνους.

Ο μηχανισμός των κεφαλαιακών απαιτήσεων για τις τράπεζες είναι ένας σημαντικός παράγοντας δημιουργίας κινήτρων κυρίως για την επαρκή τιμολόγηση του απόλυτου και του σχετικού κινδύνου του συγκεκριμένου στοιχείου ενεργητικού. Οι τράπεζες θα πρέπει να γνωρίζουν αν η κεφαλαιακή απαίτηση ανταποκρίνεται στον απόλυτο ή τον σχετικό κίνδυνο του συγκεκριμένου στοιχείου. Με τις ρυθμίσεις του υπάρχοντος νομοθετικού πλαισίου, σε πολλές περιπτώσεις οι κεφαλαιακές απαιτήσεις

δεν αντιπροσώπευαν τους πραγματικούς κινδύνους, με αποτέλεσμα πολλές τράπεζες να εφαρμόζουν τεχνικές αποφυγής κεφαλαιακών απαιτήσεων (regulatory capital arbitrage). Ως συνέπεια αυτού παρατηρούνταν μεγάλη συγκέντρωση σε στοιχεία του ενεργητικού που βάσει των κανόνων της Βασιλείας I ήταν υποεκτιμημένα ως προς τον κίνδυνο και να εμφανίζεται μικρή συγκέντρωση σε στοιχεία που ήταν υπερεκτιμημένα, σε τέτοιο βαθμό που να μην θεωρείται οικονομικά άριστο. Το νέο πλαίσιο, προτείνοντας μεθόδους υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων πιο ευαίσθητων ως προς τον κίνδυνο (risk sensitive), μειώνει τον κίνδυνο για κανονιστικό arbitrage, ενώ συγχρόνως ενδυναμώνει τα κίνητρα για την αξιόπιστη μέτρηση των κινδύνων και την άριστη επιλογή στοιχείων ενεργητικού. Συμπερασματικά, η Συνθήκη της Βασιλείας II θα επιφέρει μεγαλύτερη σύγκλιση μεταξύ του εποπτικού και οικονομικού κεφαλαίου. Με την εφαρμογή επομένως των νέων κανόνων, οι τράπεζες θα οδηγηθούν σε επανατιμολόγηση των δανείων τους καθώς και σε αναδιάρθρωση της σύνθεσης του Ενεργητικού τους και αλλαγή του στρατηγικού τους σχεδιασμού.

Η σύγκλιση αυτή μεταξύ του εποπτικού και του οικονομικού κεφαλαίου δημιουργεί εξαιρετική ευκαιρία για τις τράπεζες να αναπτύξουν ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο διαχείρισης της απόδοσης υπολογισμένης με βάση τον κίνδυνο. Η ανάπτυξη συστημάτων μέτρησης της αποδοτικότητας των τραπεζικών εργασιών είναι μείζονος σημασίας για τη βιωσιμότητα των τραπεζικών ιδρυμάτων. Για το λόγο αυτό, έχουν αναπτυχθεί διεθνώς πολλές μέθοδοι μέτρησης της αποδοτικότητας των τραπεζικών εργασιών. Επικρατέστερη όλων θεωρείται η χρησιμοποίηση του δείκτη RAROC (Risk Adjusted Return On Capital), ο οποίος δίνεται από τη σχέση:

$$RAROC = \frac{\sum [Expected_Net_Revenue]_i - (EL_{MR} + EL_{CR} + EL_{OR})}{EC_{MR} + EC_{CR} + EC_{OR}}$$

όπου:

⇒ $\sum [Expected_Net_Revenue]_i$: το άθροισμα των καθαρών εσόδων του πιστωτικού ιδρύματος

⇒ EL_{MR} : Οι αναμενόμενες απώλειες από τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο της αγοράς

- ⇒ EL_{CR} : Οι αναμενόμενες απώλειες από τον αναλαμβανόμενο πιστωτικό κίνδυνο
- ⇒ EL_{OR} : Οι αναμενόμενες απώλειες από τον αναλαμβανόμενο λειτουργικό κίνδυνο
- ⇒ EC_{MR} : Το οικονομικό κεφάλαιο από τον αναλαμβανόμενο κίνδυνο της αγοράς
- ⇒ EC_{CR} : Το οικονομικό κεφάλαιο από τον αναλαμβανόμενο πιστωτικό κίνδυνο
- ⇒ EC_{OR} : Το οικονομικό κεφάλαιο από τον αναλαμβανόμενο λειτουργικό κίνδυνο.

Χρησιμοποιώντας το δείκτη RAROC ως μέσο για τη διάθεση κεφαλαίων στα επιμέρους τμήματα ενός πιστωτικού ιδρύματος, στόχος αποτελεί η άντληση τόσων κεφαλαίων από την κεφαλαιαγορά όσων ακριβώς χρειάζεται για την κάλυψη των αναλαμβανομένων κινδύνων. Έτσι, με την αποδοτική διάθεση των κεφαλαίων της, η διοίκηση κάθε πιστωτικού ιδρύματος καταφέρνει να προσεγγίζει την άριστη κεφαλαιακή διάρθρωση και να μεγιστοποιεί τον πλούτο των μετόχων.

Σημαντικές επιπτώσεις θα έχει η εφαρμογή των αλλαγών της Συνθήκης της Βασιλείας II και στη δομή της εταιρικής διακυβέρνησης στις τράπεζες ως προς τον έλεγχο και τη διαχείριση των κινδύνων. Οι αλλαγές στην εταιρική διακυβέρνηση των τραπεζών με σκοπό την αποτελεσματικότερη λειτουργία σε ένα περιβάλλον με υψηλούς κινδύνους επικεντρώνονται :

- Στη δομή της διοίκησης με ευκρινή διαχωρισμό αρμοδιοτήτων
- Στη συμμετοχή ανεξάρτητων διευθυντών (non executive) στο διοικητικό συμβούλιο
- Στη δημιουργία ανεξάρτητου ελεγκτικού συμβουλίου
- Στον επαρκή έλεγχο για σημαντικές αποφάσεις που αφορά την έκθεση της τράπεζας στους διάφορους κινδύνους.
- Στην ευκρινή ιδιοκτησιακή δομή της τράπεζας
- Στην εσωτερική δομή της τράπεζας που δημιουργεί τις συνθήκες διαφάνειας και διαχείρισης των κινδύνων της και

- Στην εγκατάσταση και παρακολούθηση των συστημάτων ανάλυσης και διαχείρισης κινδύνων.

Ιδιαίτερη συζήτηση έχει γίνει σχετικά με τις επιπτώσεις της νέας συνθήκης στη ροή δανειακών κεφαλαίων προς τις αναπτυσσόμενες χώρες. Υποστηρίζεται ότι με βάση τις νέες ρυθμίσεις της Βασιλείας II θα σημειωθεί υπερβολική αύξηση του κόστους τραπεζικού δανεισμού από τις οικονομικά ανεπτυγμένες χώρες προς τις αναπτυσσόμενες. Αυτή η εξέλιξη είναι ικανή να προκαλέσει μείωση των δανειακών κεφαλαίων από τράπεζες αλλά και προβλήματα διαχείρισης του χαρτοφυλακίου για τις ίδιες τις τράπεζες. Η αδυναμία του νέου πλαισίου να αναγνωρίσει τα οφέλη της διαφοροποίησης του χαρτοφυλακίου, αποδυναμώνει τα κίνητρα για διαφοροποίηση σε διεθνές επίπεδο του τραπεζικού χαρτοφυλακίου μεταξύ χωρών. (Griffith – Jones and Spratt, 2001).

Το ζήτημα της χρηματοδότησης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων αποτέλεσε ένα από τα σημεία έντονης συζήτησης για τις προταθείσες ρυθμίσεις της Επιτροπής της Βασιλείας. Το συγκεκριμένο ζήτημα απασχολεί ιδιαίτερα το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα, καθώς οι περισσότερες ελληνικές επιχειρήσεις, με βάση τα διεθνή δεδομένα, ανήκουν στην κατηγορία αυτή. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι ο κορμός της ελληνικής οικονομίας και παίζουν σημαντικότατο ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας και στην καταπολέμηση της ανεργίας. Για ορισμένες τράπεζες οι ΜΜΕ αποτελούν συντριπτικό ποσοστό της πελατειακής τους βάσης.

Όσον αφορά τη μεταχείριση των ανοιγμάτων προς ΜΜΕ στην Τυποποιημένη Προσέγγιση, επειδή οι περισσότερες επιχειρήσεις αυτού του είδους δεν έχουν αξιολογηθεί σταθμίζονται με 100%. Δίνεται όμως η δυνατότητα, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις, να συμπεριληφθούν στην κατηγορία ανοιγμάτων λιανικής τραπεζικής, οπότε θα σταθμίζονται με συντελεστή κινδύνου 75% αντί του 100% που ισχύει και σήμερα.

Όσον αφορά τη μεταχείριση των ανοιγμάτων των ΜΜΕ στα Εσωτερικά Υποδείγματα Διαβάθμισης, παρατηρούνται τα εξής: είναι γεγονός ότι η πιθανότητα εκπλήρωσης του αντισυμβαλλόμενου (PD), παράμετρος που παίζει καθοριστικό ρόλο κατά την εκτίμηση του πιστωτικού κινδύνου, είναι ιδιαίτερα υψηλή για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Η διασπορά όμως των εν λόγω απαιτήσεων είναι

ιδιαίτερα υψηλή γεγονός που συμβάλλει σημαντικά στη μείωση του πιστωτικού κινδύνου, το οποίο θα αντικατοπτρίζεται στον μειωμένο συντελεστή στάθμισης.

ΠΙΝΑΚΑΣ				
Σύγκριση τυποποιημένης και Θεμελιώδους προσέγγισης Εσωτερικών Συστημάτων Διαβάθμισης Πιστωτικού Κινδύνου				
Αξιολόγηση Πιστοληπτικής Ικανότητας (S&P)	Πιθανότητα Πτώχευσης (%)	Τυποποιημένη Προσέγγιση Συντελεστής Στάθμισης (%)	Θεμελιώδης Προσέγγιση Συντελεστής Στάθμισης (%)	Σύγκριση Θεμελιώδους & Τυποποιημένης Προσέγγισης
(1)	(2)	(3)	(4)	(5) = (4) / (3)
AAA	0	20	14,1	0,71
AA+	0	20	14,1	0,71
AA	0	20	14,1	0,71
AA-	0,03	20	14,1	0,70
A+	0,02	50	14,1	0,22
A	0,05	50	19,1	0,38
A-	0,05	50	19,1	0,38
BBB+	0,12	100	32,8	0,33
BBB	0,22	100	47,9	0,48
BBB-	0,35	100	64,3	0,64
BB+	0,44	100	74,3	0,74
BB	0,94	100	120,2	1,20
BB-	1,33	100	149,5	1,49
B+	2,91	150	241,5	1,62
B	8,38	150	440,1	2,93
B-	10,32	150	490,2	3,27
CCC	21,94	150	625	4,17

Πηγή: *Standard and Poor's: Ratings Performance 2000 Special Report – Static Pools Average Cumulative Default Rates, Επιτροπή της Βασιλείας*

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα, οι δανειολήπτες με αξιολόγηση από AAA ως BB+ θα μπορούν να επιτυγχάνουν ευνοϊκότερους όρους χρηματοδότησης λόγω της χαμηλότερης «δέσμευσης» ιδίων κεφαλαίων της χρηματοδοτούσας τράπεζας.

Από τον πίνακα παρατηρούμε ότι η πιθανότητα πτώχευσης, με χρονικό ορίζοντα ενός έτους, μιας BBB+ και μιας BB- αξιολογημένης εταιρείας είναι 0,12% και 1,33% αντίστοιχα. Είναι προφανές ότι η εφαρμογή του ίδιου συντελεστή στάθμισης (στην προκειμένη περίπτωση 100%) για δυο εταιρείες δεν αντανακλά τον πραγματικό πιστωτικό κίνδυνο που αναλαμβάνει το πιστωτικό ίδρυμα, αφού η δεύτερη σε σχέση με την πρώτη έχει έντεκα φορές περισσότερες πιθανότητες πτώχευσης εντός του έτους. Παρατηρούμε επίσης, ότι ο ομοιόμορφος συντελεστής στάθμισης που χρησιμοποιεί η Τυποποιημένη Προσέγγιση και είναι 100% και στις δύο περιπτώσεις, μειώνεται στο 32,8% για την αξιολόγηση BBB+, ενώ αντίθετα στην αξιολόγηση BB- αυξάνεται σε 149,5% με βάση τη Θεμελιώδη Προσέγγιση.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται στη στήλη (5) εξάγεται το συμπέρασμα ότι οι επιχειρήσεις που χαρακτηρίζονται ως υψηλού κινδύνου, θα παραμείνουν στα χαρτοφυλάκια των πιστωτικών ιδρυμάτων που θα χρησιμοποιούν την τυποποιημένη προσέγγιση. Από την άλλη μεριά, οι υψηλής πιστοληπτικής ικανότητας επιχειρήσεις, θα στραφούν για τον ίδιο λόγο προς τα πιστωτικά ιδρύματα που θα χρησιμοποιούν τα Εσωτερικά Συστήματα Διαβάθμισης. Στη νέα τυποποιημένη προσέγγιση διατηρείται η δυνατότητα αποφυγής κεφαλαιακών απαιτήσεων, καθώς δίνεται το κίνητρο στα πιστωτικά ιδρύματα να τροποποιήσουν το χαρτοφυλάκιό τους από τα σχετικά ασφαλή σε πιο επικίνδυνα δάνεια. Το μέγεθος των σχετικών συντελεστών στάθμισης θα συνεχίσει να παρακινεί τα πιστωτικά ιδρύματα που θα χρησιμοποιήσουν την τυποποιημένη προσέγγιση να στρέφονται προς δανειζόμενους υψηλότερου κινδύνου. Αυτό θα συμβεί δε περισσότερο στην περίπτωση των δανειζόμενων με αξιολόγηση χαμηλότερη από BB-, και αυτό γιατί ο συντελεστής του 150% φαντάζει ιδιαίτερα χαμηλός.

Η Επιτροπή της Βασιλείας μετά την παρουσίαση των προτάσεων της, προχώρησε στην πραγματοποίηση ποσοτικών μελετών για να εκτιμήσει τις συνέπειες των προτάσεων αυτών στις τράπεζες (Quantitative Impact Studies QIS). Μια από τις μελέτες που εκπόνησε ήταν το QIS 3 τον Οκτώβριο του 2002. Η σύνθεση των τραπεζών που συμμετείχαν στο QIS 3 είναι 118 τράπεζες από τις 13 χώρες μέλη της Επιτροπής της Βασιλείας και 177 τράπεζες από 30 άλλες χώρες (συμπεριλαμβανομένων των 15 χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των 5 υπό ένταξη). Οι τράπεζες αυτές διαχωρίστηκαν στη συνέχεια σε δύο κατηγορίες: στο πρώτο group ανήκουν οι τράπεζες που χαρακτηρίζονται μεγάλες, διαφοροποιημένες, με διεθνή δραστηριότητα και Tier I μεγαλύτερα από 3 δις ευρώ, ενώ στο 2^ο group ανήκουν οι μικρότερες τράπεζες που συνήθως ειδικεύονται και σε κάποια προϊόντα.

Παρακάτω παρατίθενται τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τη μελέτη αυτή:

Ποσοστιαία μεταβολή στις Κεφαλαιακές Απαιτήσεις									
	Τυποποιημένη Προσέγγιση			Θεμελιώδης IRB			Εξελιγμένη IRB		
	MO	Max	Min	MO	Max	Min	MO	Max	Min
G 10 Group 1	11%	84%	-15%	3%	55%	-32%	-2%	46%	-36%
G 10 Group 2	3%	81%	-23%	-19%	41%	-58%			
EU Group 1	6%	31%	-7%	-4%	55%	-32%	-6%	26%	-31%
EU Group 2	1%	81%	-67%	-20%	41%	-58%			
Άλλες Group 1&2	12%	103%	-17%	4%	75%	-33%			

Όπως μπορεί να παρατηρήσει κανείς, στην περίπτωση της Τυποποιημένης Προσέγγισης οι κεφαλαιακές απαιτήσεις αυξάνονται, ενώ στα εσωτερικά υποδείγματα διαβάθμισης οι κεφαλαιακές απαιτήσεις μειώνονται.

Για τις μεγάλες τράπεζες με διεθνή παρουσία προφανώς συμφέρει η Εξελιγμένη Προσέγγιση, στην οποία το κόστος μόνο αυτές μπορούν να αντεπεξέλθουν. Για τις μικρότερες τράπεζες, που προσανατολίζονται κυρίως σε τοπικές αγορές, συμφέρει περισσότερο η Θεμελιώδης Προσέγγιση καθώς σημαντικό τμήμα του δανειακού τους χαρτοφυλακίου είναι οι πελάτες λιανικής τραπεζικής. Για

τις τράπεζες των άλλων χωρών δεν μπορεί να διατυπωθεί ένας γενικός κανόνας αφού εξαρτάται από τις συνθήκες που επικρατούν στις διαφορετικές αγορές και στα διαφορετικά προϊόντα στα οποία εστιάζουν.

Συνεισφορά στις μεταβολές των Κεφαλαιακών Απαιτήσεων ανά χαρτοφυλάκιο					
Τυποποιημένη Προσέγγιση					
Χαρτοφυλάκιο	G10		EU		Άλλες
	Group 1	Group 2	Group 1	Group 2	Group 1&2
Επιχειρήσεις (Corporates)	1%	-1%	-1%	-1%	0%
Χώρες	0%	0%	0%	0%	1%
Τράπεζες	2%	0%	2%	1%	2%
Πελάτες Λιανικής	-5%	-10%	-5%	-7%	-4%
MME	-1%	-2%	-2%	-2%	-1%
Securitized Assets	1%	0%	1%	0%	0%
Άλλα Χαρτοφυλάκια	2%	1%	2%	-1%	3%
Συνολικός Πιστωτικός Κίνδυνος	0%	-11%	-3%	-11%	2%
Λειτουργικός Κίνδυνος	10%	15%	8%	12%	11%
Συνολική Μεταβολή	11%	3%	6%	1%	12%

Όπως μπορεί να παρατηρήσει κανείς από τον παραπάνω πίνακα, όποιες μειώσεις προκύπτουν στις κεφαλαιακές απαιτήσεις από τον πιστωτικό κίνδυνο υπερβαίνονται από την εισαγωγή προβλέψεων για το λειτουργικό κίνδυνο. Η συγκεκριμένη μέθοδος είναι η πλέον ασύμφορη για τις μεγάλες, διεθνούς βεληνεκούς τράπεζες, οι οποίες όμως είναι απίθανο να χρησιμοποιήσουν αυτή τη προσέγγιση αφού μπορούν να αντεπεξέλθουν στο κόστος των Εσωτερικών Συστημάτων Διαβάθμισης που μειώνουν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις και επομένως και το κόστος κεφαλαίων. Η μειωμένες μεταβολές των μεγάλων τραπεζών σε σχέση με τις μικρές οφείλεται κατά βάση στο γεγονός ότι ένα μικρό ποσοστό του δανειακού τους χαρτοφυλακίου προέρχεται από τη λιανική τραπεζική σε αντίθεση με αυτές του δεύτερου group, που οι πελάτες λιανικής αποτελούν την πλειοψηφία των δανείων τους.

Η σημαντικότερη μείωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων που αφορούν τον πιστωτικό κίνδυνο προέρχεται από τη λιανική τραπεζική. Προφανώς σημαντικό ρόλο παίζει το γεγονός ότι με τη Νέα Συνθήκη της Βασιλείας αναγνωρίζονται περισσότερες μορφές εγγυήσεων και εξασφαλίσεων.

Στις κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι των δανείων των μεγάλων επιχειρήσεων δεν παρατηρούνται σημαντικές μεταβολές, αφού οι περισσότερες από αυτές δεν έχουν αξιολογηθεί από μεγάλους οίκους αξιολόγησης οπότε οι συντελεστές στάθμισης δεν παρουσιάζουν σημαντικές μεταβολές.

Οι μεταβολές στους συντελεστές των αντισυμβαλλόμενων χωρών τελικά επηρεάζει ελάχιστα το ύψος των κεφαλαιακών απαιτήσεων.

Συνεισφορά στις μεταβολές των Κεφαλαιακών Απαιτήσεων ανά χαρτοφυλάκιο					
Θεμελιώδης Προσέγγιση					
Χαρτοφυλάκιο	G10		EU		Άλλες
	Group 1	Group 2	Group 1	Group 2	Group 1&2
Επιχειρήσεις (Corporates)	-2%	-4%	-5%	-5%	-1%
Χώρες	2%	0%	2%	1%	1%
Τράπεζες	2%	-1%	2%	-1%	1%
Πελάτες Λιανικής	-9%	-17%	-9%	-18%	-8%
MME	-2%	-4%	-3%	-5%	1%
Securitized Assets	0%	-1%	0%	-1%	1%
Άλλα Χαρτοφυλάκια	4%	3%	3%	5%	5%
Συνολικός Πιστωτικός Κίνδυνος	-7%	-27%	-13%	-27%	-3%
Λειτουργικός Κίνδυνος	10%	7%	9%	6%	7%
Συνολική Μεταβολή	3%	-19%	-4%	-20%	4%

Από τον παραπάνω πίνακα είναι εμφανές ότι υπάρχει μεγάλη μεταβλητότητα ανάλογα με το είδος του χαρτοφυλακίου γεγονός που αποδίδεται στην έλλειψη ευαισθησίας του υπάρχοντος πλαισίου στις ιδιαιτερότητες του εκάστοτε είδους.

Επίσης, και σε αυτόν τον πίνακα είναι αξιοσημείωτη η σημαντική μείωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων που προέρχεται από τη λιανική τραπεζική. Η μείωση αυτή είναι ακόμα μεγαλύτερη από αυτήν της Τυποποιημένης Προσέγγισης, γεγονός που μπορεί να οφείλεται στο ότι αναγνωρίζονται ακόμα περισσότερες μορφές εγγυήσεων και εξασφαλίσεων.

Επίσης σημαντική είναι η μείωση που προέρχεται από τις μεγάλες επιχειρήσεις, προφανώς εξαιτίας της αξιολόγησης με καλύτερους συντελεστές των «καλών» δανειοληπτών.

Παρατηρείται, ακόμα, μια μείωση των κεφαλαιακών απαιτήσεων για δάνεια σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Αυτό οφείλεται στην εισαγωγή συνάρτησης μεγέθους στα εσωτερικά συστήματα διαβάθμισης τα οποία απαιτούν μικρότερα κεφάλαια για μικρότερες επιχειρήσεις.

Συνεισφορά στις μεταβολές των Κεφαλαιακών Απαιτήσεων ανά χαρτοφυλάκιο Εξελιγμένη Προσέγγιση		
Χαρτοφυλάκιο	G10	EU
	Group 1	Group 1
Επιχειρήσεις (Corporates)	-4%	-4%
Χώρες	1%	1%
Τράπεζες	0%	-1%
Πελάτες Λιανικής	-9%	-9%
MME	-3%	-4%
Securitized Assets	0%	0%
Άλλα Χαρτοφυλάκια	2%	4%
Συνολικός Πιστωτικός Κίνδυνος	-13%	-15%
Λειτουργικός Κίνδυνος	11%	10%
Συνολική Μεταβολή	-2%	-6%

Οι μεγαλύτερες διαφορές ανάμεσα στην Θεμελιώδη και την Εξελιγμένη Προσέγγιση παρατηρούνται στα χαρτοφυλάκια μεγάλων επιχειρήσεων και τα διατραπεζικά. Το γεγονός αυτό αποδίδεται στους χαμηλότερους LGD που επιλέγουν οι τράπεζες σε σχέση με τους προκαθορισμένους από την Επιτροπή. Επίσης στις αποκλίσεις μπορεί να παίζει ρόλο και η Maturity που λαμβάνεται υπόψη, η οποία ορίζεται 2,5 έτη για τη θεμελιώδη Προσέγγιση, ενώ στην Εξελιγμένη χρησιμοποιείται η πραγματική εναλωμενυσα διάρκεια, η οποία συμβατικά περιορίζεται μέχρι τα πέντε έτη.

Θα πρέπει στο σημείο αυτό να επισημανθεί ότι η ίδια η Επιτροπή τονίζει πως τα αποτελέσματα μπορούν να θεωρηθούν υπερεκτιμημένα, διότι οι τράπεζες αντιμετώπισαν δυσκολίες στην αναγνώριση των νέων τεχνικών μείωσης του πιστωτικού κινδύνου. Επίσης, παρατηρήθηκε μεγάλη δυσκολία στη συλλογή στοιχείων από τις τράπεζες του δείγματος. Για το λόγο αυτό, τα αποτελέσματα αυτά μπορούν να χρησιμοποιηθούν για κάποια γενικά συμπεράσματα, δεν υποδεικνύουν όμως το πραγματικό μέγεθος των κεφαλαιακών απαιτήσεων που θα προκύψει μετά την πλήρη εφαρμογή των νέων προτάσεων της Βασιλείας II από το 2007.

Ποσοστιαία μεταβολή στις κεφαλαιακές απαιτήσεις				
	Τυποποιημένη Προσέγγιση	Θεμελιώδης Προσέγγιση	Εξελιγμένη Προσέγγιση	Πιθανότερα χρησιμοποιούμενη Προσέγγιση
G 10 Group 1	1,7%	-1,3%	-7,1%	-6,8%
G 10 Group 2	-1,3%	-12,35	-26,7%	-11,3%
CEBS* Group 1	-0,9%	-3,2%	-8,3%	-7,7%
CEBS Group 2	-3,0%	-16,6%	-26,6%	-15,4%
Άλλες Group 1	1,8%	-16,2%	-29,0%	-20,7%
Άλλες Group 2	38,2%	11,4%	-1,0%	19,5%

*CEBS: Committee of European Banking Supervisors (CEBS)

Ο παραπάνω πίνακας προέρχεται από την ποσοτική μελέτη της Επιτροπής της Βασιλείας No 5 (Quantitative Impact Study QIS 5). Η μελέτη αυτή εκπονήθηκε τον

Ιούνιο του 2006. Η σύνθεση των τραπεζών που συμμετείχαν στο QIS 5 είναι 56 G10 Group 1 και 146 G10 Group 2 τράπεζες από τις 13 χώρες μέλη της Επιτροπής της Βασιλείας και 154 τράπεζες από τις υπόλοιπες χώρες. Τα συμπεράσματα που μπορούν να εξαχθούν είναι παρόμοια με αυτά που προκύπτουν και από τα αποτελέσματα της μελέτης QIS 3 σχετικά με τις επιρροές των αλλαγών της Βασιλείας II ανάλογα με το μέγεθος της εκάστοτε τράπεζας και την επιλεγείσα μέθοδο. Βέβαια, δεν μπορούν να γίνουν ποσοτικές συγκρίσεις ανάμεσα στις δύο μεθόδους, εξαιτίας του διαφορετικού δείγματος και των διαφορετικών μεθόδων για τη συλλογή των δεδομένων που χρησιμοποιήθηκαν.

Πιθανότερα Χρησιμοποιούμενη Προσέγγιση για τη μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου						
	Group 1			Group2		
	RSA	FIRB	AIRB	RSA	FIRB	AIRB
G 10	0	23	59	33	102	11
CEBS (εκτός G10)	2	4	2	78	7	1
Άλλες (εκτός G10)	0	2	4	49	3	2
Σύνολο	2	29	65	160	112	14

Χρησιμοποιούμενη Μέθοδος για τον υπολογισμό του Λειτουργικού Κινδύνου από τις G 10 τράπεζες		
	Group 1	Group2
Προσέγγιση Βασικού Δείκτη	2	81
Τυποποιημένη Προσέγγιση	32	65
Εξελιγμένες Μέθοδοι Μέτρησης	22	0
Σύνολο	56	146

Η συγκεκριμένη ποσοτική μελέτη της Επιτροπής της Βασιλείας Νο 5 (Quantitative Impact Study QIS 5) περιλάμβανε και έρευνα σχετικά με τις επιλεγείσες μεθόδους από τις τράπεζες για τον υπολογισμό τόσο του πιστωτικού όσο και του λειτουργικού κινδύνου. Όπως είναι εμφανές από τους παραπάνω πίνακες, όσο πιο

μεγάλο είναι το πιστωτικό ίδρυμα, τόσο πιο εξελιγμένη μέθοδο μέτρησης χρησιμοποιεί. Αντίθετα, οι μικρότερες τράπεζες προτιμούν την Τυποποιημένη Προσέγγιση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Την τελευταία εικοσαετία το διεθνές χρηματοοικονομικό σύστημα λειτουργεί σε ένα πολύ πιο ευμετάβλητο περιβάλλον, γεγονός που δυσχεραίνει σημαντικά το εποπτικό έργο των εθνικών αρχών. Η απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων και των χρηματοοικονομικών αγορών, σε συνδυασμό με εξελίξεις όπως η δημιουργία μιας τεράστιας ρευστότητας σε παγκόσμιο επίπεδο, η αυτοματοποίηση των συναλλαγών χάρη στις νέες τεχνολογίες καθώς και η ανάπτυξη νέων χρηματοοικονομικών εργαλείων δημιουργούν νέες προκλήσεις αλλά και κινδύνους στα πιστωτικά ιδρύματα.

Σε ένα περιβάλλον ολοένα πιο σύνθετων κινδύνων όχι μόνο η εποπτική δράση, αλλά και ο ίδιος ο εντοπισμός των ενδεχόμενων κινδύνων καθίσταται ιδιαίτερα δυσχερής. Οι πηγές των κινδύνων έχουν διευρυνθεί και κατά κάποιον τρόπο διεθνοποιηθεί. Η διεθνοποίηση των δραστηριοτήτων, η αύξηση της πολυπλοκότητας των τραπεζικών οργανισμών, η χρήση των παράγωγων προϊόντων, η δυνατότητα υψηλής μόχλευσης, η αυτοματοποίηση των συναλλαγών, η χρήση της τραπεζικής διαδικτύου αποτελούν μερικούς από τους παράγοντες που καθιστούν πιο ευάλωτο το τραπεζικό σύστημα.

Οι εξελίξεις διεθνώς δείχνουν ότι οι εποπτικές αρχές βρίσκονται μονίμως ένα βήμα πίσω από τις τράπεζες που εποπτεύουν. Οι εποπτικοί κανόνες αποτέλεσαν πάντοτε την αντίδραση σε κρίσεις. Η ίδια η ίδρυση της Επιτροπής της Βασιλείας το 1974 αποτέλεσε απάντηση στην κατάρρευση της τράπεζας Herstatt και της Franklin National.

Ο βασικός παράγοντας που οδήγησε στο γνωστό ως Σύμφωνο της Βασιλείας του 1988 ήταν η ανησυχία των κεντρικών τραπεζών των κρατών της G10 ομάδας, ότι τα κεφάλαια των διεθνών τραπεζών είχαν μειωθεί σε χαμηλά επίπεδα, εξαιτίας του

έντονου ανταγωνισμού και της διεθνοποίησης των αγορών. Αναμφισβήτητα, η επιτυχία του Συμφώνου ήταν πραγματικά μεγάλη αφού κατόρθωσε να καταστεί το παγκόσμιο πρότυπο της τραπεζικής εποπτείας σε περισσότερες από 100 χώρες κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990. Επέβαλε έναν ενιαίο ελάχιστο δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας (8%) και εναρμόνισε για πρώτη φορά το διεθνές εποπτικό περιβάλλον. Τα πρακτικά αποτελέσματα ήταν η αύξηση των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων και η δημιουργία εποπτικών συνθηκών ισότιμου ανταγωνισμού.

Παρά τη μεγάλη του επιτυχία δεν άργησε να καταστεί προφανής η ανάγκη αναθεώρησης του. Σημαντικές χρηματοοικονομικές εξελίξεις υπέσκαψαν την αποτελεσματικότητα του εποπτικού αυτού προτύπου, το οποίο βασίζεται σε μια απλή αλλά αρκετά άκαμπτη κανονιστική μεθοδολογία σταθμίσεων του πιστωτικού κινδύνου. Για το λόγο αυτό η Επιτροπή της Βασιλείας προχώρησε στην Νέα Συνθήκη για την Κεφαλαιακή Επάρκεια.

Οι νέες προτάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας έγιναν επίσης ευρέως αποδεκτές και θα ισχύσουν διεθνώς σε όλες τις χώρες με ανεπτυγμένο τραπεζικό σύστημα μέχρι το τέλος του 2007. Το νέο αυτό πλαίσιο επεκτείνει σε γενικές γραμμές το στόχο της κεφαλαιακής εποπτείας, εισάγει πιο πολύπλοκες και πιο ευαίσθητες στον κίνδυνο μεθοδολογίες και αυξάνει την πειθαρχία της αγοράς. Η αναθεώρηση περιέχει μερικές σημαντικές και πρωτοποριακές ιδέες, αλλά και μερικές άλλες με αρνητικές ενδεχομένως συνέπειες.

Το σημαντικότερο, όμως, χαρακτηριστικό της Νέας Συνθήκης της Βασιλείας πέρα από τις προτεινόμενες αλλαγές στις μεθόδους υπολογισμού του κινδύνου, είναι το γεγονός ότι δημιουργεί μια νέα φιλοσοφία για τη Διαχείριση του Κινδύνου στα πιστωτικά ιδρύματα. Προωθεί μια νοοτροπία ότι δεν αρκεί ο εντοπισμός και η μέτρηση του κινδύνου για την αντιμετώπιση του αλλά η συνεχής αξιολόγηση των δραστηριοτήτων που δημιουργούν τους κινδύνους. Έτσι, η αύξηση των αναλαμβανόμενων κινδύνων δεν αντιμετωπίζεται μόνο με αύξηση των κεφαλαίων.

Επίσης, είναι ιδιαίτερης σημασίας το γεγονός ότι οι μεθοδολογίες που προτείνονται είναι αρκετά ευέλικτες, έτσι ώστε το πιστωτικό ίδρυμα να μπορεί να τις προσαρμόσει στις ιδιαίτερες ανάγκες του. Τα κριτήρια που παρουσιάζονται στις νέες ρυθμίσεις δεν περιορίζονται μόνο στον ποσοτικό προσδιορισμό, αλλά περιγράφονται και τα ποιοτικά κριτήρια που θα πρέπει να πληρούν οι χρησιμοποιούμενες μεθοδολογίες.

Η Επιτροπή της Βασιλείας δεν θέλει πλέον να προωθήσει ένα άκαμπτο κανονιστικό πλαίσιο, γι' αυτό και η ίδια τονίζει ότι οι κανόνες της θα πρέπει να υπόκεινται σε κριτική και σε συνεχή βελτίωση. Αυτό υποδηλώνει ότι πλέον οι εποπτικές αρχές και τα πιστωτικά ιδρύματα δεν θα πρέπει να συμπεριφέρονται ανταγωνιστικά αφού και οι δύο πλευρές κινούνται προς έναν κοινό σκοπό, τη διασφάλιση της σταθερότητας και της ασφάλειας του τραπεζικού συστήματος. Με τον τρόπο αυτό τονίζεται και η ανάγκη αυτορρύθμισης των αναλαμβανόμενων κινδύνων χωρίς την αίσθηση της απειλής και του φόβου προς τις εποπτικές αρχές.

Με τους νέους κανόνες επιχειρείται επίσης από τις εποπτικές αρχές να καταδείξουν στα πιστωτικά ιδρύματα το γεγονός ότι η Διαχείριση Κινδύνων είναι μείζονος σημασίας, γι' αυτό και θα πρέπει να αντιμετωπίζεται με τη δέουσα σημασία από αυτά. Θα πρέπει λοιπόν να υπάρχει διακριτή μονάδα Διαχείρισης, η οποία θα εντοπίζει, θα μετρά και θα αξιολογεί τους αναλαμβανόμενους κινδύνους σε συνεχή βάση.

Τα πιστωτικά ιδρύματα, προκειμένου να υιοθετήσουν επιτυχώς το προτεινόμενο ρυθμιστικό πλαίσιο για την κεφαλαιακή επάρκεια θα πρέπει κατ' αρχάς να δρομολογήσουν άμεσα τις διαδικασίες σχεδιασμού και εκτίμησης του κόστους υλοποίησης των νέων προτάσεων. Θα πρέπει να εκπονήσουν αναλυτικά προγράμματα δράσης για το σχεδιασμό των διαδικασιών και την προσαρμογή τους στις νέες μεθοδολογίες που απαιτούν συνεχή ροή δεδομένων και πληροφοριών. Πιο συγκεκριμένα θα πρέπει να προχωρήσουν στις εξής ενέργειες:

- Ανάπτυξη διαδικασιών εκτίμησης της κεφαλαιακής επάρκειας σε σχέση με τους αναλαμβανόμενους κινδύνους και στρατηγική για τη διατήρηση του επιπέδου κεφαλαιακής επάρκειας στα εποπτικά προσδιοριζόμενα επίπεδα.
- Διασφάλιση από τη διοίκηση του πιστωτικού ιδρύματος ενός στρατηγικού πλαισίου κεφαλαιακής διαχείρισης, το οποίο θα περιλαμβάνει όχι μόνο τις κεφαλαιακές ανάγκες και τις προσδοκώμενες απαιτήσεις, αλλά και τα επιθυμητά επίπεδα κεφαλαίου σε σχέση με τους προσδοκώμενους κινδύνους και τις πηγές άντλησής του.
- Διασφάλιση από τη διοίκηση του πιστωτικού ιδρύματος των κατάλληλων συστημάτων διαχείρισης κινδύνων και εσωτερικών ελέγχων.

- Ανάπτυξη και έγκριση από τη διοίκηση του πιστωτικού ιδρύματος της πολιτικής για δημόσια γνωστοποίηση στοιχείων της κεφαλαιακής επάρκειας και της διαχείρισης κινδύνων.
- Καταγραφή όλων των διαφορετικών χρησιμοποιούμενων εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης πιστωτικού κινδύνου κα αξιολόγηση της συνέπειας, πληρότητας και αρτιότητάς του. Οι πιθανότητες αθέτησης υποχρέωσης κάθε εσωτερικού συστήματος πρέπει να εκτιμηθούν με βάση, πάντοτε τις οδηγίες της Βασιλείας II.
- Καταγραφή της απαιτούμενης πληροφόρησης για την εκτίμηση των παραμέτρων πιστωτικού κινδύνου, καθώς και για τη λειτουργία συστήματος διαχείρισης τεχνικών μείωσής του.
- Σχεδιασμός και δημιουργία των απαραίτητων ιστορικών βάσεων δεδομένων για την τροφοδοσία του εσωτερικού συστήματος διαβάθμισης και για τον έλεγχο «εκ των υστέρων» (back up testing) της αξιοπιστίας του.
- Εναρμόνιση της ταξινόμησης των χαρτοφυλακίων των πιστωτικών ιδρυμάτων σύμφωνα με τις απαιτήσεις του νέου πλαισίου της Βασιλείας II. Τα πιστωτικά ιδρύματα πρέπει να προχωρήσουν στην ανάπτυξη ορισμών και κατηγοριοποιήσεων, προκειμένου τα απαραίτητα πληροφοριακά συστήματα και η πληροφόρηση για τον υπολογισμό του εποπτικού κεφαλαίου να συμπεριληφθεί στο σχεδιασμό υλοποίησης και στον προϋπολογισμό κόστους.
- Αναθεώρηση της στρατηγικής και των πολιτικών όσων αφορά τη χρήση των τεχνικών μείωσης του πιστωτικού κινδύνου.
- Σχεδιασμός ή αναθεώρηση της στρατηγικής και των πολιτικών διαχείρισης του λειτουργικού κινδύνου.

Τα πιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να προχωρήσουν σε αναθεώρηση των ίδιων των επιχειρηματικών στρατηγικών τους προκειμένου να επωφεληθούν από τις προτεινόμενες αλλαγές. Δεν αρκεί δηλαδή η προσαρμογή των χρησιμοποιούμενων συστημάτων διαχείρισης κινδύνου, αλλά θα πρέπει να αναδιαρθρώσουν και τα χαρτοφυλάκια τους.

Το νέο Σύμφωνο φαίνεται να κινείται στη σωστή κατεύθυνση, παρά την κριτική που ασκήθηκε κατά τις διαβουλεύσεις ως προς ορισμένες από τις διατάξεις του ή τις δυσκολίες εφαρμογής που πηγάζουν από την αναπόφευκτη πολυπλοκότητά

του, αφού είναι ειδικά σχεδιασμένο να μετρήσει με τη μεγαλύτερη δυνατή ακρίβεια τους κινδύνους όλων των κατηγοριών πελατών προκειμένου να προσδιορίσει ρεαλιστικά με τις αντίστοιχες κεφαλαιακές απαιτήσεις.

Στη βάση αυτή το νέο Σύμφωνο θα επιφέρει ουσιαστικές αλλαγές και η εφαρμογή του θα απαιτήσει σημαντική προσπάθεια και διάθεση πόρων τόσο από τις τράπεζες όσο και από τις εποπτικές αρχές. Απομένει λοιπόν η πλήρης εφαρμογή του από τα πιστωτικά ιδρύματα προκειμένου να μπορέσουν να εκτιμηθούν τα πραγματικά της αποτελέσματα και διαστάσεις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Basel Committee on Banking Regulation (2003), “*Quantitative Impact Study 3, Overview of Global Results*”, Bank for International Settlements, May 5, 2003.

Basel Committee on Banking Supervision (2002), “*Quantitative Impact Study 3, Technical Guidance*”, Bank for International Settlements, October 2002.

Basel Committee on Banking Supervision (2003), “*Consultative Document: The New Basel Capital Accord*”, Bank for International Settlements, April 2003.

Basel Committee on Banking Supervision (2004), “*International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards: A Revised Framework*”, Bank for International Settlements, June 2004.

Basel Committee on Banking Regulation (2006), “*Quantitative Impact Study 5*”, Bank for International Settlements, June, 2006.

British Bankers’ Association – London Investment Banking Association (2001), “*Response to the Basel Committee’s Second Consultation on a New Basel Accord*”, May 2001.

Danielson, J., P. Embrechts, C. Goodhart, C. Keating, F. Muennich, O. Renault and H. Song Shin, 2001, “*An Academic response to Basel II*”, LSE Financial Markets Group, Special papers series.

European Central Bank, (2001), “*The New Capital Adequacy Regime – the E.C.B. Perspective*”, Monthly Bulletin, May 2001.

European Commission, (2003), “*Review of Capital Requirements for Banks and Investment Firms*”, Commission Services 3rd Consultation Paper, July 2003.

Jackson P., Perraudin W., (2000), "Regulatory implications of Credit risk models", *Journal of Banking and Finance*, vol. 24.

Jackson P., 2001, "Bank Capital Standards: The new Basel Accord", *Bank of England quarterly bulletin*, Spring 2001.

Journal of Banking and Finance (2001), "Special Issue on Credit Ratings and the Proposed New Guidelines on Capital Adequacy for Bank Credit Assets", Vol. 25, January 2001.

KPMG, 2003, "BASEL II: A worldwide challenge for the Banking Business".

Milne A. (2001), "Minimum Capital Requirements and the Design of the New Basel Accord: A Constructive Critique", *Journal of Financial Regulation and Compliance*, Vol. 9, No. 4, pp 313 – 325.

Santos, J., 2000, "Bank capital regulation in contemporary banking theory: a review of the literature", BIS working paper no 90.

Sironi, A. and C. Zazzara, 2001, "The New Basel accord: possible implications for Italian banks"

Γιαννόπουλος Μ. (Εντεταλμένος Γενικός Διευθυντής της Alpha Bank), (2003), "Οι Ενδεχόμενες Επιπτώσεις από το Προτεινόμενο Πλαίσιο της Επιτροπής της Βασιλείας", Οικονομική Βιομηχανική Επιθεώρηση, Μάρτιος 2003.

Γκόρτσος Χ. (1997), "Κεφαλαιακή Επάρκεια Ελληνικών Πιστωτικών Ιδρυμάτων για Κάλυψη Έναντι του Συναλλαγματικού Κινδύνου", Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, Β' Δεκαετία, έτος 3, Αριθμ. 11.

Γκόρτσος Χ. (2001), "Συνολική Θεώρηση του Ισχύοντος Πλαισίου Εποπτείας της Κεφαλαιακής Επάρκειας και η Επερχόμενη Αναθεώρησή του", Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, Β' Δεκαετία, έτος 6, Αριθμ. 25 – 26.

Δραγγιώτης Α. (Διευθυντής Διαχείρισης Κινδύνων Τράπεζας Πειραιώς), (2001), *“Οι Κεφαλαιακές Απαιτήσεις Έναντι του Λειτουργικού Κινδύνου Σύμφωνα με το Νέο Πλαίσιο της Επιτροπής της Βασιλείας”*, Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, Β΄ Δεκαετία, έτος 6, Αριθμ. 25 – 26.

Δούβλης Βασίλης (Αν. Καθηγητή Παντείου Πανεπιστημίου, Δικηγόρου), *Ευρωπαϊκό Τραπεζικό Δίκαιο*, Σάκκουλα 2003

Κούρτης Γ. (Διεύθυνση Παρακολούθησης Κινδύνων Alpha Bank), (2001), *“Υπολογισμός Κεφαλαιακών Απαιτήσεων για τον Πιστωτικό Κίνδυνο βάσει Εσωτερικών Συστημάτων Διαβάθμισης”*, Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, Β΄ Δεκαετία, έτος 6, Αριθμ. 25 – 26.

Οράτης Μ. (Διευθυντής Διαχείρισης Κινδύνων Τράπεζας και Ομίλου Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος), (2001), *“Κεφαλαιακές Απαιτήσεις και Διαχείριση Κινδύνων”*, Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, Β΄ Δεκαετία, έτος 6, Αριθμ. Β.

Χαραλαμπίδης Μ. (Ειδικός Συνεργάτης Διεύθυνσης Διαχείρισης Κινδύνων Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος), (2001), *“Η Νέα Συνθήκη της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια: Κεφαλαιακές Απαιτήσεις Έναντι του Πιστωτικού Κινδύνου και οι Τεχνικές Μείωσής του – Τυποποιημένη Προσέγγιση”*, Δελτίο Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, Β΄ Δεκαετία, έτος 6, Αριθμ. 25 – 26.

Χαραλαμπίδης Μ. (Ειδικός Συνεργάτης Διεύθυνσης Διαχείρισης Κινδύνων Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος), (2003), *“Οι Νέες Προτάσεις για την Αναθεώρηση του Πλαισίου Κεφαλαιακής Επάρκειας των Πιστωτικών Ιδρυμάτων: Παρουσίαση, Ανάλυση και Κριτική”*.

Ψυχομάνης Σ. (1999), *“Τραπεζικό Δίκαιο: Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων”*, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα.